

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Politika klimatické změny EU

EU Climate Change Policy

Student:

Zuzana Blažková

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Marcella Šimíčková, CSc.

Ostrava

2011

Zadání diplomové práce

Student: Bc. Zuzana Blažková
Studijní program: Hospodářská politika a správa
Studijní obor: Eurospráva
Téma: Politika klimatické změny EU
EU Climate Change Policy

1. Úvod
2. Příčiny vzniku a mezinárodní východiska politiky klimatické změny
3. Analýza vývoje politiky klimatické změny v rámci EU
4. Problémy a perspektivy vývoje po roce 2012
5. Závěr
Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

KADRNOŽKA, J. *Globální oteplování Země. Příčiny, průběh, důsledky, řešení*. 1.vyd. Brno: VUTIUM, 2008. 467 s. ISBN 978-80-214-3498-1
JERMÁŘ, M. *Globální změna: cesta ze světového chaosu do budoucnosti*. 1.vyd. Praha: Aula, 2010. 414 s. ISBN 978-80-86751-05-4
EVROPSKÁ KOMISE. *Boj proti změně klimatu: Vůdčí úloha EU*. [online]. 2008. 24 s. Dostupný z: <www.ec.europa.eu/publications>. ISBN 978-92-79-06054-0

Vedoucí diplomové práce: Ing. Marcella Šimíčková, CSc.

Datum zadání: 26. listopadu 2010

Datum odevzdání: 29. dubna 2011

doc. Ing. Karel Skokan, Ph.D.

vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová

děkanka fakulty

Místopřísežné prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

Ve Valašském Meziříčí 2. července 2011

.....

Zuzana Blažková

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí své diplomové práce, paní Ing. Marcelle Šimíčkové, CSc., za neutuchající podporu, ochotu a odbornou pomoc při tvorbě této práce.

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Příčiny vzniku a mezinárodní východiska politiky klimatické změny	10
2.1	Globální oteplování.....	10
2.2	Negativní dopady	12
2.3	Roger Revelle.....	13
2.4	Mezinárodní politika klimatické změny.....	14
2.4.1	Počátky formování politiky klimatu	14
2.4.2	První celosvětové konference	16
2.4.3	Světová konference OSN o životním prostředí a rozvoji	19
2.4.4	Výsledky Summitu Země	20
2.4.4.1	Rámcová úmluva OSN o změně klimatu	21
2.4.5	Konference smluvních stran úmluvy (COP).....	23
2.4.5.1	Klimatické názorové skupiny.....	25
2.4.6	Kjótský protokol	26
2.4.7	Dlouhá cesta k platnosti	29
2.4.8	Překvapení ze Západu	31
2.4.9	COP 6 druhá část a COP 7.....	33
2.4.10	Vývoj po Marrákešských jednáních	35
2.4.11	Ruská ratifikace	36
3	Analýza vývoje politiky klimatické změny v rámci EU.....	39
3.1	Počátky politiky klimatické změny v Evropě	39
3.2	Počátky legislativy v rámci primárního práva	40
3.2.1	Změny primárního práva po přijetí Lisabonské smlouvy	41
3.3	Sekundární právo a jím vymezené cíle	42
3.4	Cíle po roce 2012 aneb klimaticko-energetický balíček	46
3.4.1	Úsilí snížit emise.....	47
3.4.2	Obnovitelné zdroje energie	50
3.4.3	Geologické ukládání CO ₂	51
3.4.4	Opatření mimo oficiální balíček	52
3.5	Nástroje	53
3.5.1	Systém EU-ETS	53
3.5.1.1	Jak systém funguje	56
3.5.1.2	Změny v systému po roce 2012	57
3.5.2	Strategie pro přizpůsobení	59

3.5.3	Další nástroje	60
3.6	Komparativní analýza	61
3.6.1	Legislativa.....	61
3.6.2	Nástroje.....	64
3.6.3	Vývoj	65
3.6.4	Dosažené výsledky	66
3.6.4.1	Rekapitulace přijatých závazků.....	66
3.6.4.2	Plnění závazků EU-15.....	67
3.6.4.3	Plnění závazků EU-27.....	69
4	Problémy a perspektivy vývoje po roce 2012.....	72
4.1	Práce na nové dohodě o klimatu	72
4.2	Faktory ovlivňující vyjednávání o klimatické dohodě z pohledu EU.....	75
4.2.1	Postoj Číny.....	76
4.2.2	USA	77
4.2.3	Krize jádra.....	78
4.2.4	Vůdčí úloha EU	79
4.2.5	Další faktory	81
4.3	Nový mechanismus UN-REDD	82
4.4	Předčasné hodnocení post-kjótské etapy.....	84
5	Závěr	87
	Seznam použité literatury	91
	Seznam zkratk	

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Příloha č. 1: Fotografie tajících ledovců z různých částí světa

Příloha č. 2: Přehled konferencí smluvních stran Úmluvy

Příloha č. 3: Kjótské závazky všech signatářských zemí

Příloha č. 4: Hodnoty cílů pro jednotlivé státy EU-27 dané klimaticko- energetickým balíčkem v roce 2020

Příloha č. 5: Podíly obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie EU – 27 v roce 2005 a v roce 2020

Příloha č. 6: Požadavky států na první a druhou fázi obchodování s povolenkami

Příloha č. 7: Množství vydaných a použitých povolenek v EU-27

1 Úvod

Klimatická změna je dnes již nevyhnutelnou součástí naší společné budoucnosti. Ekonomický růst, hospodářské oživení a průmyslové výrobky všech kategorií budou vykoupeny extrémními výkyvy počasí, táním ledovců, změnou mořských proudů a dalšími negativními dopady. Byť jsou dnes lidé dokonale zmateni iluzí hollywoodských katastrofických velkofilmů, hrdina americké národnosti, který spasí celý svět, se nechystá ani v zákulisí. Vše je na uvážlivých a pečlivých krocích, které by měly pomoci, když ne odvrátit úplně, tak alespoň zmírnit změnu klimatu. Pokud by i tato cesta selhala a hrdina se opravdu nedostavil, nezbyvá nám nic jiného než se na klimatickou katastrofu připravit a adaptovat.

Přesto existují možnosti, jak s klimatickou změnou bojovat. Jednou z nich je koordinovaná politika, která by dala právní rámec vědeckým akcím na záchranu klimatu. V současné době se provádí na dvou úrovních, a to globální, jelikož je změna klimatu zařazena do kategorie globálních problémů, a poté na úrovni regionální, neboli státní. I Evropská unie se klimatickou změnou zabývá a v rámci výzkumů a monitorování byla jako součást boje zřízena politika klimatické změny Evropské unie. A právě ta bude ústředním bodem mé diplomové práce.

Protože bez patřičných fyzikálních, geofyzikálních a klimatologických znalostí není v silách prostého studenta vymyslet účinný postup na zpomalení projevů klimatické změny, či její úplné zastavení, bude cílem této práce subjektivní posouzení politiky klimatické změny, jejího vývoje, nástrojů a také dosažených výsledků, spolu s uceleným představením celého problému a faktorů, které mohou ovlivňovat budoucí vývoj politiky v oblasti klimatické změny. Název a zaměření práce samy napovídají její povahu, která bude spíše popisná a analytická.

Samotná práce je rozdělena standardně do pěti kapitol, přičemž obsahem prostředních tří je samotný text diplomové práce. Druhá kapitola tak obsahuje počátky formování mezinárodní politiky klimatické změny, jejíž představení je důležité zejména ke komplexnímu pochopení celé problematiky. Celá kapitola vyúsťuje v přelomový Kjótský protokol, který prozatím vymezuje hlavní aktivity v boji proti klimatické změně.

V pořadí třetí kapitola se pak zabývá analýzou klimatické politiky Evropské unie. Rozebírá její cíle a nástroje. V závěru kapitoly je obsažena komparativní analýza klimatických politik mezinárodního společenství a Evropského společenství.

Obsahově poslední kapitola se poté zaměřuje na problémy a perspektivy vývoje po roce 2012. Zkoumá faktory, které by mohly ovlivnit vývoj dalších jednání a také vývoj klimatické politiky v Evropské unie. Následně představuje nový mechanismus na snižování emisí, který bude v budoucnu hrát velmi důležitou roli, a zakončena je hodnocením dopadů post-kjótské etapy.

V úplném závěru budou obsaženy hlavní poznatky, kterých bude v průběhu práce dosaženo.

2 Příčiny vzniku a mezinárodní východiska politiky klimatické změny

V současné době, v roce 2011, zbývá pouze jeden rok platnosti Kjótského protokolu, do něhož většina politických představitelů i klimatologů vkládalo nemalé naděje. Již dnes je ale jisté, že ani ty nejmenší cíle nebudou celosvětově splněny. Přitom cesta k dosažení této dohody nebyla lehká. Mezinárodní scéna v oblasti klimatické změny se formovala zhruba od 60. let. Prodělala své chvíle úspěchu i značného neklidu. Jak se vše vyvíjelo a jak postupovaly hlavy států v tak citlivé oblasti, jakou změna zemského klimatu bezesporu je, uvede následující kapitola.

2.1 Globální oteplování

Než se však k vývoji dostanu, je podle mne důležité znát alespoň základní fakta o zkoumaném problému, kterým se nově vzniklá politika klimatické změny zabývá. Posuzování východisek mezinárodní politiky totiž není možné bez znalosti podstaty změny klimatu. To se v současné době mění neuvěřitelnou rychlostí vzhledem k lidskému věku. Změna klimatu samozřejmě není věc nová, probíhá po celá tisíciletí, nikdy však v průběhu jedné lidské generace. Právě z tohoto důvodu jsou zprávy z této oblasti tak alarmující.

Podstata změny klimatu, v této části textu ji budu nazývat globálním oteplováním, je z vědeckého hlediska složitá. Začíná u Slunce a končí u každodenní lidské činnosti. Velmi stravitelným způsobem jej ve své knize *Nepříjemná pravda* popisuje Al Gore, který uvádí, že „sluneční energie vstupuje do atmosféry v podobě světelných vln a ohřívá Zemi. Jisté množství této energie ohřívající Zemi je potom vyzářeno zpět do vesmíru v podobě infračervených vln. Za normálních podmínek se část odcházejícího infračerveného záření v atmosféře zachytí, díky čemuž se teplota na Zemi udržuje v příznivých mezích. Problém, před nímž nyní stojíme, vznikl tím, že tenká vrstva atmosféry je činností lidí zahušťována obrovským množstvím oxidu uhličitého (dále CO_2) a dalších skleníkových plynů. A jak houstne, zachycuje velkou část z infračerveného záření, které by jinak z atmosféry zase uniklo do vesmíru. V důsledku toho se teplota zemské atmosféry i oceánů nebezpečně zvyšuje.“ [1, str. 26 - 27]

Příčinou globálního oteplování je tedy houstnoucí atmosféra, která je tvořena plyny. Za normálních podmínek je to až 78 % dusíku a 21 % kyslíku, přičemž zbytek tvoří ostatní plyny jako argon, metan, hélium, oxid uhličitý, ozón, jód, vodík atd. Z těchto plynů jsou některé označovány jako tzv. skleníkové. Materiál Evropské komise projektu Change věnující

se právě skleníkovým plynům považuje jejich přítomnost za nemírně důležitou, protože jsou to právě plyny, které zachytí část infračerveného záření vysílaného zpět do vesmíru. Bez nich by průměrná teplota na Zemi byla přibližně $-6\text{ }^{\circ}\text{C}$ místo příjemných $+15\text{ }^{\circ}\text{C}$. Zajímavostí je, že dva nejvíce zastoupené plyny, tedy dusík a kyslík, tuto absorpční schopnost nemají. Nejvíce nebezpečnými skleníkovými plyny jsou dobře známý CO_2 , fluorované skleníkové plyny, které jsou svými absorpčními schopnostmi až 3000 krát nebezpečnější než CO_2 a dále zatím nedoceněná hrozba v podobě metanu a vodních par. Svět se však nejvíce zaměřil právě na CO_2 , jehož produkci se snaží značně omezit. [2]

Jak se tyto nebezpečné plyny do atmosféry dostanou, je více než jasné. Přestože člověk dlouho svůj podíl na globálním oteplování popíral, od začátku průmyslové revoluce koncentrace CO_2 značně stoupá. Rychleji a daleko víc než bez přičinění lidí v předchozích staletích. Průmyslová výroba, spalování fosilních paliv, nadměrné využívání dopravy, která k životnímu prostředí není zrovna šetrná. Tyto a ještě mnoho dalších, obvyklých denních činností, jako pěstování rýže či chov dobytka nebo kácení lesů přispívají ke stále prohlubující se změně klimatu.

Samozřejmě, existují i jiné, přírodní faktory, které nesmíme opomenout. Mezi ty nejdůležitější JERMÁŘ ve své publikaci *Globální změna: cesta ze světového chaosu do budoucnosti* řadí:

- „sluneční energie – množství energie, které Slunce vysílá k Zemi
- periodičita sluneční aktivity - teploty na Zemi stoupají v době, kdy povrch Slunce je více pokryt chladnějšími skvrnami. Relativní počet slunečních skvrn dosáhl maxima 200 v roce 1959, od roku 1987 klesá, zatímco průměrná teplota stále stoupá. Podle nejnovějších analýz sleduje průběh teplot od roku 1890 do roku 1940 pokles, po tomto roce pak růst sluneční aktivity až do roku 1960. Zvyšování globální teploty v posledních sedmiletích zřejmě s růstem sluneční aktivity nesouvisí.
- energetická bilance Země – zemí přijaté záření se rozděluje mezi atmosféru, hydrosféru a kryosféru, pedosféru a litosféru a jejich biosféry. Rovnice energetické bilance Země je pak vyjádřením zákona o zachování energie. Příjem energie krátkovlnného slunečního záření je dlouhodobě v rovnováze s dlouhovlnným zemským vyzařováním.
- albedo – vyjadřuje míru odrazu energie od zemského povrchu. Podíl odražené energie závisí na druhu povrchu.“ [3, str. 22 - 25]

2.2 Negativní dopady

Pokud se množství CO_2 bude nadále zvyšovat bez jakýchkoli omezení, je možné, že naši Zemi za pár desítek či stovek let nepoznáme. Varovně pronášené proslovy klimatologů a velmi negativní dopady klimatické změny jsou všeobecně dobře známy. Přispívají k nim, byť poněkud nadsazeně, filmová zpracování na toto téma. Reálně hrozí tání jak polárních tak pevninských ledovců, stoupání hladiny moří a oceánů, zaplavení pobřežních území, rozšíření pouští, ztráta úrody, období sucha, ale také rozšíření nemocí a nestálého počasí s extrémními doprovodnými jevy, jako obrovská vedra a sucha, silné bouře a deště, zvýšený počet tornád a větrných smrští, změna biotopů charakteristických pro danou oblast atd. Dalším velmi podstatným negativním důsledkem jsou pole permafrostu Sibiře a Aljašky, která vlivem teplot přestávají být zamrzlá, a stává se, že na léto úplně roztají. Pokud by přestaly plnit svou funkci a zcela roztály, měla by tato událost nedozírné následky na naši atmosféru, neboť jak je známo, permafrost v sobě ukrývá obrovské množství metanu, který je coby skleníkový plyn daleko nebezpečnější než CO_2 . Jeho uvolnění do ovzduší by znamenalo další oteplování a další zhoršení klimatické situace.

Přestože většina z vyjmenovaných jevů pro nás v současnosti nepředstavuje reálnou hrozbu, neboť k nim pravděpodobně dojde až za několik desítek let, ledovce například tají již dnes. To je nesporný fakt, který dokládají snímky z mnoha koutů světa. Některé z těchto fotografií jsou součástí přílohy. Hladina moří je rovněž sledována velmi bedlivě, neboť právě její zvyšování se zrychluje a hrozí tak zaplavením pobřeží.

Často se také hovoří o změnách cirkulace podmořských proudů. Velmi úzce tento problém souvisí s táním ledovců, které zadržují ohromná množství sladké vody. Ta se tak smíchá se slanou oceánskou vodou, čímž se podstatně změní salinita vody. Znamenalo by to v podstatě zastavení Golského proudu, který přináší do západní Evropy teplé podnebí. Právě z tohoto jevu mají vědci obavy, protože již k podobné události došlo. A Evropa se tak až na 1 000 let vrátila do doby ledové za nepatrně krátkou dobu. [1]

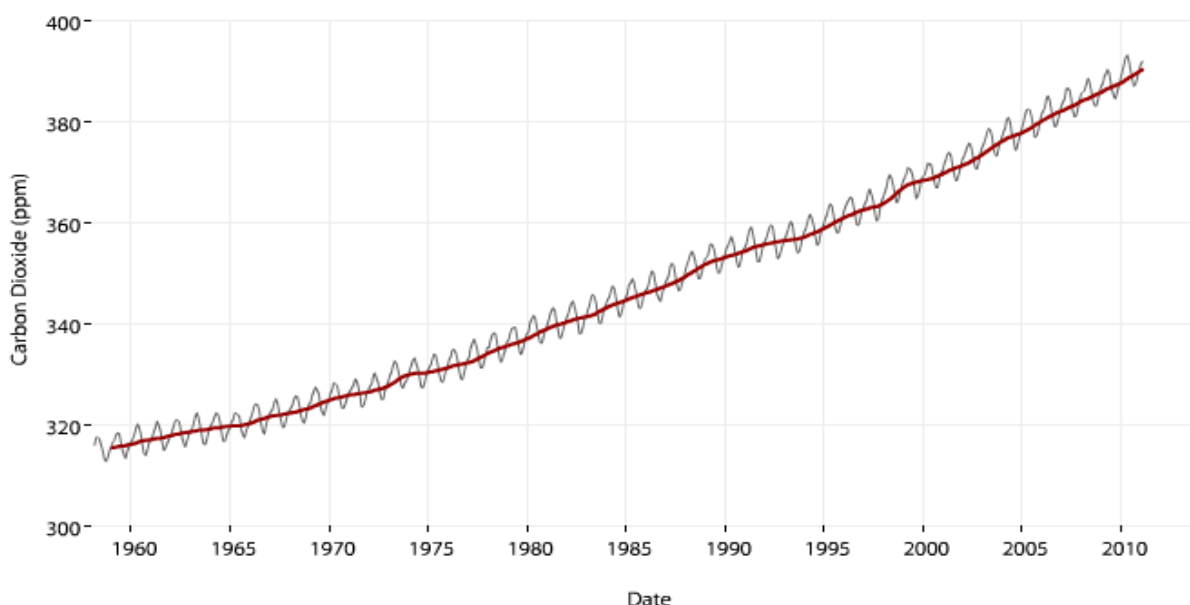
Největším problémem klimatické změny je, a také tento faktor přináší řadu problému při vyjednávání o mezinárodních dohodách v této oblasti, že většina z negativních důsledků prozatím postihuje jen malé okrajové a navíc ekonomicky neprosperující regiony. To je hlavní důvod, proč některé vyspělé státy tak pomalu reagují na změny a nevyvíjejí adekvátní úsilí v boji s celosvětovou změnou klimatu. Jako by si neuvědomovaly možné následky. Prognózy ukazují, že v kriticky ohrožených oblastech již kolem roku 2050 nebude dostatek

vody, což zapříčiní migraci obyvatel. Tu můžeme rovněž zařadit do kategorie nežádoucích důsledků, jejíž ekonomický dopad bude v pozdějších letech negativně ovlivňovat bilanci některých států. Možná právě z důvodů velké míry ignorance se vědci občas uchylují k oznámením, která přináší jen ten nejhorší možný scénář, a doufají, že si lidé možné následky svého jednání uvědomí včas.

2.3 Roger Revelle

Jev popsáný v kapitole 1.1 se nazývá skleníkový efekt a je znám již od roku 1827, kdy jej poprvé popsal Francouz Jean-Baptiste Fourier, který jako první vědec dokázal vypočítat podobně probíhající děje v obyčejném zahradním skleníku a naší atmosféře. V roce 1860 pak Brit John Tyndal měřením odhadl, že doby ledové by mohly být způsobeny úbytkem oxidu uhličitého v atmosféře. Lidské povědomí o skleníkovém efektu se zvyšovalo. Poté se na scéně objevil profesor Roger Revelle. Tento původem americký vědec se usadil na jednom z Havajských ostrovů a v rámci svého dosavadního studia zde započal, jako první, měření množství CO_2 v atmosféře. Každodenní měření bylo tedy zahájeno v roce 1958 a pokračuje dodnes. [4]

Obr. 1: Koncentrace CO_2 měřené na havajské sopce Mauna Loa

Zdroj: Al Gore. Nepříjemná pravda. Str. 32 - 33

Křivka na grafu, známá také jako Revelleova křivka, znázorňuje rychlý růst koncentrace CO_2 v atmosféře od roku 1958. Celkově se od dob začátku průmyslové revoluce koncentrace zvýšila z hodnoty 280 ppm na hodnotu 385 ppm. Výzkumy ledovcových oblastí prokázaly, že je to hodnota, která o 38 % převyšuje nejvyšší hodnotu posledních 800 000 let. Hlavní příčinou zvyšování množství CO_2 je pak zejména lidská činnost. Alespoň tak to dokládají dnešní výzkumy. Ničím neomezené spalování fosilních paliv, stále větší závislost na ropě a každodenní lidská činnost patří mezi ty nejdůležitější.

Co mě však zaujalo, když jsem křivku studovala, a většinu lidí také, je její pravidelný tvar, kdy v průběhu roku koncentrace klesá a pak zase roste. Tento jev Revelleovův nejznámější student Al Gore vysvětluje tak, že „převážná většina souše a naší planety leží severně od rovníku. Tam se tudíž také nachází převážná většina světové vegetace. Když je severní polokoule na jaře a v létě vlivem sklonu zemské osy přivracena ke Slunci, v listech probíhá fotosyntéza, a protože se při ní CO_2 spotřebovává, jeho množství na celém světě klesá. Když se na podzim a v zimě severní polokoule od Slunce odvrátí, listy odpadají, a protože se z nich uvolňuje CO_2 , jeho množství v atmosféře opět stoupne.“ [1, str. 32 - 35]

2.4 Mezinárodní politika klimatické změny

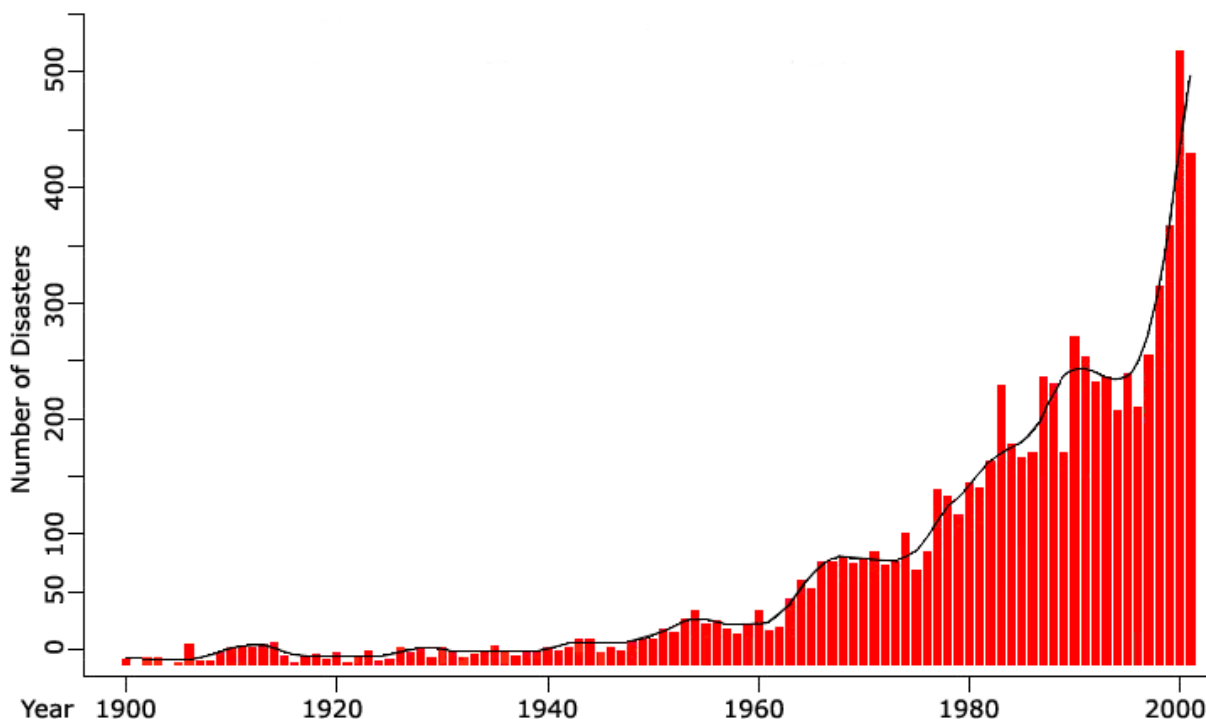
Přestože je výše zobrazená křivka výslednicí hodnot naměřených v klidné a panenské oblasti Havajských ostrovů, nejvyšší naměřená hodnota uvádí celosvětovou úroveň. Změna klimatu není problém jen několika málo států, netýká se pouze vymezeného území, ale je to problém, který je řazen do kategorie globálních. Globální proto musí být i řešení. Následující přehled vývoje boje se změnou klimatu bude mít své malé vyvrcholení v roce 1997 a poté v roce 2005, což jsou roky, kdy byl přijat a následně vstoupil v platnost Kjótský protokol. Právě tato dohoda dala světu mezinárodně uznávaný dokument, na jehož základě dostala klimatická změna mezinárodní politický podtext a její řešení se stalo globálním.

2.4.1 Počátky formování politiky klimatu

Zhruba od počátku 60. let se společnost, zejména její vědecká část, začala více zajímat o problémy životního prostředí a také změny klimatu a jejich příčin, převážně o negativní dopady průmyslu a dopravy. Byla to devastace krajiny nekontrolovanou těžbou, znehodnocování vodních zdrojů ať už oleji či hnojivami nebo nejrůznější havárie a katastrofy,

kteře se do tohoto období udály, jež pozvedly zájem veřejnosti o toto téma. Přírodní katastrofy, za které podle některých odborníků vděčíme změně klimatu, v 60. letech sice nedosahovaly takové intenzity jako dnes, což dokládá i následující graf č. 1, přesto stačily k tomu, aby lidé začali přemýšlet o důsledcích svých činností.

Graf č. 1: Vývoj přírodních katastrof jako faktor postupující změny klimatu

Zdroj: Kukliš, Libor. Počet a intenzita přírodních katastrof dramaticky roste. [online]. Dostupné z: <http://gnosis9.net/view.php?cislocclanku=2005090006>

Z grafu je patrný zvyšující se výskyt přírodních katastrof, datovaných od počátku minulého století do jeho konce. Přestože se počet pohrom do 60. let pohyboval v průměru okolo 50 ročně, od té doby se počty katastrof rok od roku zvedaly. Stejně tak se zvyšovaly částky na jejich likvidaci. Vědci se také domnívají, že průběh těchto událostí bude stále intenzivnější a jejich množství daleko větší. Dokládá to i částečně lineární trend naznačený v grafu. Jedná se samozřejmě o lokální extrémy, které se však podepisují na rozšiřování povědomí o klimatické změně, v důsledku změn ve složení atmosféry a těmito živelným pohromám poskytuje živnou půdu.

Dalším původcem zvýšeného zájmu byl článek, který v roce 1957 vydali zmíněný Roger Revelle a Hans Suess ze Scrippova oceánografického ústavu v Kalifornii (SIO). Uvedli v něm, že by klimatická změna mohla být způsobena zvýšeným množstvím skleníkových plynů, přičemž poukázali na to, že zvyšováním obsahu CO₂ v ovzduší lidé provádějí geofyzikální pokus velkého měřítka. [5]

Rok po publikaci tohoto článku začalo první měření koncentrací CO₂ na Havajských ostrovech pod dohledem obou autorů. Právě emisemi CO₂ se společnost zabývala a zabývá dodnes nejvíce.

2.4.2 První celosvětové konference

I přestože na negativní dopady vědci upozorňovali dlouhá léta, byla až ve dnech 12. – 23. 2. 1979 uskutečněna **1. světová klimatická konference v Ženevě**. Pořadatelem setkání byla Světová meteorologická organizace (WMO). Nešlo však o setkání politických představitelů, ale o vědeckou konferenci. I přesto má v historii vývoje mezinárodní politiky proti klimatické změně své nezastupitelné místo. Právě zde byla změna klimatu uznána jako závažný problém pro budoucí vývoj lidstva. Takto vyslovená hrozba dala podklad pro vědecké zkoumání účinků klimatické změny. Zároveň se tomuto tématu začíná věnovat více pozornosti jak ze strany vědecké společnosti, tak ze strany politické.

Po skončení konference se stále více vědců zapojuje do zkoumání problematiky oteplování planety, přinášejí přesvědčivější a přesnější výsledky studií, které dávají základ rozšíření povědomí o možné hrozbě nezvratné klimatické změny. Trvalo pouhých 6 let, než byla zorganizována první velká **konference o skleníkovém efektu**. Stalo se tak na popud Programu OSN pro životní prostředí (UNEP), WMO a Mezinárodní rady vědeckých svazů (ISCU) ve dnech 9. - 15. 10. 1985. Vědci zabývající se skleníkovými plyny se sešli v rakouském Villachu. Důležitost této vědecké schůze je zejména v tom, že zde bylo vysloveno varování, že právě skleníkové plyny povedou k nárůstu světové teploty, která bude větší, než jaký dosud lidstvo zažilo a může způsobit nárůst hladin moří o jeden metr. Zároveň byly na seznam skleníkových plynů zařazeny i další, jako například metan, ozón, chlór-fluorované uhlovodíky (freony) a dusíky. Protože však zkoumání skleníkových plynů, jejich účinků a dopadů, stejně jako výzkum klimatické změny, byly teprve v počátcích, hlavní doporučení celé konference bylo pokračovat a zejména prohloubit výzkum v obou těchto

oblastech, a mobilizovat politiku, která by zaštiťovala problém klimatické změny na mezinárodním poli. [5]

Dalším důležitým mezníkem v procesu mezinárodní politiky klimatické změny je rok 1988 a to hned ze dvou důvodů. Tím prvním je založení velmi významné mezinárodní instituce IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) neboli Mezivládního panelu klimatické změny.

Druhým důvodem je konání **Světové konference o měnící se atmosféře: Důsledky pro globální bezpečnost**, v Torontu v Kanadě. Důležitým výsledkem celé konference byla výzva, zaměřená zejména na rozvinuté země, které jsou svou produkcí skleníkových plynů nejvíce zodpovědné za probíhající změny v atmosféře, aby do roku 2005 snížily globálně emise CO₂ o 20 %. Druhou výzvou bylo založení Světového atmosférického fondu, jehož příjmy měly tvořit daně na fosilní energie. [6]

Protože měli všichni zájem o co největší rozšíření podvědomí o možných důsledcích klimatické změny, konaly se velmi krátce po sobě ministerské konference, které se snažily rozšířit poznatky o změně klimatu. Pořád ještě boj s možnými změnami klimatu neměl statut mezinárodně uznávané politiky. Všechny tyto schůzky a rozšiřování sfér vlivu k tomu směřovaly, lépe řečeno směřovaly ke konferenci v Rio de Janieru v roce 1992, která základy této dnes velmi důležité politiky položila. Než k tomu došlo, konaly se ministerské konference například v již zmíněném Villachu v říjnu 1985 a v Torontu v červnu 1988. Následovaly pak konference:

- v Ottawě v únoru 1989
- v Haagu v březnu 1989
- v Noordwijku v listopadu 1989
- v Bergenu v květnu 1990
- Druhá světová konference o klimatu v listopadu 1990 [7]

Z tohoto seznamu bych chtěla vyzdvihnout **konferenci v nizozemském Noordwijku**, která se konala v listopadu roku 1989. Jednalo se sice opět o střetnutí vědeckých kapacit bez přítomnosti politických představitelů, přesto deklarace, kterou konference na samém závěru přijala, byla důležitá. Poprvé byl vysloven požadavek, aby se emise CO₂ a dalších skleníkových plynů, které nebyly pokryty Montrealským protokolem (prováděcí protokol o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu (1987) přijatý na základě Vídeňské úmluvy z roku

1985 – obsahuje seznam látek, které poškozují ozónovou vrstvu Země a je nutné jejich užívání omezit), zařadily na seznam látek, u kterých je nutné jejich omezení. Úrovně stabilizace ale stanoveny nebyly. Tyto hladiny měly být stanoveny IPCC a Druhou světovou klimatickou konferencí, která proběhla v roce 1990. Stabilizace mělo být dosaženo, podle smluvních stran, k roku 2000.

Další, velmi důležitou konferencí, byla zmíněná **Druhá světová klimatická konference**, která se konala od 29. 10. do 7. 11. 1990 ve švýcarské Ženevě. Opět ji pořádal UNEP spolu s WMO, přidaly se i některé mezinárodní organizace. Tato konference je důležitá zejména z toho důvodu, že se jí účastní i političtí představitelé několika států. Probíhá až po vydání První hodnotící zprávy IPCC, která byla publikována ke konci května 1990, a která obsahovala celkové výsledky dosavadních výzkumů, které byly mezinárodně přijaty. Přes nesporná fakta, že zemské klima se opravdu mění, byla tato zpráva důležitá zejména proto, že přitáhla pozornost politiků, kterým tak poskytla hmatatelné důkazy svých výzkumů. [8]

Zpráva poskytla základ pro budoucí jednání o klimatické politice. Poukázala na důležitost a významnost změn klimatu, které teď vědci po dlouhých sériích výzkumů a propočtů mohou doložit. Důležitým vědeckým závěrem je, že „se planeta za poslední 100 let ohřála o 1,2°-1,5°C a hladina moří stoupla o 50-60 cm.“ [5, str. 6]

Protože je však tento jev pro lidstvo zcela nový a, v slangu právníků, pro něj neexistuje precedens, o další vývoj se mohli vědci pouze dohadovat. Existovaly však modely, které přibližně správně předpověděly budoucí vývoj. Technika se samozřejmě neustále zdokonaluje, proto je možné, že předchozí předpovědi, zejména ty, které byly obsaženy v První hodnotící zprávě, nemusejí být již aktuální. Přesto zmíním prognózu budoucího vývoje tak, jak jej ve své Zprávě vědci uvedli. „Dále se předpověděl nárůst CO₂ o dalších 50 %, nárůst teploty atmosféry o 3-4°C a nárůst hladiny moří o 6 metrů do roku 2050, jestliže roztají polární čepičky v důsledku skleníkového efektu.“ [5, str. 6]

Závěry První hodnotící zprávy jsou na konferenci hlavními body diskuze mezi vědci, kteří varují před neřízenou lidskou devastující činností, a politickými představiteli, kteří se prozatím staví k celé věci velmi chladně a záporně. Samozřejmě už to, že se tak velké akce zúčastnili právě politikové, je nesporným faktem jejich zájmu o danou problematiku. Bohužel, ač se vědecká komunita snažila sebevíc varovat před negativními důsledky,

jaké může klimatická změna pro celý svět mít, politici představitelé se nebyli schopni dohodnout na jakémkoli opatření.

Co se však podařilo schválit, byla Mezivládní vyjednávací komise pro Rámcovou konvenci o klimatické změně (Intergovernmental Negotiating Committee for a Framework Convention on Climate Change, INC/FCCC), která byla ustanovena dne 11. 12. 1990 Valným shromážděním OSN. Komise měla pracovat na návrhu úmluvy. Sešla se kvůli této věci celkem pětkrát a to od února 1991, kdy svou činnost oficiálně zahájila, do 9. 5. 1992, kdy byla Rámcová úmluva o změně klimatu v New Yorku připravena, aby mohla být o měsíc později projednávána na Summitu v Riu. [9]

2.4.3 Světová konference OSN o životním prostředí a rozvoji

Všechny dosud uvedené a popsané konference či schůzky se týkaly pouze klimatické změny či skleníkových plynů. Následující summit byl očekáván s velkou nadějí, zejména kvůli pokračujícím negativním důsledkům v mnoha environmentálních oblastech, nejen v oblasti klimatu.

Světová konference OSN o životním prostředí a rozvoji se uskutečnila v Rio de Janeiru ve dnech 3. – 14. 6. 1992 a předcházely jí více než dva roky příprav jak na důkladných vědeckých podkladech, tak zejména na již výše zmíněné Zprávě IPCC. Obecně se pro tuto konferenci vžila zkratka UNCED (United Nations Conference on Environment and Development).

Co do počtu účastníků se jednalo o největší konferenci, jaká byla kdy do té doby pořádána. Účastnili se jí vládní delegáti a úředníci z více než 172 zemí světa, což přibližně zahrnuje až 30 000 osob, spolu se zástupci nevládních organizací a médií.

Poselstvím Summitu v Riu byla transformace postojů a chování k životnímu prostředí, které by mělo přinést určité změny. [10]

Cílem konference bylo samozřejmě řešení globálních problémů, které v posledních letech narůstaly, a kterým se dostalo všeobecné pozornosti. Patřily mezi ně například „chudoba, války a rostoucí propast mezi průmyslově vyspělými a rozvojovými zeměmi. V centru pozornosti byla také otázka jak ulehčit globálním environmentálním systémům prostřednictvím zavedení paradigmatu trvale udržitelného rozvoje. Ten zdůrazňuje,

že hospodářský a sociální pokrok kriticky závisí na zachování základny přírodních zdrojů s efektivním opatřením k zamezení degradace životního prostředí. Dalším záměrem bylo také dosažení celosvětového konsensu o změně klimatu a o ochraně biodiverzity.

Summit OSN se zaměřil na tři oblasti: „Charta Země“, zahrnující řadu zásad zaměřených na rozvoj a ochranu životního prostředí, byla prvním bodem pro diskuzi. Za druhé, „Agenda 21“, která byla zamýšlena jako globální akční plán pro udržitelný rozvoj, a třetí oblastí byly požadavky rozvojových zemí, které požadovaly výrazný nárůst finančních prostředků z vyspělých zemí s cílem přispět k udržitelnému rozvoji na Jihu.“ [10]

Bohužel, tak jako žádné velké akce, ani Summitu Země se nevyhnuly určité problémy. Příprava i jednání byly významně ovlivněny některými okolnostmi, jako byl například konec „studené války“, rozpad Sovětského bloku a uvolnění vztahů mezi Východem a Západem. Konference tak byla první schůzkou v období oteplování vztahů.

Druhým problémem, který konference doprovází do dnešních dnů, je konflikt „Sever-Jih“. Řešení propasti mezi průmyslově vyspělými a rozvojovými zeměmi bylo jedním z hlavních bodů konference. Je tedy více než jasné, že se hlavními stranami jednání staly bohaté země Severu na straně jedné a chudé země Jihu, na straně druhé. Právě na této konferenci poprvé „zástupci rozvojových zemí zdůraznili význam jejich práva na hospodářský rozvoj, který jde ruku v ruce s rostoucími dopady na životní prostředí, z čehož vyplývá, že průmyslové země mají zvláštní odpovědnost za realizaci globálních environmentálních cílů uvedených v UNCED.“ [10]

2.4.4 Výsledky Summitu Země

„Vlády podle dostupných vědeckých poznatků uznaly nutnost přesměrování mezinárodních a národních plánů a politik s cílem zajistit, aby všechna hospodářská rozhodnutí vzala plně v úvahu veškeré dopady, která tato jejich rozhodnutí mohou mít.“ [10]

Protože Summit Země se netýkal pouze klimatické změny, jak tomu bylo u předchozích zmíněných konferencí, byla paleta přijatých dokumentů a koncepcí široká. Pouze pro doplnění uvedu nejdůležitější dokumenty, kterými jsou Agenda 21 a Deklarace o životním prostředí a rozvoji.

2.4.4.1 Rámcová úmluva OSN o změně klimatu

Pro oblast, kterou se ve své diplomové práci zabývám, byl přijat jiný, neméně významný dokument, který má pomoci ochránit zemské klima před nepříznivými důsledky lidské činnosti. Je jím Rámcová úmluva OSN o změně klimatu. Její obsah a text byl schválen na Summitu, podpisy pod ní se přidávaly v průběhu let. V platnost vstoupila 21. 3. 1994. I Česká republika má pod smlouvou připojen svůj podpis, konkrétně ze dne 13. 6. 1993. Ratifikace proběhla 7. 10. 1993 a v této době jsme již byli třicátou šestou stranou, která smlouvu právně uznala.

Bezpochyby bylo přijetí této Smlouvy významným krokem, nicméně, samotný text neobsahuje žádná konkrétní čísla, ke kterým by se signatářské země zavázaly. Význam přijetí Rámcové úmluvy je tedy v tom, že tvoří rámec mezinárodních vyjednávání o klimatické změně a jejích důsledkům a způsobům řešení a zároveň tvoří základ mezinárodní politiky, která se zabývá změnou klimatu a v rámci které jsou všechna opatření přijímána.

„Konečným cílem této úmluvy, a jakýchkoli souvisejících dokumentů, které konference smluvních stran případně přijme, je dosáhnout, v souladu s odpovídajícími opatřeními úmluvy, stabilizace koncentrací skleníkových plynů v atmosféře na úrovni, která by umožnila předejít nebezpečným důsledkům vzájemného působení lidstva a klimatického systému. Této úrovni by mělo být dosaženo v takovém časovém období, které umožní ekosystémům, aby se přirozenou cestou přizpůsobily změně klimatu, přičemž by nebyla ohrožena produkce potravin, a hospodářský rozvoj mohl pokračovat udržitelným způsobem.“ [11, str. 4]

Konvence zároveň uznala, že je to právě lidská činnost, která je zodpovědná za zvýšené množství skleníkových plynů v atmosféře a za narůstající intenzitu jinak přirozeného skleníkového efektu. Je tedy s podivem, že i když bylo toto tvrzení přijato představiteli boje proti klimatické změně již v roce 1992, ještě dnes se najdou tací, kteří vinu lidstva na devastaci klimatu popírají.

Celá Konvence stojí na dodržování 5 hlavních zásad, které jsou obsaženy v čl. 3 rámcové úmluvy. Ve zkratce jsou to tyto zásady:

- Rozvinuté země by měly zaujmout vedoucí postavení při ochraně klimatického systému, aby byl zachován i pro budoucí generace, což můžeme označit jako princip mezigenerační spravedlnosti.

- V úvahu se musí vzít specifické potřeby a zvláštní podmínky smluvních stran, zejména pak rozvojových zemí, které jsou nejvíce ohroženy negativními dopady změny klimatu.
- Je nutné přijímat předběžná opatření k předvídání a minimalizaci všech možných příčin prohlubování klimatické změny, nebránit jejich prosazení z důvodu malé vědecké podpory. Přijatá opatření mají být nákladově a celosvětově efektivní. Tuto zásadu můžeme označit také jako princip předběžné opatrnosti, kdy včasné přijaté efektivní opatření jsou mnohem prospěšnější, nejen z ekonomického hlediska, než následné řešení negativních dopadů problému.
- Opatření přijímaná na ochranu klimatu by měla být integrována do rozvojového plánu daného státu, který by měl podporovat udržitelný rozvoj, samozřejmě podle specifik státu, protože hospodářský rozvoj je základem pro přijetí opatření vůči změně klimatu.
- Mezinárodní spoluprací by měl být vytvořen mezinárodní hospodářský systém, který povede k udržitelnému rozvoji zejména rozvojových zemí. Lepší hospodářství jim umožní lépe se vyrovnat s dopady změny klimatu. Přijatá opatření se nesmí stát diskriminujícím prvkem v mezinárodním obchodě.

Jak cíl úmluvy, tak závazky, které pro signatářské země vyplývají, uváděly jako hlavní výsledek všech opatření, které později byly státy přijímány, snížení nebo alespoň stabilizaci skleníkových plynů, které nejsou zahrnuty v Montrealském protokolu. V čl. 4 odst. 2 písm. b) se konkrétně uvádí, že této změny v objemu skleníkových plynů má být dosaženo k roku 1990. Výsledek za každý stát měl být později přezkoumán na prvním zasedání konference smluvních stran. [11]

Jak již bylo výše napsáno, Rámcová úmluva položila právní základy pro boj se zvyšujícími se emisemi skleníkových plynů. Zároveň rozvojovým zemím přičkla finanční pomoc na vyrovnání se s negativními dopady klimatické změny stejně jako na převod technologií, které jsou šetrnější k životnímu prostředí a které jsou nutné k jejich konkurenceschopnosti na světovém trhu. Přestože je tento přijatý akt považován za průlomový, projevuje se i zde pomalost mezinárodních jednání, protože nebyly vytyčeny žádné konkrétní cíle, konkrétní hodnoty, kterých se má dosáhnout. Závěr konference, alespoň v oblasti klimatické změny, nepřinesl klimatologům uspokojivé výsledky, protože pouze konstatoval nutnou změnu a stabilizaci skleníkových plynů. Nevytyčil žádné postupy, přístupy, cesty řešení, a de facto odsunul řešení na pozdější dobu.

2.4.5 Konference smluvních stran úmluvy (COP)

Protože vývoj mezinárodní politiky klimatické změny není cílem práce, ale slouží pouze jako podklad pro hodnocení vývoje politiky klimatické změny aplikované v Evropské unii (EU), uvádím pouze stručný vývoj do přijetí Kjótského protokolu v Marakéši, některé důležité momenty však budou vyzdvíženy a rozvedeny. Přehled všech konferencí smluvních stran úmluvy a jejich hlavních bodů je uveden v příloze.

Pozitivem Summitu Země ale bezesporu je, že byl úmluvou vytvořen nejvyšší orgán, který měl pravidelně provádět přezkoumávání provádění uzavřené úmluvy. Je jím konference smluvních stran (COP), která až do dnešních dní pokračuje v provádění Rámcové úmluvy a snaží se ji neustále přizpůsobovat měnícím se okolnostem. Její pravomoci a povinnosti jsou vytyčeny v čl. 7, kde je zároveň řečeno, že „první zasedání konference smluvních stran proběhne nejpozději jeden rok po vstupu úmluvy v platnost.“ [11]

Tak se také stalo. **První zasedání COP** bylo svoláno sekretariátem na dny 28. 3. - 7. 4. 1995 do německého Berlína. Je celkem logické, co bylo předmětem první schůzky. Protože uplynul právě rok od vstupu Rámcové úmluvy v platnost, jednalo se zejména o její účelnosti z hlediska snižování emisí skleníkových plynů. Závěr konference byl takový, že podmínky nastolené úmluvou jsou naprosto nedostačující a že je nutné nastavit konkrétní limity pro jednotlivé státy tak, aby byly právně závazné. Již zde začíná cesta ke Kjótskému protokolu.

Úspěchem konference také bylo odsouhlasení příprav „společných mezinárodních projektů na snížení emisí v tzv. pilotní fázi.“ [12] Tyto projekty jsou podle mého názoru velmi efektivní. Alespoň podle původní koncepce. Na pozdějších zasedáních se zjistily rozdíly mezi jednotlivými investicemi, které většinou směřovaly jedním směrem. V těchto společných projektech na snížení emisí se jedná o to, že je jedno, do jaké země se investuje. Pokud tedy projekt v zemi investora bude mít vysoké náklady, může si svou investici rozmyslet a vložit peníze do projektu v úplně jiném státě. Celkový efekt snížených emisí tak je díky globálnímu měřítku stejný. [12]

V témže roce, 1995, byla vydána Druhá hodnotící zpráva IPCC o klimatické změně, která potvrdila neustálé rostoucí množství koncentrace CO₂ v atmosféře, tudíž že opatření přijatá v Riu byla naprosto nedostačující. Druhým důležitým závěrem zprávy bylo oficiální potvrzení lidského podílu na intenzivnějším skleníkovém efektu.

Druhá hodnotící zpráva byla projednávána na **Druhé konferenci smluvních stran** (COP 2), která se konala tentokrát v Ženevě a to 8. – 19. 7. 1996. Na základě závěru Zprávy bylo politickými představiteli doporučeno, aby se nejpozději do roku 1997 přijal mezinárodní konsensus, který by plně podporoval cíle dané Úmluvou a napomohl tak omezení růstu koncentrace skleníkových plynů v atmosféře. Závěrečný dokument konference, který tento požadavek obsahuje, je znám jako Ministerská deklarace. [12]

Třetí COP se považuje za průlomovou, neboť právě zde byl přijat Kjótský protokol. Nazván je podle místa konání této konference, japonského Kjóta, kde se ve dnech 1. – 11. 12. 1997 sešli zástupci 160 zemí, aby zde diskutovali o dohodě navazující na cíle úmluvy, která měla mít konkrétnější závazky pro rozvinuté země, jimž byla přiřknuta vina a odpovědnost za současný stav klimatu.

Jednání neprobíhala přesně podle představ mezinárodních organizací. Zdálo se, že protokol nebude přijat. Již před samotným zahájením konference někteří z nezávislých pozorovatelů předpovídali, že největší producenti skleníkových plynů nebudou chtít dohodu podepsat, protože mají strach o svou ekonomiku. Největší obavy v tomto směru byly o Rusko, USA, Kanadu a další. Jak se později ukázalo, byly tyto obavy naprosto opodstatněné. [13]

Průběh jednání, které dalo základy právního rámce pro boj s klimatickou změnou, komentoval i profesor Moldan takto: „Návrhů bylo mnoho. Nejradikálnější byla Asociace malých ostrovních států, které požadovaly, aby byly emise zredukovány o 20 % do roku 2005. Naproti tomu Spojené státy, podporovány některými dalšími zeměmi – Austrálií, Kanadou, Novým Zélandem, Japonskem – soudily, že žádné konkrétní závazky nemají být uzavřeny. Tyto postoje do velké míry vyjadřují zájmy mocných lobbistických skupin. Nejvíce to platí pro „nesvatou alianci“ mezi velkými ropnými společnostmi, jež většinou sídlí v USA, a automobilovým průmyslem, která má evidentní zájem na zachování státu quo. Co nejzazší odsunutí konkrétních závazků může znamenat jenom prodloužení pro ně výhodné situace. Paradoxem je, že nejvýraznějším advokátem těchto zájmů se stala skupina s nenápadným názvem Global Climate Coalition¹.“ [13. str. 3]

¹ Lobbistická skupina, která zpochybňuje souvislosti mezi emisemi skleníkových plynů a snaží se zamezit přijímaných opatřením na redukci emisí. Podporována je ropnými společnostmi, například i společností Shell. Byla "deaktivována" v roce 2001, jakmile George Bush dal najevo, že odmítne protokol z Kjóta.

Jak je vidět, situace tehdy byla nesmírně složitá. Zatímco se na konferenci v Riu státy dohodly na stabilizaci skleníkových plynů, v Kjótu se jednalo o jejich snižování. Právě to byl největší „kámen úrazu“, protože „redukce emisí skleníkových plynů znamená radikální zásah do jednoho z nejzákladnějších odvětví lidské činnosti: hospodaření s energií. Tato oblast je průsečíkem nejrozumnějších zájmů, politických, hospodářských, morálních.“ [13, str. 3]

2.4.5.1 Klimatické názorové skupiny

Na klimatickou změnu samozřejmě existuje více názorů. Dnes se obecně označují tři skupiny, které otevřeně ventilují svůj názor na globální oteplování. První z nich jsou tzv. „*klimaskeptici*“, kteří se v rámci svojí „skupiny“ větví do mnoha různých směrů. Od těch nejradikálnějších, kteří úplně odmítají globální oteplování jako takové a tvrdí, že se v podstatě nic neděje, přes skeptiky umírněnější, kteří oteplování planety nepopírají, rozhodně si ale nemyslí, že by to byl problém tak obrovského významu, jaký nám servírují média a politici. Jedním z umírněnějších skeptiků je přední český fyzik Luboš Motl, který, mimo jiné, v rozhovoru pro server Ekolist uvádí, že „je to téma opravdu mimořádně zpolitizované. A vše stojí na určitých vědeckých tvrzeních, která jsou diskutabilní či spíše očividně chybná. A to zejména co se týče dopadu změny teplot o půl stupně nebo o jeden stupeň. I kdyby to bylo o dva, tak to bude v podstatě nepozorovatelné a nebude to mít v podstatě žádné zásadní důsledky.“ [15] V dalších částech článku např. kritizuje úlohu IPCC jako organizaci, kde musí mít všichni stejný názor, jinak bude jejich účast na výzkumech ukončena, či přirovnává dnešní ambiciózní environmentalismus ke komunismu v jeho nejhorších podobách, protože se globální oteplování stalo povinným názorem. Argumentuje tím, že pokud by se prosadila všechna ochranná opatření, jaká se navrhuje, značně by to omezilo ekonomickou svobodu, protože nic by nešlo dělat bez povolení vlády a to z toho důvodu, že každá lidská činnost CO₂ produkuje. [15]

Můžeme jej přiřadit ke skupině, která nedostatkem vědeckých důkazů o změnách klimatu a jejích následcích argumentovala již při přípravě Kjótského protokolu. Všechny důsledky klimatické změny budou odkryty časem, zatím vidáváme jen jejich zlomek. Přestože se modelování klimatu od počátků sledování značně zlepšilo, nikdo nedokáže s jistotou říct, jaký bude mít klimatická změna vývoj.

Druhou dnes všeobecně přijímanou skupinou jsou *klimatičtí alarmisté*. Opět se dělí na ty s extrémističtějšími vizemi a na ty umírněnější. Řadí se mezi ně jak vědci, tak politici.

Právě tato skupina je dnes řekněme úspěšnější, protože klimatická změna a její negativní důsledky jsou dostatečně mediálně známy a na řešení se podílí celý svět. K populárním zastáncům globálního oteplování patří např. i bývalý americký viceprezident Al Gore, který k tématu vydal již dvě publikace.

A poslední skupinou, která se dá mezi lidmi zabývajícími se změnou klimatu vyznačit, jsou samotní *klimatologové*. Ve většině případů jsou to seriózní vědci, kteří zkoumají klima a jeho další vývoj podle vědeckých metod, které jsou přijímány pozitivně. Za tuto skupinu můžu uvést například předního českého klimatologa Jana Pretela, který momentálně působí v Českém hydrometeorologickém ústavu, předtím ale řadu let zastával post českého delegáta v IPCC. Jan Pretel je mimochodem velkým kritikem obchodu s emisními povolenkami, která podle něj situaci vůbec neřeší. [16]

Všechny tyto názory se střetly i na konferenci v Kjótu a výsledkem měl být jejich kompromis tak, aby se zároveň nezhoršoval stav klimatu a nehrozily reálně velké škody, a na druhé straně, aby neutrpělo hospodářství jednotlivých států, jak rozvinutých, tak rozvojových.

Kompromisu bylo nakonec dosaženo, ale jak mnozí ze zúčastněných dokládají, bylo to „za minutu dvanáct“. Přestože v průběhu konference padaly názory na řešení mnohdy až radikální, výsledek jim naprosto neodpovídá. Je velmi kritizován, protože přijatá opatření jsou značně změkčena zejména v důsledku hledání kompromisu mezi hospodářským rozvojem a ochranou klimatu. Největší kritika přišla právě od názorově radikálnějších skupin, které považují opatření na snížení emisí skleníkových plynů za prioritu. Za všechny můžu jmenovat mezinárodní organizaci Greenpeace, která nad touto dohodou vyjádřila velmi kritický názor, který doslova říká, že „takovéto měkké závazky světové klima nezachrání.“ [13, str. 4]

2.4.6 Kjótský protokol

Protokol byl přijat v poslední den konference, tedy 11. 12. 1997. Podrobná pravidla pro provádění tohoto protokolu byla přijata na COP 7 v Marrákeši v roce 2001.

Protokol vyžaduje, aby průmyslové státy v letech 2008-2012 snížily své emise skleníkových plynů v průměru o 5,2 % oproti hodnotám z r. 1990. Je logické, že pokud emise jsou

stanoveny jako průměrná hodnota, jednotlivé státy pak budou mít stanoveny konkrétní, od sebe se odlišující cíle, podle jejich znečišťování a daných možností.

Samotný text protokolu je tvořen preambulí, 28 články a dvěma přílohami. Důležitá je zejména druhá z příloh, která obsahuje kvantifikované závazky smluvních stran na omezení emisí. Celkem se jedná o 39 rozvinutých států, které přijaly konkrétní závazky, které mají být splněny do období 2008 – 2012. Procentní snížení emisí jednotlivých států je uvedeno v příloze.

Protokol jako takový není pouze novou dohodou, která má otevřít cestu opravdovému řešení na omezení emisí, ale je považován za první vážný krok k tomuto cíli. Díky němu se ve světě začal, samozřejmě až po jeho ratifikaci, prosazovat nový nástroj na snižování emisí, a tím je obchod s povolenkami. Ten patří mezi tři flexibilní mechanismy, které tvoří jádro celého protokolu.

Jak uvádí ve své knize Jermář, „umožňují tyto mechanismy snižovat náklady při aplikaci opatření na postupný pokles emisí, získat k tomuto účelu finanční prostředky, zejména pro zapojení rozvojových států, a podpořit tak mezinárodní spolupráci a transfer příslušných technologií.“ [3, str. 321]

Vytyčených cílů na snížení emisí, které byly určeny na základě Kjótského protokolu, mají jednotlivé státy splnit zejména svým vlastním přičiněním a na svém vlastním území. Zmíněné flexibilní mechanismy jim mohou pomoci závazek splnit třemi různými tržními metodami, které však mají úsilí států pouze doplňovat. Možnými dodatečnými způsoby jsou například zajištění snížení emisí na území jiného státu, to znamená přesunutí technologií šetrných k životnímu prostředí apod. Nesmí se však stát, že by daná země využívala pouze těchto mechanismů a snížení emisí si v podstatě odkoupila od států, které plní své závazky a aktivně se do boje s klimatickou změnou zapojují. Na výběr mají tedy ze tří mechanismů:

- *Společná implementace – JI*

První ze tří mechanismů umožňuje společné snižování emisí spolu s dalšími stranami, které se pod Protokol podepsaly, nebo mohou pomoci se snižováním ostatním zemím. Tento mechanismus pochází již z Úmluvy OSN o klimatické změně, a od roku 1995 byla zavedena jeho pilotní fáze, jež podporovala dobrovolnou spolupráci mezi zeměmi. Od roku 2008 začala standardní provádění JI.

Podstata nástroje je v tom, že každé snižování emisí sebou nese náklady. Ty ale nejsou v každé zemi stejné. Někde je snižování emisí nákladově efektivnější, jinde jde o ekonomicky náročný krok. Proto tento mechanismus umožňuje státům, pro které je výhodnější investovat do projektů na snížení emisí v jiném státě, aby tak učinily. Jedná se například o projekty na využití obnovitelných zdrojů energie, přechod na úspornější paliva, nové průmyslové technologie apod. V největším procentu případů jsou investujícími stranami průmyslově vyspělé země. Protistranu jim naopak tvoří země rozvojové nebo ty, jejichž ekonomika a průmysl prochází transformací.

Státy, které se rozhodnou takto investovat, si mohou výsledky svého projektu započítat jako tzv. kredity, kterými snižují emise ve svém vlastním státě. Naproti tomu země, ve které se emise snížily, si je započítat nemůže, neboť by došlo k dvojímu zaevidování stejných emisí, což je nepřípustné. Výhodou těchto projektů pro rozvojové či transformující se státy ale jsou nové technologie a další přínosy, které jim pomohou stát se ve světě konkurenceschopnější, aniž by do těchto projektů vkládaly jakékoli finanční prostředky. Pilotní fáze započatá roku 1995 nepřipouštěla jakékoli výměnné transakce se získanými kredity. Normální provádění JI však obchod s takto získanými kredity dovoluje. Investující stát je tak může prodat a mít z nich zisk daleko větší, než byly náklady na jejich pořízení. [26]

- *Mechanismus čistého rozvoje – CDM*

Druhý z možných postupů je obdobou společné implementace. Rovněž se zaměřuje na projekty, jež budou mít dopad na snížení emisí CO₂ na území, kde se projekt realizuje. Výjimku tvoří to, že se daná rozvojová či transformující se země může v tomto případě na základě smlouvy podílet na obchodu s dosaženými kredity z projektu. Další výjimku tvoří velmi diskutabilní využívání propadů uhlíku, proti kterým velmi bojovala EU. Přesto byly prosazeny. Jedná se o možnost ukládání uhlíku v lesích či půdách. Tyto aktivity jsou označovány zkratkou LULUCF (Land Use, Land Use Change and Forestry Activities - využití půdy, změny využití půdy a lesní aktivity). Diskutabilní je tento nástroj zejména z toho důvodu, že se mezi propady řadí živé organismy, půda a oceány, jež ale většinu z uloženého uhlíku vrátí zpět. Také pěstování rychle rostoucích stromů, které by v dané zemi snižovaly emise prostřednictvím fotosyntézy, je velmi sporným nástrojem, neboť by se mohlo stát, že by byla zbytečně zničena část původní vegetace státu. Na dalších schůzkách COP byly ale pro propady uhlíku stanoveny závazné limity pro dané státy, jež nesmějí při započítávání kreditů překročit. [3]

- *Obchodování s emisemi*

Za předchůdce posledního ze tří mechanismů, který je v současnosti asi nejvíce známý, můžeme označit obchodování se sírou, které probíhalo v 90. letech v USA v okolí Chicaga. Svému nynějšímu rozšíření vděčí zejména evropským státům, které jej uvedly v životaschopný nástroj na podporu snižování emisí skleníkových plynů. Jeho princip fungování je zřejmý již podle názvu.

I když se jeví jako nástroj velmi efektivní, přináší s sebou velké rozdíly pro jednotlivé státy. Stejně jako je rozdílná mentalita jednotlivých národů, je rozdílná i jejich ekonomika a zacházení s přírodními zdroji a energetickými surovinami. Některé státy svým neuvážlivým chováním energií doslova plýtvají, známé jsou v tomto ohledu zejména Rusko a USA, jiné se samy snaží přejít na úspornější a ekologičtější způsoby získávání energie. Pokud však obě tyto strany vstoupí na stejný trh s emisními povolenkami, budou ekologičtější založené státy značně znevýhodněné. Do svých technologií musely vložit značné finanční prostředky a další snižování emisí, ke kterému jsou díky mezinárodním závazkům nuceny, jejich náklady ještě zvýší. Naproti tomu státy, jež energií plýtvají, a pro něž je omezení spotřeby energie a tím i snížení množství emisí na její získání jednodušší, při vstupu na stejný trh své přebytečné emise mohou prodat, čímž utrží zisk. Obranou pro první skupinu států (ekologičtější) jsou pak například daně z fosilních surovin a neekologických způsobů výroby. To již však do této kategorie nepatří.

Při zkušenostech, které mají s obchodování evropské státy, se dá říci, že je tento nástroj jakožto doprovodný tržní nástroj na snižování emisí skleníkových plynů efektivní, pokud jsou mu dána určitá pravidla a postupně jsou snižována množství vydaných povolenek, jež tvoří základní komponent při obchodu s emisemi.

2.4.7 Dlouhá cesta k platnosti

Přijetím Kjótského protokolu neskončila nastartovaná série konferencí. Právě naopak. Většině vědeckého spektra, která se klimatem zabývá, a stejně tak politikům snažícím se zamezit globálním nezvratným změnám, bylo jasné, že ta těžší část v boji s klimatickými změnami teprve přichází. Přijatý protokol sice pokládá mezinárodní právně závazné hodnoty, které mají jednotlivé státy splnit, způsoby a postupy implementace jak naplnit tyto cíle však nepřináší a doporučuje je přijmout na dalších schůzkách smluvních stran konference. Hlavním smyslem

všech dalších konferencí bylo dosažení konsensu nejpozději do roku 2000, kdy se měla konat konference v Haagu. **Čtvrtá COP** konaná o rok později, tedy v listopadu 1998 v Buenos Aires, například přijala Akční plán, který obsahuje popis kroků, které mají přispět k mezinárodnímu konsensu, co se plnění přijatých cílů týče.

Mezi 25. 10. – 5. 11. 1999 probíhala v pořadí již **pátá COP**, tentokrát v německém Bonnu. Předmětem jednání bylo hodnocení dosažených pokroků v rámci jednotlivých národních sdělení, které musí každý stát předkládat v určitých intervalech. Závěrem těchto kontrol bylo zjištění, že jen velmi málo států Dodatku 1 má šanci své cíle splnit. Ve většině států naopak emise vzrůstaly. V EU jako celku pouze o 0,3 %, přesto existovaly obrovské rozdíly mezi jednotlivými státy.

Tato konference navíc splnila některé body Akčního plánu, významněji však k rychlejšímu řešení problematiky v rámci Kjótského protokolu nepřispěla. Zástupci jednotlivých zemí se dohodli na místě a času konání příští konference, která měla definitivně přijít s implementací Kjótského protokolu. Velký problém však byl v pomalé ratifikaci, kdy do posledního dne konání konference v Bonnu ratifikovalo dohodu pouze 14 zemí, z nichž ani jedna nebyla průmyslově významná. [12]

Největším problémem se stala oblast obchodování s emisemi, která zároveň tvořila předmět sporu mezi Evropskou unií a Spojenými státy. EU chtěla pro obchodování s emisemi zavést určité limity, s čímž však USA nemohly souhlasit. Jejich účast na Kjótském protokolu byla podmíněna pružností obchodu s emisemi, a jak tehdy dodal James Foley, zástupce mluvčího amerického ministerstva zahraničí, „restrikce obchodu omezí jeden z nejefektivnějších nástrojů ve světovém boji proti globálnímu oteplování.“ [18]

V podstatě šlo o to, že USA chtěly kupovat od jiných států jejich nevyužité povolenky a to v neomezené míře. Toto řešení by pro ně bylo daleko finančně efektivnější a méně nákladné než se v domácím průmyslu snažit omezovat emise. Navíc jak již bylo výše zmíněno, v USA působila silná lobbistická skupina Global Climate Coalition. Skládala se z předních průmyslových firem země a například v průběhu 90. let financovala celostátní kampaň. Ta tezi globálního oteplování popírala a měla vnést zmatek o globálním oteplování do podvědomí občanů. Stejně neúspěšná, jako debaty o obchodování s emisemi, byla snaha prosadit postihy pro ty státy, které by cíle Protokolu neplnily.

Mezinárodní společenství mělo velkou snahu o to, aby se postoje dvou důležitých hráčů v oblasti obchodování s emisemi alespoň trochu přiblížily. Proto se do konání šesté konference smluvních stran v roce 2000 konala řada mezinárodních seminářů na toto téma. [18]

Šestá COP, probíhající 13. – 24. 11. 2000 v Haagu, proto byla očekávána s velkými nadějemi. Měla dát definitivní podobu implementaci Kjótského protokolu. Ten sice při jeho přijetí podepsali zástupci 160 zemí, problémy však nastaly s jeho ratifikací. Do začátku konání této konference, tedy skoro tři roky po přijetí, jej ratifikovalo jen 30 zemí, z toho ani jedna nebyla průmyslově vyspělou a spíše se jednalo o malé ostrovní státy. Hlavními body programu pak byla některá kontroverzní témata, jako mechanismus čistého rozvoje, obchodování s emisemi, spolupráce mezi rozvojovými a rozvinutými státy nebo finanční pomoc a vytvoření speciálního fondu pro podporu úspor emisí skleníkových plynů v rozvojových státech.

Průběh této konference však je považován za největší zklamání při jednáních o záchraně klimatu. Vše uvízlo na mrtvém bodě, zejména vinou postojů EU a USA, které byly naprosto protichůdné, stejně jako před začátkem střetnutí. Prvním sporem byly, jak je uvedeno výše, limity pro obchodování s emisemi. Tím druhým bylo využití propadů pro snižování emisí skleníkových plynů. Podle některých expertů však nemusí přinést kýžený efekt, navíc dosti zjemňují závazky, na kterých se představitelé dohodli v Kjótu. Právě využívání propadů vzbuzuje u environmentalistů největší obavy, protože by se mohlo stát, že v zájmu rychlejšího pohlcování CO₂ rostlinami by se mohly ve velkém kácet tropické pralesy a nahrazovány by mohly být plantážemi rychle rostoucích monokulturních dřevin.

V průběhu jednání začaly některé země své požadavky zmírňovat. Jak USA, tak EU ustoupily od tvrdých opatření a celý Kjótský protokol byl v ohrožení. Když nebylo ani před koncem konference přijato kompromisní řešení nizozemského ministra životního prostředí Jana Pronka, byla konference se značným neúspěchem ukončena. Zároveň ale bylo dohodnuto, že konference bude pokračovat v červenci opět v německém Bonnu. [12]

2.4.8 Překvapení ze Západu

Ještě před touto pokračující konferencí však přišla rána, která na další 4 roky zbrzdila platnost Kjótského protokolu. Střídání prezidentského postu v USA pocítil celý svět. Jednak ztrátou

takové osobnosti, jakou byl prezident Clinton, který se usilovně snažil spolupracovat s ostatními zeměmi na dotažení Kjótského protokolu, a jednak „ziskem“ nové postavy, která se objevila na scéně s příchodem nového prezidenta, George W. Bushe.

Ten zasadil veřejnosti starající se o boj s klimatickou změnou ránu, kterou nikdo nečekal. Odmítl ratifikaci Kjótského protokolu. Zde se nabízí spojení, že „to od něj bylo sprosté“, zejména z toho důvodu, že „závazek z volební kampaně regulovat emise oxidu uhličitého, který mu pomohl přesvědčit mnoho voličů, že problematika životního prostředí mu skutečně leží na srdci, hned v prvním týdnu vzal zpět. Ukázalo se, že Bushova administrativa je rozhodnuta zablokovat jakékoli kroky, jejichž cílem je pomoci omezit znečišťování způsobující globální oteplování. Zahájila tažení na všech frontách s cílem omezit, oslabit nebo zrušit existující zákony a vyhlášky, kdekoli to bylo možné. Dokonce opustila Bushovu předvolební rétoriku o globálním oteplování a prohlásila, že podle prezidentova názoru globální oteplování nepředstavuje žádný problém.“ [1, str. 8] Vzhledem k pozdějšímu zaměření prezidentovy politiky je více než jasné, že problémy environmentálního charakteru nebyly prioritou pro žádné z volebních období George Bushe ml. a USA se tak odmítnutím Kjótského protokolu stala zemí, kde ekonomika zvítězila nad environmentálními zájmy. Hlavní argumenty pro odmítnutí ratifikace byly následující, nutno podotknout, že tyto námitky neměly pouze USA, ale i některé jiné státy. Stejně tak lze tyto námitky považovat za obecné výtky vůči celému Protokolu.

- Protokol vyžaduje snížení emisí pouze od průmyslově vyspělých zemí, nikoli od rozvojových,
- opatření Kjótského protokolu jsou příliš těžkým břemenem pro americké hospodářství,
- nedostatek vědeckých důkazů, že je globální oteplování způsobeno lidskými emisemi.

To pro stávající jednání o klimatu znamenalo katastrofu, protože čl. 25 odst. 1 říká, že „protokol vstupuje v platnost devadesátým dnem po dni uložení listiny o ratifikaci, přijetí, schválení nebo přistoupení od nejméně 55 stran úmluvy, mezi nimiž budou smluvní strany uvedené v příloze I, jejichž celkové emise oxidu uhličitého v roce 1990 představovaly alespoň 55 procent celkových emisí oxidu uhličitého smluvních stran uvedených v příloze I.“ [17, str. 18]

Vzhledem k tomu, že po roce 2000 byly USA znečišťovatel s nejvyšším podílem mezi státy, znamenalo to, že je realizace Kjótských opatření značně ohrožena. Když navíc i Austrálie

odmítala Kjótský protokol bez USA – podle nich potom neměl smysl – bylo hrožení více než vážné. [19]

2.4.9 COP 6 druhá část a COP 7

I přes tuto ledovou sprchu pokračovala dále setkání představitelů signatářských zemí dohody z Ria. Pokračovala přerušenu konferencí v průběhu měsíce července 2001. Přesunuta byla do Německa. Stejně jako na všech předešlých od roku 1998 byl i na této hlavním bodem jednání Kjótský protokol. Protože se doufalo v jeho vstup v platnost do konce roku 2002, bylo nutné detailněji dohodnout podmínky fungování protokolu. Bohužel, k postoji USA se připojila také již zmíněná Austrálie, navíc Kanada a Japonsko, které v předcházejících měsících plně protokol podporovaly. Jednání tedy byla více než složitá. Přesto se podařilo dosáhnout alespoň částečných dohod v některých oblastech. Ale pouze za velkých ústupků ze strany EU. Prvním neúspěchem EU bylo prosazení tzv. uhlíkových propadů jako nástroje na snižování emisí CO₂. Jak je zmíněno výše, právě tento nástroj vyvolal velké rozbroje mezi EU a USA. Nyní se musela EU vzdát svého vytyčeného cíle a ustoupit, a to zejména skupině zemí, která nesla označení „deštníková“ právě kvůli obrovskému množství lesních porostů (absorbérů CO₂) na svém území. Do této skupiny patřilo Rusko, Kanada, Austrálie a Japonsko. Právě Japonsko využilo své silné pozice na konferenci, protože bez účasti USA bylo nemožné dosáhnout dohody, pokud by se alespoň jedna z těchto zemí nepřidala k podpoře Kjótského protokolu. Využití propadů tedy bylo odsouhlaseno a považováno za nástroj snižování emisí CO₂. Ve vědeckých kruzích ale tento nástroj vzbuzoval obavu, protože státy s bohatým lesním porostem by mohly své závazky dané dohodou splňovat pouze tímto nástrojem, aniž by fakticky snížily emise. [7]

Dalším „neúspěchem“, tentokrát pro celou veřejnost, byly postihy v případě nedodržení přijatých závazků. Státy se na žádných postizích nedohodly. Země, které nebudou dodržovat cíl snižování emisí a limit překročí, tedy nebudou nijak sankcionovány. Jediným mírným postihem je, že za každou tunu CO₂ navíc bude zemi zvýšeno požadované množství snížení emisí na další období.

Důležitá byla také dohoda o založení dvou nových fondů na podporu rozvojem zemím, protože právě ty budou nejvíce ohroženy dopady klimatické změny. Do Zvláštního fondu klimatických změn a Fondu pro rozvojové země by měly hospodářsky a průmyslově vyspělé země přispívat podle objemu emisí. [20]

Přesto měl výsledek konference, Bonnská dohoda, celkově pozitivní efekt. Na EU dopadla úloha vedoucího aktéra klimatických jednání, stejně jako finanční odpovědnost. Navzdory původním obavám se podařilo prosadit dohodu, která nestojí na účasti USA. Právě to je kladem celé konference, protože je možné, jak píše ve svém pojednání Tofan, „že současná izolace USA na poli snah o redukci emisí skleníkových plynů nakonec tuto zemi přivede zpět k jednacímu stolu se zbytkem světa.“ [7] Což by vzhledem k množství znečištění, kterým USA disponují, bylo vítaným krokem.

Do další konference konané v marockém Marrákeši však prezident Bush svůj postoj nezměnil, a tak se i následující **sedmá COP**, jejímž cílem bylo dokončit a zrealizovat Bonnskou dohodu, konala bez americké podpory Kjótského protokolu. Pořádána byla přibližně 3 měsíce po ukončení dodatečné šesté konference, od 29. 10. do 9. 11. 2001.

Zde se měla převést do praxe Bonnská dohoda. Ale stejně jako na konferenci v Bonnu i v Marrákeši se do popředí jednání dostaly státy „deštníkové skupiny“. Při opětovné neúčasti USA (pouze pozoruje) si tyto státy mohly dovolit vyvinout silnější nátlak na jednající strany a prosadit tak lehce své zájmy. Dá se říci, že ostatní účastníky konference, zejména pak malé státy, svými postoji vydíraly a žádaly o znovuotevření již prodiskutovaných témat. Dobrým příkladem je Rusko, které chtělo, i přes své obrovské zásoby nevyužitých emisních povolenek, znovu debatovat o využití propadů. Výsledkem těchto jednání pak bylo více než zdvojnásobení maximálního odečítacího množství CO₂.

Dalším tématem na projednávání seznamu byly sankce za nedodržení závazků. Tentokrát však byl postih stanoven. V případě porušení závazků nebude danému státu povolen obchod s emisními povolenkami. [12]

Pod taktovkou 4 států, které díky neúčasti USA měly zajištěnou výhodnou vyjednávací pozici, byly Bonnská dohoda i Kjótský protokol dovedeny do životaschopné fáze. Problémem však bylo, a dodnes je, že z původních záměrů se dosti upustilo. V průběhu všech jednání se měnila stanoviska států, často padalo slovo kompromis, největší znečišťovatel se odmítl na společném řešení klimatické změny podílet a výsledný efekt je menší, než se na začátku předpokládalo a rozhodně nesplňuje ani ty nejzákladnější nároky na to, abychom s klimatickou změnou mohli efektivně bojovat. Podle původního plánu se měly emise ve světě do sledovacího období 2008 – 2012 snížit v průměru o 5,2 %. Díky změkčení, které celá řada konferencí přinesla, se však toto snížení pohybuje zhruba na 2 %. Což je snížení, které absolutně nestačí. Navíc není ani jisté, zda státy své závazky dodrží. Podle

grafů, které jsou k dispozici na portálu IPCC, se množství CO₂ v atmosféře neustále zvyšuje. Reálně hrozí, že pokud svou spotřebu neomezíme, budeme do roku 2050 emise snižovat až o 60 %. Toto číslo už by pro hospodářský růst některých států mohlo být „smrtné“.

2.4.10 Vývoj po Marrákešských jednáních

Nacházíme se na sklonku roku 2001, politickým představitelům se po dlouhých a náročných jednáních podařilo přijmout praktická opatření pro provádění Kjótského protokolu, přesto důvody k radosti nebyly. Protokol nemohl vstoupit v platnost. Podpisy sice byly připojeny, i od takových států, které si kladly vlastní výhodnější podmínky, k ratifikacím však zatím nedocházelo. Protože se USA od Protokolu distancovalo, Austrálie jej nechtěla podpořit z důvodu neúčasti USA, a Rusko si dávalo dosti na čas, byla platnost Protokolu a jeho závazků v nedohlednu. A to ani přes vydání Třetí hodnotící zprávy IPCC, která měla v podstatě stejný závěr jako předchozí, tj. že klimatická změna je velmi závažným problémem, s kterým je nutné velmi rychle a účinně bojovat. Zvyšující se teploty a celkové oteplení planety, stejně jako roztávání důležitých ledových ploch na zemi, zvyšující se hladiny moří a oceánů a extrémní stavy počasí jsou reálnou hrozbou, kterou by lidstvo nemělo podceňovat. Přesto se zdálo, že stále vítězily ekonomické cíle nad environmentálními. Zejména pak v USA, které se podle zprávy zaslané na OSN rozhodlo své emise do roku 2020 zvýšit ještě o 40 % s tím, že na případné negativní důsledky klimatické změny se lidé adaptují. [21]

V následujícím roce, 2002, uplynulo přesně 10 let od nejznámějšího summitu, Summitu Země konaného v roce 1992 v Rio de Janeiru. K této příležitosti byl naplánován a zorganizován **Světový summit o udržitelném rozvoji**, který se konal v Jihoafrické republice ve městě Johannesburg ve dnech 26. 8. až 4. 9. 2002. Cílem summitu byla kontrola a zhodnocení dosažených výsledků od posledního summitu, tedy Ria, ve všech oblastech, kterými se Summit Země v roce 1992 zabýval a zvážit zdárnou implementaci udržitelného rozvoje.

V oblasti změny klimatu se opět jednalo zejména o Kjótský protokol, který hrál ústřední roli v boji proti klimatické změně. V Johannesburgu vystoupili se svými projevy zástupci Německa nebo Velké Británie, požadavek však byl logicky jen jediný. A to zrychlená ratifikace Kjótského protokolu, zejména pak průmyslově vyspělými státy, aby mohl Protokol co nejdříve vstoupit v platnost.

Dále pobíhala i jednání stran konference smluvních stran Úmluvy, konkrétně **osmým zasedáním** tentokrát v indickém Dillí mezi dny 23. 10. - 1. 11. 2002. Nepřinesla však žádné další závazky, co se omezování emisí týče, pouze doporučení větší finanční pomoci pro rozvojové státy.

Naproti tomu, **9. konference smluvních stran** konaná 1. - 13. 12. 2003 v Miláně úspěchy a pokroky přinesla. S ruským odmítavým postojem sice nikdo nepohnul a tak byla platnost Protokolu stále v nedohlednu, přesto byly vyřešeny některé sporné body:

1. Povoleno využívání geneticky modifikovaných rostlin pro výsadbu absorbérů skleníkových plynů – jsou to rychle rostoucí lesní dřeviny odolné vůči chorobám, z nichž však mají strach někteří aktivisté i vědci, protože se může stát, že budou státy tyto dřeviny vysazovat na úkor starých lesních porostů. Vzniknou tak obrovské plantáže jednodruhových rostlin, které budou pohlcovat CO₂. Dohoda zní, že si státy, průmyslově vyspělé budou moci odečíst 1 % emisí jako pohlcených lesními porosty.
2. Vytvořen systém financování a využívání Zvláštního fondu pro klimatické změny a Fondu pro nejméně rozvinuté země – oba tyto fondy budou sloužit pro rozvojové státy na jejich adaptaci na klimatické změny a lepší využívání technologií, které do těchto zemí přináší rozvinuté státy. [22]

2.4.11 Ruská ratifikace

Před konáním **10. COP** v prosinci 2004 došlo k zásadní události, která po více než sedmi letech umožnila plné využití závazků Kjótského protokolu. Rusko se rozhodlo ratifikovat Protokol a to po mezinárodním nátlaku, který je ale podle vyjádření ruského ministra zahraničí Igora Ivanova nespravedlivý, protože Rusko není jediným státem s vyspělým průmyslem, který Protokol neratifikovalo. Pokyn k ratifikačnímu procesu dala ruská vláda po výsledcích zkoumání dopadů závazků Protokolu pro ruské hospodářství. [23]

Přesto mají někteří vysoce postavení lidé ruské vlády strach z možných ekonomických dopadů. Argumentují zejména odmítavým postojem USA právě z důvodů velké nákladnosti dodržení závazků. Přesto je tento bod sporný, protože limity pro Rusko byly nastaveny k roku 1990, tedy ještě za sovětského průmyslu, který se ale v dnešních dobách podstatně snížil, proto nemá Ruská federace žádný problém s plněním jim stanovených cílů. Právě naopak.

Pokud by se účastnilo obchodování s emisními povolenkami, mohlo by si finančně velmi polepšit díky přebytečným povolenkám.

Ruská ratifikace byla očekávaným krokem k plnému uplatnění Protokolu, který ve své podstatě již existoval, a některé státy, například i celá EU, se již závazky, které ještě neměli právní platnost, řídily nebo si dokonce samy své závazky zvyšovaly (opět případ EU). V této době byla dohoda ratifikována zeměmi, které dohromady byly odpovědné pouze za 44 % emisí skleníkových plynů. Rusko se svým 17 % podílem bylo životně důležitým partnerem, na jehož podpisu byla existence Protokolu závislá. [24]

Dne 22. 10. 2004 se ruská Duma rozhodla Kjótský protokol ratifikovat, čímž umožnila jeho vstup v platnost. 18. 11. pak oficiálně předalo ratifikační listiny OSN. Od tohoto dne začala plynout Protokolem daná devadesátidenní lhůta, po jejímž uplynutí, dne 16. února 2005, vstoupil v platnost a byl oficiálně první mezinárodně uznávanou smlouvou na snížení emisí skleníkových plynů. Nutno dodat, že od svého původního záměru se dosti odchýlil, zejména co se přijatých závazků týče.

Od roku 2005 se tedy schůzky signatářů Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu zároveň staly konferencemi stran signatářů Kjótského protokolu, přestože tyto schůze měly splynout v jednu jedinou, a to konference smluvních stran Kjótského protokolu. Vzhledem k tomu, že některé státy Konvence nepřijaly Protokol, nebyl tento krok uskutečnitelný.

Uvést do praxe mezinárodně uznávanou dohodu o snižování emisí skleníkových plynů zabralo bezmála dvanáct let. Jen co vstoupila v platnost, začaly se hledat nové způsoby a nové možnosti při snižování emisí, stejně jako se začalo jednat o nové smlouvě. Ze zkušeností vyplývá, že by se mohl opakovat neuvěřitelně dlouhý proces schvalování, a proto nechtěly zúčastněné země nenechat nic náhodě.

Co se týká zhodnocení dosažených výsledků, je přijatý Protokol pouze prvním krokem v boji proti klimatické změně, protože již v průběhu roku 2005 bylo odhadováno, že se světu sice podaří snížit emise skleníkových plynů, ale pouze o jedno jediné procento, nikoli o smělých 5,2 %, jakožto cíl Kjótského protokolu. Většina zemí však v průběhu dalších let nesplní své závazky na snížení emisí, ba právě naopak. Některým zemím se „podařilo“ své emise podstatně zvýšit.

Důležité bylo zapojení EU do celého procesu přijímání Kjótského protokolu, protože se ukázalo, že umí být důstojným partnerem na poli vyjednávání o klimatické změně, přestože ji někteří považovali za nejednotnou, s výrazným postavením významných evropských států, které jako by jednaly samy za sebe. EU se však sjednotila v boji proti klimatickým změnám, stala se předním vůdcem ve vyjednávání, a přestože musela v průběhu schvalování udělat několik ústupků, prokázalo se, že je schopna stát se globálním hráčem nejen v této oblasti.

Protože chtěla jít příkladem a ukázat, že environmentální cíle mohou jít ruku v ruce s cíli ekonomickými a také hospodářským rozvojem, přijala své vlastní závazky na snižování emisí a začala rozvíjet trh s povolenkami. Jak se vyvíjel boj s globálním oteplováním v EU a jakých cílů bylo nakonec dosaženo, je obsahem následující kapitoly

3 Analýza vývoje politiky klimatické změny v rámci EU

Z předcházejících kapitol by se mohlo zdát, že Evropská unie je jediným subjektem mezinárodního práva, který pochopil vážnost celé situace. Jak jinak by se dal vysvětlit velmi laxní a pomalý postup při tvorbě norem v tak důležité otázce? Navíc, zlehčování přijímaných závazků některými stranami Úmluvy dost znevažuje celý její smysl a dalo by se říci, že ji staví na vedlejší kolej, byť je akce v této oblasti nezbytně nutná.

Politika klimatické změny je pro EU jednou z hlavních prioritních oblastí. Přesně tuto větu lze nalézt v každé brožuře, na každé internetové stránce, či stránce knih autorů, kteří se problematikou politiky klimatické změny EU zabývají. Je to dost možná způsobeno tím, že se EU stala hnacím motorem mezinárodní scény v této oblasti. V řešení klimatických problémů zastává EU úlohu vůdčí i jakousi opoziční, a to zejména proti postoji USA.

Vývoj klimatické politiky EU probíhal do určité doby paralelně s vývojem klimatické politiky na mezinárodní scéně. V posledních několika letech ale dochází k odlišnostem v pojetí a rychlosti změn probíhajících na poli boje proti klimatické změně. Pro přesnou představu, jak se tato politika formovala v evropských zemích, uvedu v následujících kapitolách analýzu jejího vzniku a také její hodnocení, které je v polovině kontrolního období Kjótského cíle adekvátní.

3.1 Počátky politiky klimatické změny v Evropě

Tlak ze strany mezinárodní veřejnosti se v otázkách životního prostředí začal projevovat již v průběhu 60. let, což vyústilo v průlomovou Konferenci o životním prostředí ve Stockholmu v roce 1972. Do té doby se ale zájem a povědomí o environmentálních problémech začal šířit také západní Evropou a byla přijata první opatření, zejména pak proti znečišťování ovzduší. Po zmíněné konferenci však představitelé tehdejších Společenství usoudili, že je nutné přehodnotit postoje k životnímu prostředí a tím dali vzniknout nové dimenzi environmentální politiky v Evropě, která ve své podstatě trvá dodnes.

Základem dobře fungující politiky, která harmonizuje opatření v několika státech s odlišným vývojem a postojem k dané problematice, je efektivní legislativa s přesným a konečným dopadem. Protože se domnívám, že právě legislativní akty jsou nejdůležitější součástí politiky klimatické změny EU, která je oproti světovému vývoji značně popředu, uvádím jako hlavní

faktor v boji s globálním oteplováním právně zakotvenou legislativu a zejména její vývoj a dopady, protože ty se samozřejmě postupem času měnily.

3.2 Počátky legislativy v rámci primárního práva

Klimatická politika a její současné problémy nejsou v právu EU obsaženy dlouho, konkrétně v primárním právu pouze necelé dva roky. Důležitou poznámkou také je, že nemá ve smlouvách svou vlastní Hlavu, nýbrž je pod záštitou obecnějšího tématu, životního prostředí. Vývoj legislativních opatření obecného environmentálního rázu postupoval v EU značně pomalu, což bylo do jisté míry ovlivněno okolnostmi, zejména pak vývojem v poválečné Evropě. V tomto období existovaly k řešení závažnější problémy, jako zajištění stability a míru na kontinentu a obnovení hospodářského růstu a životní úrovně obyvatel. Dá se říci, že na problémy životního prostředí nezbýval čas.

Druhým důvodem pro zdlouhavý vývoj environmentální politiky byla roztržičnost a nejednotnost představ jednotlivých států o integraci. S tím souvisela i environmentální politika, ke které každý ze států přistupoval svým vlastním způsobem, a to jak zpolitizováním problému či přijetím legislativních aktů, a věnoval se problémům pouze na území daného státu. Většina z environmentálních problémů však byla rázu daleko přesahující hranice jednoho státu.

Přestože postupem času došlo k prohloubení zájmu o environmentální problémy, změnil se postoj politických představitelů i koncepce řešení problémů životního prostředí, nebyla klimatická změna brána až do 90. let jako námět na právoplatnou samostatnou politiku. Vždyť daleko širší oblast životního prostředí a jeho ochrany se do primárního práva dostala až s první revizí zakládajících smluv v roce 1986. Do té doby ale EU nezačala a věnovala se environmentálním problémům v rámci mezinárodní scény i svého sekundárního práva, jelikož v domácím, evropském právu, byly přijímány převážně směrnice. Například „proti emisím znečišťujících látek ze vznětových motorů vozidel“ nebo na „sblížování právních předpisů členských států týkajících se opatření proti znečišťování ovzduší plyny zážehových motorů motorových vozidel“ a „o sblížování právních předpisů členských států týkajících se spotřeby paliva motorových vozidel.“ [25]

Co se mezinárodní scény týče, zde byla důležitá účast na zmíněné konferenci ve Stockholmu, po níž začala být environmentální politika tehdejšího Společenství ambicióznější,

a zejména přijetí Vídeňské úmluvy v roce 1985 a následně Montrealského protokolu v roce 1987.

Průlom nastal s podpisem Jednotného Evropského aktu, který vstoupil v platnost 1. července 1987, kde byla nově zavedena Hlava VII Životní prostředí. Od této doby nebyla skladba environmentálních článků zakládajících smluv primárního práva v podstatě změněna.

3.2.1 Změny primárního práva po přijetí Lisabonské smlouvy

Přestože se v současné době EU stala lídrem v oblasti tvorby mezinárodních smluv v boji proti klimatické změně a snaží se i nadále přimět ostatní státy produkující značné množství emisí skleníkových plynů, aby se do tohoto snažení zapojily, sama klimatickou změnu do svého primárního práva zanesla až s poslední revizí zakládajících smluv. Do původní Hlavy XIX Životní prostředí Smlouvy o založení Evropského Společenství ve znění z Amsterdamu z roku 1997 byly nově v rámci Lisabonské smlouvy zahrnuty poznámky o změně klimatu. Zároveň se změnilo označení Hlavy na XX Životní prostředí a došlo rovněž k přečíslování článků, kdy se environmentální problematice v současné době věnují články 191 – 193.

Další velmi důležitou změnou od 1. prosince 2009, kdy Lisabonská smlouva vstoupila v platnost, je rozšíření rozhodovacích pravomocí na Evropský parlament, který se tak již více než rok podílí na vývoji činností k dosažení vytyčených cílů. Konzultace s Hospodářským a sociálním výborem a Výborem regionů zůstaly zachovány.

Osobně si myslím, že takovéto otálení při zanesení klimatické změny do primárního práva je k nevíře. Od roku 1992, kdy došlo ke schválení Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu, se EU snaží přimět všechny ostatní signatářské země, aby urychlily práce na vývoji nových smluv a přijímaly efektivnější rozhodnutí, aby bylo cílů daných podpisem Úmluvy dosaženo. Přesto sama do svého primárního práva zavede tuto problematickou oblast až skoro o 20 let později. I přes tuto malou výtku však EU vyvíjela a dodnes vyvíjí v dané oblasti obrovské úsilí, což dokazuje i následující kapitola, která se zabývá sekundárním právem.

3.3 Sekundární právo a jím vymezené cíle

Všechny důležité činnosti se v rámci environmentální politiky a politiky klimatické změny koordinují pomocí sekundárního práva. Zejména je nutné sjednotit postupy všech členských zemí v boji proti klimatické změně. Rada a parlament vydali řadu směrnic, rozhodnutí, nařízení či pouze doporučení, jak harmonizovat legislativu v této oblasti.

Na tomto místě je důležité zmínit strategie EU pro ochranu životního prostředí jako celku. Tzv. environmentální akční programy obsahují strategické přístupy a prioritní oblasti, kterými je v daném období doporučeno se zabývat, neboť tvoří nejohroženější část životního prostředí. Nejprve byly tvořeny na krátkou dobu 3 – 7 let, kdy se snažily rozvíjet povědomí o environmentálních problémech, vytvořit nástroje a principy na ochranu životního prostředí, kterými by se řídily všechny státy EU. Poslední, 6 environmentální akční program (6EAP), byl však vytvořen na období cca 10 let. V platnosti byl od roku 2001 a byl přijat rozhodnutím Evropského parlamentu a Rady č. 1600/2002/ES ze dne 22. července 2002. Navazuje na 5EAP, ve kterém byla problematika klimatické změny již obsažena v návaznosti na summit v Rio de Janeiru. V rámci mé diplomové práce se o 6EAP zmiňuji z toho důvodu, že obsahuje také doporučení zabývat se klimatickou změnou, kterou řadí mezi hlavní priority. Jako opatření, která pomohou stabilizovat, a dále snižovat koncentrace skleníkových plynů tento program určil například rozvoj nové legislativy a její účinnější prosazování nebo zlepšení spolupráce s podniky s výsledkem lepších výrobních postupů. Dále určil prioritní činnosti, díky kterým se dospěje k cílům, jako splnění Kjótského závazku, či nová mezinárodní dohoda. Těmito prioritními činnostmi jsou například rozvoj obchodu s emisními povolenkami, přechod od fosilních paliv k obnovitelným zdrojům energie, opatření v dopravě a to jak silniční, letecké, železniční, tak i námořní, ke snížení emisí z těchto odvětví, a v neposlední řadě také opatření v průmyslové výrobě, kde je nutné začít se přiklánět k efektivní ekologické výrobě, která je schopna jak šetřit životní prostředí, tak vyrábět při nízkých nákladech. [44]

Protože je však boj s klimatickou změnou zdoluhavý a s velmi nejistými výsledky, již v této době, zhruba na začátku nového tisíciletí, začala EU prosazovat také přizpůsobení se důsledkům klimatické změny, které jsou pozorovatelné již na začátku nového tisíciletí. V této souvislosti nabádá 6EAP k vytvoření takových opatření, která regionům pomohou při změnách klimatu zachovat biologickou diverzitu či stav vodního hospodářství.

Všechny tyto akce i strategie, jak doporučuje dále 6EAP, by měly být prováděny také ve vztahu k třetím zemím, které samotné nemají na boj s klimatickou změnou prostředky a které nyní trpí následky změn klimatu díky průmyslově vyspělým státům.

Pokud se vrátím zpět k právním aspektům, pak základním legislativním prvkem sekundárního práva, z něhož se odvíjí další strategie v boji proti klimatické změně, je rozhodnutí Rady 2002/358/ES ze dne 25. dubna 2002. K tomuto dni došlo ke schválení Kjótského protokolu Evropským společenstvím. Tento závazný dokument vymezil každé ze signatářských zemí úroveň kvantifikovaného závazku na snížení emisí, přičemž EU se v tomto případě musí řídit čl. 4 odst. 6 a také čl. 24 odst. 2. Oba tyto texty hovoří o organizacích regionální hospodářské integrace, jakou EU bezesporu je. Z těchto článků vyplývá, že v rámci EU odpovídá každý členský stát za své vlastní emise, které mu byly přiděleny. Rozdílnost v požadavcích na redukci emisí jednotlivých členských států je dána jejich hospodářským charakterem a vědecky podloženými výpočty. EU jako celek se Kjótským protokolem zavázala redukovat celkově své emise o 8 %, přičemž průměrné globální snížení emisí mělo být podle protokolu 5,2 % oproti výchozímu roku 1990 do roku 2008 - 2012. Závazky členských států EU obsahují následující tabulky, ve kterých pouze dva státy, Polsko a Maďarsko, mají sníženou hranici emisí, které mají redukovat.

Následující tabulky jsou rozděleny z toho důvodu, že neexistuje společný cíl pro EU-27, ale pouze společný pro EU-15. EU jako celek, který jsem zmínila výše, má na mysli pouze 15 států, které byly v době podpisu Kjótského protokolu členy EU a pouze těmto státům náleží plnění společného cíle 8 %, což odpovídá snížení o 19 683 181 601 tun ekvivalentu CO₂. Ostatní státy, které do EU přistoupily v pozdějších letech, mají samy stanoveny své závazky.

Tab. 3.1: Závazky starých členských států na snížení emisí

Stát	Kvantifikovaný závazek smluvní strany na snížení emisí (% výchozího roku nebo období)	Příslušné úrovně emisí vyjádřené v tunách ekvivalentu CO ₂ k 16. 12. 2006	Příslušné úrovně emisí vyjádřené v tunách ekvivalentu CO ₂ k 16. 12. 2010	Rozdíl
Belgie	92	679 368 682	673 995 528	5 373 154
Dánsko	92	273 827 177	273 827 177	0
Finsko	92	355 480 975	355 017 545	463 430
Francie	92	2 819 626 640	2 819 626 640	0
Irsko	92	315 158 338	314 184 272	974 066
Itálie	92	2 429 132 197	2 416 277 898	12 854 299
Lucembursko	92	45 677 304	47 402 996	- 1 725 692
Německo	92	4 868 520 955	4 868 096 694	424 261
Nizozemsko	92	1 008 565 720	1 001 262 141	7 303 579
Portugalsko	92	386 956 503	381 937 527	5 018 976
Rakousko	92	343 405 392	343 866 009	- 460 617
Řecko	92	694 087 947	668 669 806	25 418 141
Spojené království	92	3 412 080 630	3 396 475 254	15 605 376
Španělsko	92	1 663 967 412	1 666 195 929	- 2 228 517
Švédsko	92	375 864 317	375 188 561	675 756
Celkem EU-15	92	19 683 181 601	19 621 381 509	61 800 100

Zdroj: Rozhodnutí Komise 2010/778/EU a Rozhodnutí Komise 2006/944/ES, vlastní zpracování

Tab. 3.2: Závazky členských států přistupujících po roce 2002 (transformující se ekonomiky)

Stát	Kvantifikovaný závazek smluvní strany na snížení emisí (% výchozího roku nebo období)	Příslušné úrovně emisí vyjádřené v tunách ekvivalentu CO ₂ k 16. 12. 2006	Příslušné úrovně emisí vyjádřené v tunách ekvivalentu CO ₂ k 16. 12. 2010	Rozdíl
Bulharsko	92	Není zahrnut	610 045 827	- 610 045 827
Česká republika	92	902 890 649	893 541 801	9 348 848
Estonsko	92	197 902 558	196 062 637	1 839 921
Litva	92	221 275 934	227 306 177	- 6 030 243
Lotyšsko	92	119 113 402	119 182 130	- 68 728
Maďarsko	94	578 260 222	542 366 600	35 893 622
Polsko	94	2 673 496 300	2 648 181 038	25 315 262
Rumunsko	92	Není zahrnut	1 279 835 099	- 1 279 835 099
Slovensko	92	337 456 459	331 433 516	6 022 943
Slovinsko	92	92 934 961	93 628 593	- 693 632

Zdroj: Rozhodnutí Komise 2010/778/EU a Rozhodnutí Komise 2006/944/ES, vlastní zpracování

Obě tabulky obsahují množství emisí vyjádřené v tunách ekvivalentu CO₂ a procentuální hodnotu smluvního závazku strany Kjótského protokolu. Tyto hodnoty zároveň udávají vymezené cíle, kterých se EU snaží dosáhnout do prvního kontrolního období plnění závazků Kjótského protokolu. K tomu je nutné, aby každý členský stát měl pevně stanovené množství emisí, které musí zredukovat, a aby tyto závazky splnil.

K 16. 12. 2010 byla zveřejněna nová množství snižovaných emisí a to z toho důvodu, že při přípravě rozhodnutí Komise 2006/944/ES, které stanovilo úrovně emisí k 16. 12. 2006, obsažené ve třetím sloupci, nebyla známa všechna data, a proto opatření se starším datem bylo bráno jako prozatímní. Jeho revize a přepočítané množství emisí podle nejnovějších údajů bylo schváleno 15. 12. 2010, je známé pod rozhodnutím Komise 2010/778/EU a je obsaženo ve čtvrtém sloupci. Poslední sloupec poté uvádí rozdíly ve zveřejněných hodnotách množství emisí, přičemž hodnota se znaménkem mínus označuje navýšení závazku a nutí tím stát k většímu úsilí o snížení emisí.

První z tabulek obsahuje údaje za tzv. staré členské státy, druhá tabulka pak poskytuje údaje o nově přistoupivších členských státech. Hodnoty Malty a Kypru nejsou zveřejněné, neboť se na ně závazky Kjótského protokolu nevztahují.

Z tabulek vyplývá, že pro některé země znamenala nově stanovená množství zvýšení závazku, pro některé naopak představovala snížení. Největšího nárůstu požadovaného snížení emisí se dočkala Litva, které vzrostl závazek o více než 6 miliónu tun ekvivalentu CO₂. Největší snížení se pak dotklo Maďarska, Řecka a Polska. Pokud se budeme pohybovat pouze v tabulce 2.2 a nebudeme nyní do výčtu států zahrnovat Rumunsko a Bulharsko, které nebyly součástí prvního výpočtu snižování emisí, tak pouze třem transformujícím se státům bylo množství snižovaných emisí zvýšeno. Jedná se o Litvu, Lotyšsko a Slovinsko. U ostatních pěti států došlo k pohybu toho množství směrem dolů.

Zaměříme-li se nyní na tabulku 2.1 se starými členskými státy, pak i zde nalezneme odchylky ve vypočítaných hodnotách obou závazných období. Největšího rozdílu mezi prvním a druhým datem zveřejněných rozhodnutí dosáhlo Řecko, následované Spojeným královstvím, jimž byly cíle nejvíce sníženy. Na opačném konci rozdílů, to znamená států, kterým byl naopak požadovaný konečný cíl zvýšen, stojí Španělsko, Lucembursko a Rakousko, které, zároveň jako jediné státy, byly nuceny vyvinout větší snahu v dosahování snižování emisí CO₂ a dalších skleníkových plynů.

3.4 Cíle po roce 2012 aneb klimaticko-energetický balíček

Přestože se jeví cíle dané Kjótským protokolem jako splnitelné a EU je na nejlepší cestě dostát svým závazkům ještě před dovršením roku 2012 a ještě s lepšími výsledky, na další etapu si zvolila cíle tvrdší avšak ne nerealné.

Již od podpisu Protokolu se začalo spekulovat, co bude následovat po jeho vypršení. V této oblasti je EU značně napřed. Již dva roky je v platnosti balíček legislativy, který stanovuje cíle a nástroje klimatické politiky na období 2013 - 2020, zatímco dohoda na mezinárodním poli je v nedohlednu. Tento **klimaticko-energetický balíček** byl přijat Evropskou radou 12. 12. 2008 a 17. 12. téhož roku byl návrh na novou legislativu v oblasti klimatu a energetiky schválen Evropským parlamentem.

Základními strategickými cíli celého balíčku je splnit do roku 2020 tři základní závazky, které se týkají oblastí boje s klimatickou změnou a také energetické politiky, která s klimatem velmi úzce souvisí. Těmito cíli do roku 2020 jsou:

- Snížit emise skleníkových plynů o 20 % oproti úrovni 1990, který je považován za výchozí rok. Navíc, pokud by se mezinárodní společenství dohodlo na nové podobě úmluvy, která by převzala funkci Kjótského protokolu po roce 2012, a přijala tvrdší závazky s vyššími požadovanými redukcemi emisí, zvýšila by EU automaticky toto číslo z 20 % na 30 %.
- Druhým cílem je zvýšit podíl energie, která bude vyráběna z obnovitelných zdrojů, na konečné spotřebě na 20 %.
- Posledním cílem je zvýšení energetické účinnosti také o 20 %, který velmi úzce souvisí s energií vyrobenou z obnovitelných zdrojů.

Celý balíček je koncipován jako soubor legislativních opatření. Protože se však zdroje v počtu aktů rozcházejí, uvedu výčet a dopad 3 směrnic a jednoho rozhodnutí tak, jak jej uvádí Ministerstvo životního prostředí ČR i Evropská komise. Tisková zpráva Evropského parlamentu však uvádí, že v rámci klimaticko-energetického balíčku byly schváleny 4 směrnice, jedno nařízení a jedno rozhodnutí. Tato mýlka je s největší pravděpodobností dána stejným dnem schvalování zmíněných legislativních aktů. Protože se však týkají stejného problému, uvedu stručnou charakteristiku všech důležitých opatření. Původní legislativní návrhy se týkaly těchto opatření:

- rozhodnutí stanovující cíle pro jednotlivé členské státy v procesu snižování emisí v sektorech nespádající pod systém obchodu s emisemi
- směrnice o podpoře energie z obnovitelných zdrojů
- směrnice týkající se zachycení a skladování CO₂
- směrnice o revizi směrnice o obchodování s emisemi

3.4.1 Úsilí snížit emise

Prvním legislativním aktem, o kterém se zmíním, je rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 406/2009/ES o úsilí členských států snížit emise skleníkových plynů, aby byly

splněny závazky Společenství v oblasti snížení emisí skleníkových plynů do roku 2020.

V tomto nařízení se potvrzují názory a závazky přijaté v důsledku podpisu Kjótského protokolu i v přijetí 6EAP. Toto rozhodnutí se týká oblastí, kde nezasahuje program Společenství obchodování s emisními povolenkami (ETS), kterému se jako hlavnímu nástroji budu věnovat v dalších částech textu. Pod oblast mimo ETS můžeme zařadit například vodní dopravu, služby, zemědělství a také i silniční dopravu. Výzkumy ukazují, že tato oblast je odpovědná až za 60 % celkových emisí Společenství, proto i zde dochází ke snaze o jejich snižování stanovením cílů jednotlivým státům EU. Tyto cíle jsou součástí rozhodnutí a jsou obsaženy v její druhé příloze. Vztahují se k základnímu roku 1990. Cíle, jež jsou stanovené pro jednotlivé státy, jsou obsaženy v tabulce v příloze č. 4. Vzhledem k tomu, že je některým státům dovoleno své emise zvýšit, a to díky rozdílné dynamice ekonomického růstu, je celkový pokles emisí v rámci těchto sektorů dohodnut na 10 %. Tohoto cíle má být dosaženo rovnoměrným poklesem emisí v každém roce, počínaje rokem 2013, přičemž dosahované výsledky budou pravidelně monitorovány a vyhodnocovány díky zprávám, které budou podávat členské státy. Pokud by se stalo, že v některém roce nemůže daný stát dostát svým závazkům, umožňuje toto rozhodnutí jakousi formu půjčky ve výši 2 % z celkového objemu emisí následujícího roku. A naopak, pokud bude plnit své závazky nad limit, může toho využít v dalším roce a považovat tak část svých budoucích závazků za splněné. [27]

Jak ukazuje tabulka v příloze č. 4, nařízení č. 406/2009/ES, snižování celkových emisí oproti roku 2005 se týká pouze starších členských států. Státy, které přistoupily k EU po roce 2004, pouze s výjimkou Kypru, mají dovoleno své emise oproti roku 2005 i zvyšovat.

V předchozím případě, tedy cílů plynoucích z Kjótského protokolu, nebyly hodnoty pro Kypr ani pro Maltu stanoveny, protože pod něj tyto státy nebyly zahrnuty. Kypr by tedy jako jediný z nově přistupujících států měl své emise do roku 2020 snížit. Byla mu zadána hraniční hodnota 5 %. Ostatní nové státy mají dovolenou jistou mez, o kterou mohou hodnoty z roku 1990 překročit. Největšího podílu růstu emisí stanovených Parlamentem a Radou dosahuje Bulharsko s 20 %, následované Rumunskem s 19 % a Lotyšskem s 17 %.

Staré členské státy mají naopak povinnost své emise snižovat, přičemž největší hodnota je 20 %, která náleží Dánsku, Irsku a Lucembursku. Výjimkou mezi starými členskými státy je Portugalsko, které má dovoleno své emise zvýšit o 1 % oproti roku 1990.

Jak již bylo jednou zmíněno, rozdílnosti hodnot vytyčených závazků jsou dány různou úrovní a dynamikou ekonomického růstu. Omezení emisí či přechod k „zelenějším“ způsobům

průmyslové výroby jistě přináší dodatečný zisk a užitek a to nejen pro životní prostředí. Přesto je tento přechod považován za finančně náročný krok, který je ne každý podnikatel ochoten podstoupit. Stát samotný, a jeho průmysl a legislativu nevyjímaje, musí být natolik vyspělý, aby tento krok nebyl příčinou krachu a ztráty financí. Starší členské státy na sebe převzaly odpovědnost za větší část snižovaných emisí a stále tak drží EU na vůdcovské pozici, kterou při boji proti klimatické změně zaujala. Nutno podotknout, že většina států EU-15 plní své závazky bez větších problémů, a své ambice ženou ještě mnohem dál, než jim stanovují přijaté závazky.

Naproti tomu hospodářství novějších členských států prošlo po roce 1990 ve větším procentu případů transformací a ty se s ní dokázaly popasovat s různými výsledky. Proměnil se průmysl, stávalo se, že se zavíraly továrny a někde se částečně přecházelo k novým ekologičtějším technologiím. Emise skleníkových plynů se pak snižovaly jaksi samy. Tyto členské státy tak lehce dostály svým závazkům. To je další z možných důvodů shovívavosti při vytyčování cílů ve snižování emisí.

Přestože jsou cíle dosažitelné a podpoří tak globální snižování emisí, stále chybí sankční mechanismus, který by státy, které své závazky neplní, mohl postihnout. Jednat by se mělo o finanční postih, to je zřejmé. I když někteří účastníci při návrhu balíčku prosazovali pokuty za překročení stanovené hranice emisí, do konečné podoby celé legislativy se nakonec nedostaly. Emise jsou vyjádřeny jako tuny ekvivalentu CO₂, protože se nejedná pouze o tento plyn, ale také o další, jako například metan či oxid dusný. Pokud by tedy nějaký stát překročil mez, která mu byla přiřazena, platil by pokutu za každou navíc vypuštěnou tunu ekvivalentu CO₂.

Mohlo by se zdát, že je tento mechanismus zbytečný, neboť podle posledních hodnocení plní EU své závazky více než dobře, všechny země svým závazkům přijatým díky Kjótskému protokolu s největší pravděpodobností dostojí a v plnění cílů stanovených balíčkem jsou některé ze států na dobré cestě již dnes. Jistě, hodně tomu přispěla i nedávná celosvětová finanční krize, která oslabila průmyslovou výrobu a způsobila výpadky mnoha továren a podniků. Je otázkou, jak by emise vypadaly v případě, že by krize nepropukla naplno. Zda by EU své závazky i přesto plnila. A pokud ano, a situace by se od této nelišila, proč by tedy měl existovat sankční mechanismus, který by trestal případné hříšníky? Odpověď na tuto otázku vyplyne z další kapitoly.

3.4.2 Obnovitelné zdroje energie

Druhým legislativním aktem klimaticko-energetického balíčku je směrnice Evropského parlamentu a Rady **2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů**. Směrnice uvádí, že je cílem dosáhnout „20 % podíl energie z obnovitelných zdrojů a 10 % podílu energie z obnovitelných zdrojů v dopravě.“ [28, str. 13] Tento podíl mají tvořit biopaliva. Stejně tak tato směrnice obsahuje cíl zvýšení energetické účinnosti o 20 % při co možná nejmenších nákladech. Toto je důležité zejména z důvodu snížení závislosti na dovážené ropě, čímž by se EU mohla stát konkurenceschopnější. Naznačená kombinace, nové zdroje energie a jejich šetrnější využívání, pomůže členským státům lépe a rychleji splnit cíle.

Směrnice dále obsahuje předpisy a postupy při výrobě energie z obnovitelných zdrojů, kritéria udržitelnosti biopaliv určující za jakých podmínek se mohou biopaliva počítat do plnění tohoto cíle, celkové a národní cíle využití obnovitelných zdrojů vyjádřené v procentech na konečné spotřebě, financování společných projektů v oblasti energie z obnovitelných zdrojů, požadavek na snížení administrativní zátěže a omezení překážek při rozvoji obnovitelných zdrojů energie a také výpočty podílů energie i možné negativní důsledky těchto požadavků. Někdy se stává, že při výrobě biopaliv a přeměně půdy na oblast vhodnou pro jejich pěstování, se část uhlíku, která byla v původní vegetaci obsažena, uvolní do atmosféry, kde vytvoří CO₂, čímž zneuguje příznivý dopad používání biopaliv. [28]

Národní cíle jsou stejně jako u snižování emisí rozdílné. Tentokrát však nejsou rozděleny podle dynamiky ekonomického růstu a nejsou vyšší u starších členských států. Důležitým faktorem v této oblasti je přírodní prostředí, které některým státům poskytuje jistou výhodu. Vodní toky, vyšší sluneční aktivita, silnější a častější větry, přílivová oblast. To všechno jsou výhody států při dnešním boomu s obnovitelnými zdroji energie. Dlouhou dobu trvalo, než jsme byli schopni začít ve větší míře využívat například energii ze Slunce, jejíž zásobárna je prozatím značná. Ovšem je rozdíl, který stát v které části Země tuto energii využívá. Například průměrně 300 slunečních dní na řeckých ostrovech se proti 75 slunečným dnům v ČR nemohou rovnat. Přesto nové a nové fotovoltaické panely zohyďují naši krajinu. To je však námět na úplně jinou práci, než je hodnocení klimatické politiky EU.

Tímto příkladem jsem však jen chtěla poukázat na to, že některé státy přes sebevětší snahu, mají a budou mít problém splnit závazek dosáhnout 20 % energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě. Toto číslo je samozřejmě průměrem stanovených národních cílů,

které se opět stát od státu liší. Tabulka v příloze č. 5, ukazuje, že nejmenšího podílu energie z obnovitelných zdrojů bude v roce 2020 podle plánu dosahovat Malta, která jako jediná začíná úplně od nuly, a její cílová hodnota by měla dosáhnout 10 %. Druhý nejmenší závazek byl připsán Lucembursku, kde konečný podíl má tvořit pouze 11 % a následuje jej Belgie, Česká republika, Kypr a Maďarsko s 13 % a Nizozemsko se Slovenskem s 14 % energie z obnovitelných zdrojů. Na opačném konci pomyslného žebříku stojí Švédsko s cílovou hodnotou 49 % obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie, za ním následuje Lotyšsko se 40 % cílem a Finsko s 38 %. Jestli jsou tyto cíle splnitelné, se ukáže z hodnotících zpráv, které budou pravidelně vypracovávány. Všechny státy však tyto závazky považují za splnitelné a do cílového roku 2020 za dosažitelné.

3.4.3 Geologické ukládání CO₂

Druhou ze série směrnic je směrnice **2009/31/ES o geologickém ukládání oxidu uhličitého**. Tato nová metoda se snaží o rychlejší řešení klimatické změny tím, že bude zachytávat emise průmyslové výroby, zatím tedy jen CO₂, a bude jej skladovat v podzemních úložištích. Předpokládá se, že takto by mohlo být uloženo až několik miliónu tun CO₂. Byly vysloveny obavy, že by to pro některé majitele továren a dalších průmyslových zřízení mohlo znamenat pobídku pro větší využívání fosilních paliv. Přesto byla metoda CCS na zkoušku přijata jako účinná likvidace CO₂.

Důležité je však v souvislosti s tímto ukládáním zajištění nulového úniku z úložiště, aby byla zajištěna ochrana životního prostředí, a to v případě, že se nachází jak na pevnině, tak pod mořským dnem. Směrnice tak uvádí, za jakých technických podmínek je možné skladování CO₂ povolit a co všechno musí nechat členské státy prověřit, než tuto metodu na svém území použijí. [29]

Na tomto místě a na obranu této metody, která se může jevit jako maličko kontroverzní, protože místo řešení se snaží o zbabělé zahlazení stop, je důležité podotknout, že uschování CO₂ bylo již úspěšně provedeno. Britský výzkumný geologický tým pod vedením Andrewa Chadwicka provedl v roce 1996 experiment, kdy pod mořské dno Severního moře „napumpovali“ několik miliónů tun CO₂. Studie uvádí, že by za normálních okolností tento CO₂ skončil v atmosféře, nyní je však uzamknut pod pískovcovou vrstvou a vytváří jakousi bublinu o velikosti 1700 m³. Tento uschovaný CO₂ je pravidelně monitorován seizmickými

přístroji pro případ, že by se metoda jevila jako neefektivní a CO₂ by zpod mořského dna začal unikat. Dosud se tak však nestalo. [30]

3.4.4 Opatření mimo oficiální balíček

Poslední oficiální směrnice klimaticko-energetického balíčku se týká systému obchodování s emisními povolenkami. Protože však tato směrnice vytyčuje zároveň nejdůležitější nástroj pro boj s klimatickou změnou a nikoli jen cíle, zmíním se nejprve o ostatních legislativních aktech, které sice součástí balíčku nejsou, avšak týkají se stejného problému a byly schváleny ve stejný den, proto jsou k němu přiřazovány.

Prvním z těchto legislativních aktů je **nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 443/2009 ze dne 23. dubna 2009, kterým se stanoví výkonnostní emisní normy pro nové osobní automobily v rámci integrovaného přístupu Společenství ke snižování emisí CO₂ z lehkých užitkových vozidel**. Nařízení stanovuje dlouhodobý cíl v této oblasti. Stejně jako u předchozích opatření je i zde cílovým rokem rok 2020. Do této doby by měly být sníženy emise z těchto vozů na 95 g CO₂/km, přičemž nyní dosahují hodnoty 160 g CO₂/km. Do roku 2012 je stanoven krátkodobý cíl snížení na 130 g CO₂/km, přičemž další 10 % snížení by měla zajistit technická vylepšení, na kterých se neustále pracuje. Již před rokem 2000 se asociace výrobců automobilů dohodly na snižování emisí z nových osobních vozidel, což jim dávalo lepší možnosti plánování své výroby a poskytovalo jisté konkurenční výhody oproti výrobcům, kteří se k tomuto kroku snižování nepřipojili.

Toto snižování samozřejmě nebude uskutečněno skokově. Nařízení uvádí procentní podíly nových vozů, u kterých by mělo být dosaženo hodnoty 130 g CO₂/km. Jedná se o 65 % produkce v roce 2012, 75 % v roce 2013, 80 % v roce 2014 a od roku 2015 již plných 100 % produkce automobilů.

Co je však velmi vítaným jevem, jsou sankce za nedodržení závazků, které u jiných oblastí, jako jsou hlavní cíle snižování emisí, chybějí. V tom případě za každý g CO₂/km navíc zaplatí daný výrobce pokutu. Výpočet se dělí podle množství překročených emisí na více než 3 g CO₂/km, 2 – 3 g CO₂/km, 1 – 2 g CO₂/km, méně než 1 g CO₂/km. Pro každou kategorii existují vlastní vzorce výpočtu pokut, které jsou také součástí nařízení. [31]

Druhým opatřením, které není oficiální součástí klimaticko-energetického balíčku, je **směrnice o dohledu nad emisemi skleníkových plynů pocházejících z paliv (silniční doprava a doprava po vnitrozemských vodních cestách)**. Jedná se o fosilní paliva, biopaliva, elektřinu, vodík případně i další zdroje. Cílem této směrnice je snížení emisí nejen ze spalování pohonných hmot, ale také z jejich těžby, dopravy a zpracování o 6 % do roku 2020. Původní návrh Výboru pro životní prostředí EP byl razantnější a počítal s 10 % snížením, ovšem konečná podoba směrnice má po zásahu členských států za cíl pouze zmiňované 6 % snížení. Kompromisním řešením bylo poté dohodnuto, že v roce 2012 bude předložen návrh revize této směrnice a pokud nebudou cíle řádně plněny, bude cíl zvednut ještě o další 4 % na původně navrhovaných 10 %. [32]

3.5 Nástroje

Nástroje jsou nedílnou součástí každé politiky, která chce úspěšně dosáhnout svých cílů. I EU jich několik do boje s klimatickou změnou zapojila. Prvním a asi nejdůležitějším nástrojem, je systém obchodování s emisními povolenkami, který je efektivní implementací Kjótského mechanismu a má pouze doplňovat vlastní úsilí států. Tomuto systému se věnuje poslední ze souboru legislativních opatření klimaticko-energetického balíčku, **směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/29/ES také z 23. dubna 2009, která se snaží zlepšit a rozšířit systém pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství**. Tato směrnice zároveň zlepšuje prozatím nejefektivnější nástroj na snižování emisí, který je v praxi používán. Směrnice samotná přináší novinky, které budou nastíněny v podkapitole *Změny v systému po roce 2012*. Nejprve si ale tento důležitý nástroj v boji proti změně klimatu přiblížíme.

3.5.1 Systém EU-ETS

Myšlenka obchodování s povolenkami na vypouštění plynů do atmosféry je starší než jak nám ji představuje EU. Již v posledním desetiletí minulého století se začal na Severovýchodě USA rozvíjet trh s uhlíkovými kredity, zejména se jednalo o oxidy dusíku a oxidy síry, kterým byly stanoveny limity jejich vypouštění. Důvodem pro tento krok byla snaha o omezení kyselých dešťů, které tamní oblasti zužovaly. K tomuto významnému činu se připojila více než stovka energetických společností sídlící v dané oblasti. Výzkumy po roce 2005 prokázaly, že měl tento nově vzniklý trh úspěch, neboť se emise oxidu siřičitého snížily o 44 % a emise oxidů

dušíku poklesly o 36 %, zatímco emise oxidu uhličitého, na který se tento trh nevztahoval, vzrostly o více než 25 %. [1]

Na tomto příkladě z nedávné doby je jasně patrné, že zapojení jednotlivých společností do systému, který vytyčí společné cíle a umožňuje těmto organizacím zapojení bez toho, aby se snížila jejich konkurenceschopnost, je efektivní pro všechny strany uzavřené dohody.

Jak již bylo jednou řečeno, EU nezažala a na oficiální platnost Kjótského protokolu nečekala. Dokládají to i dvě data. První, 16. 2. 2005, kdy vešel po 8 letech v platnost očekávaný Kjótský protokol se svými mechanismy snižování emisí, a druhé, 25. 10. 2003, kdy byla přijata směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství. Jak se mělo obchodovat s emisemi podle Kjótského protokolu, který tento nástroj uvedl v platnost, bylo popsáno v kapitole o Kjótském protokolu. Nyní si ukážeme, jak tento mechanismus uvedla jako první do praxe EU, jaké stanovila podmínky a za jakých okolností se může firma tohoto obchodu zúčastnit.

Základní princip systému je v podstatě jednoduchý, ale v praxi se díky administrativě a více možnostem snižování emisí jeho použití komplikuje. Proto jeho nabíhání probíhá postupně ve třech fázích, kdy se tzv. „vychytávají mouchy“.

Základem obou prvních fází bylo schválení *Národních alokačních plánů* (dále NAP) všech členských států EU. Tyto plány sestavují členské státy a rozhodují v něm, kolik emisních povolenek přidělí zařízením, které se zapojily do systému obchodování s povolenkami. Povolenky mají být stanoveny v takovém množství, aby dané zemi umožnily splnit cíle vyplývající z Kjótského protokolu.

Plány měly být předloženy nejpozději do 31. 3. 2004, pro nové státy byl tento termín posunut na 1. 5. 2004, pro první fázi realizace systému. Poté následovalo schvalování Evropskou komisí. České republice byl například NAP schválen bez větších námitek 12. 4. 2005 poté, co české orgány snížily množství požadovaných emisních povolenek.

Pro druhou fázi obchodování s emisními povolenkami měly být NAP připraveny a publikovány do 30. 6. 2006. Toto datum bylo stejné pro všechny státy. I zde následovala schvalování Evropskou komisí, případně úpravy ze stran členských států, pokud byly jejich požadavky příliš vysoké. Po obou těchto schváleních, tzn. před první i druhou fází, mohla následovat samotná realizace a spuštění jednotlivých etap.

První fáze obchodování probíhala od 1. 1. 2005 do 31. 12. 2007. Jednalo se o zkušební etapu, kdy se získávaly nové poznatky a zkušenosti. Každý rok musely členské státy předkládat zprávu o plnění povinností vyplývajících ze směrnice zakládající systém obchodování s emisemi. Evropská komise tak dostávala zaručená data, ze kterých poté vznikaly návrhy na přehodnocování systému, zejména pokud se jedná o monitorování a vyhodnocování dat. V této počáteční fázi byla vybudována potřebná infrastruktura, dále určena cena emisní povolenky za 1 tunu vypouštěného CO₂ a určeny stropy povolenek, které se však díky dostupným informacím z členských států postupně do druhé fáze snižovaly.

Druhá fáze začala dne 1. 1. 2008 a skončí 31. 12. 2012. Toto datum nebylo zvoleno náhodou. Jak je zřejmé, kryje se s prvním kontrolním obdobím dodržení kjótských závazků. Z tohoto důvodu byla velmi důležitá první pilotní fáze, která upravila možné nedostatky v tomto systému a umožnila tak bezproblémový přechod do druhé fáze, kde se vypouštěné emise postupně snižovaly. Celkový strop byl stanoven na 2,08 miliard povolenek ročně, což znamenalo snížení o 6,5 % oproti množství povolenek roku 2005 v první etapě. Důležitou událostí druhé etapy je vstup 3 nečlenských zemí EU do systému, konkrétně Norska, Lichtenštejnska a Islandu. [33]

Co se týká NAP v této fázi, ty byly podstatně zpřísněny a většině států byly sníženy požadované emise, někde až velmi razantně. Nejednalo se však pouze o novější státy, ale vysoké požadavky podle Komise mělo například Dánsko či Španělsko.

Jak byly státy úspěšné, či neúspěšné před Komisí ukazuje graf v příloze č. 6. Uvádí požadavky jednotlivých členských států na první fázi systému, tedy léta 2005 – 2007, dále skutečné množství povolenek, které dané země potřebovaly, návrhy a požadavky na právě probíhající druhou fázi systému a konečné množství povolenek té které zemi přiřazené Komisí. Z tohoto grafu je pak patrné, že o největší množství povolenek na druhou etapu obchodování s emisemi zažádalo Německo následované Polskem, kterému však bylo množství povolenek sníženo o více než 25 %. Některé státy nedbaly na cíl snižování emisí a v další fázi obchodování si požádaly o zvýšení svých emisních povolenek, byť jich v předchozím období ani tolik nespotebovaly. Takovými to státy byly například Belgie, Bulharsko, Estonsko, Slovensko, zmiňované Polsko ale i Česká republika. Všem těmto státům však Komise zvýšení zamítla, s výjimkou Rumunska a Spojeného království, kterým bylo nepatrné zvýšení povoleno.

Dne 1. 1. 2013 započne **třetí** a prozatím poslední **etapa** realizace systému obchodování s emisními povolenkami a bude trvat až do 31. 12. 2020. Od ostatních se bude lišit v několika bodech, v rámci kterých se pokusím v krátkosti vysvětlit i princip fungování celého systému. [33]

3.5.1.1 Jak systém funguje

Jak již bylo zmíněno, systém obchodování s emisními povolenkami byl vyvinut na základě kjótských mechanismů na snižování emisí skleníkových plynů. Tento systém se však oproti základním pravidlům stanovených v Kjótu liší, a to zejména tím, že limity vypouštěných emisí nestanovuje na státní úrovni, tak jak určuje čl. 17, ale na úrovni podnikové. Cílem signatářských zemí byl a je přechod k nízkouhlíkové ekonomice, která nebude zatěžovat životní prostředí. Právě tímto krokem, tj. předání odpovědnosti za emise firmám, se EU snaží podnítit vznik nových inovačních technologií. Jakým způsobem, to naznačí následující text.

Každý členský stát zřizuje svůj vlastní registr transakcí, který uchovává povolenky v elektronické podobě a monitoruje jejich pohyb, a je zároveň napojen na hlavní mezinárodní registr v rámci Kjótského protokolu. Monitoruje vydání povolenek příslušné společnosti, přesun na daný účet či jejich zrušení po skončení kalendářního roku. Státem přerozdělené povolenky jdou pod správu dané společnosti, která na ně má v rámci svého podnikání nárok. První dvě realizační fáze systému byly povolenky vydávány zcela zdarma. Údaje uvádí, že až 5 % v první fázi a 10 % ve druhé fázi tvořily povolenky, které si museli jejich budoucí majitelé zaplatit. Množství povolenek je stanoveno na základě emisních stropů, které byly v průběhu první a druhé fáze určeny pro každý členský stát zvlášť. [33] Firmy pak fungují celý rok normálně jako bez povolenek, jen si musejí dobře hlídat a monitorovat množství vypouštěných emisí a pokud možno přecházet v průběhu výroby na její ekologičtější kolej. Protože emisní stropy znají dlouho dopředu, je pro firmy snazší pružně reagovat na vzniklou situaci a spočítat náklady svých rozhodnutí. Pokud se však stane, že jejich výroba překročí povolený emisní limit, mohou vstoupit na trh, přejít k inovativním technologiím výroby nebo zkombinovat obě tyto možnosti. Rozhodnou-li se vstoupit na trh a dokoupit další dodatečné emise od firem, které nevyužily všechny své státem přerozdělené povolenky, budou při výpočtech nákladů na tento krok kalkulovat s cenou povolenky, kterou tento trh určuje. Zatím poslední známa cena povolenky na evropském trhu se pohybovala

na historickém pokrizovém maximu, kdy se povolenka prodávala za 17,3 €/tunu CO₂. [35] Ano, i tento trh byl stížen celosvětovou finanční krizí. Vzhledem k velkému omezení průmyslové výroby se tolik na trhu neobchodovalo a nevznikal tlak ze strany poptávky, ba naopak. Většina povolenek zůstávala nevyužita, protože její majitelé díky omezené výrobě lehce plnili stanovené hranice. Zbylé povolenky však nikdo nezakupoval, proto jejich cena rapidně klesala.

Nejen finanční krize byla hrozbou pro emisní trh. Na začátku letošního roku došlo na tři týdny k úplnému zastavení veškerých operací na tomto trhu a k jeho okamžitému uzavření. Důvodem byla krádež emisních povolenek v hodnotě přibližně 45 miliónů €, což je zhruba 1 miliarda Kč z registrů v Rakousku, České republice, Estonsku, Řecku a Polsku. Ještě před znovuotevřením registrů byly agentuře Reuters sděleny obavy o to, že toto otevření bude mít za následek nemožnost vypátrat zmizelé povolenky a jejich viníka, neboť budou dál v oběhu jako všechny ostatní povolenky. Útoky hackerů a celková ochrana svěřených povolenek jsou pro další období námětem na důsledné přezkoumání a pokus o zlepšení. [34]

3.5.1.2 Změny v systému po roce 2012

K celkovému zlepšení a také rozšíření dojde v roce 2013, tedy se spuštěním třetí etapy systému EU ETS. V rámci klimaticko-energetického balíčku byla přijata i výše zmíněná směrnice č. 2009/29/ES, která se snaží zlepšit a rozšířit systém pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství. Do systému přináší řadu změn, z nichž všechny mají stejný cíl, tj. do roku 2020 snížit emise skleníkových plynů v EU o 20 % oproti roku 2005. Protože je čtení přijatých legislativních dokumentů nepřehledné, do dalšího textu přináším nejdůležitější změny, které v systému nastanou.

První významnou změnou je rozšíření působnosti, které zahrne více skleníkových plynů i další průmyslová odvětví. Ze začátku se obchodování vztahovalo pouze na emise CO₂, v druhé etapě se seznam rozšířil i o emise oxidu dusného a po roce 2013 přibudou i fluorované uhlovodíky z výroby hliníku. Co se týká odvětví zapojených do systému, nejprve se jednalo o zařízení s vysokými emisemi v energetickém a teplárenském průmyslu a vybraných energeticky náročných průmyslových odvětvích, jako jsou spalovny, koksovny, železárny, ocelárny, ropné rafinerie, sklárny, papírny či vápenky. V druhé fázi, konkrétně od roku 2012, dojde spolu s rozšířením seznamu skleníkových plynů také k zapojení leteckého průmyslu do systému povolenek. Znamená to, že všechny letecké společnosti,

kteře budou byt jen přelétávat území EU, budou muset požádat o vydání emisních povolenek a budou se muset řídit emisními stropy. A konečně ve třetí fázi dojde k ještě většímu rozšíření působnosti, přibude petrochemický průmysl, výroba amoniaku a již zmíněného hliníku a také přibudou zařízení, která zprovozní nový nástroj navržený v legislativním klimaticko-energetickém balíčku, tj. zachycování, přepravu a geologické skladování CO₂.

S rozšířením působnosti se zároveň sníží emisní stropy tak, jak to určuje nově přijatá směrnice. Snížení je předem ohlášené a bude o 1,74 % každý rok až do cílového roku 2020, přičemž celkové snížení by mělo být o 21 % oproti roku 2005.

Další změnou po roce 2013 bude zrušení předkládání NAP před zahájením nové etapy. NAP určovaly především množství povolenek, který daný stát žádá, neboli emisní stropy, které si tak do jisté míry určoval stát sám. Musela mu ho však schválit Komise. S novou etapou se vypracovávání NAP ruší a bude stanoven pouze jeden jediný strop společný pro celou EU, kterého se týká snižování uvedené v předchozím odstavci. Takovéto sjednocení však muselo být podrobeno zkoumání, neboť by nemuselo být pro všechny strany efektivní, zejména co se nákladů na snižování emisí týče. Přezkum a přehodnocení probíhalo v rámci první a druhé etapy, kdy se získávaly důležité poznatky pro nynější revize.

Asi největší změnou, která zároveň přinese největší zisk, bude postupné dražení povolenek. V předchozích fázích obchodování, byla většina z povolenek zdarma přidělena jednotlivým společnostem. Počínaje rokem 2013 si však většina odvětví bude muset své povolenky vydražit. Například energetické odvětví a zařízení na geologické uchovávání si budou opatřovat veškeré své povolenky pouze nákupem. I dražené povolenky byly rozděleny do skupin. 88 % z celkového množství bude rozděleno mezi členské státy podle údajů ze zařízení, která spadají do systému EU ETS, 10 % případně nejchudším státům systému na investice do ekologičtějších způsobů výroby a zbývající 2 % budou rozdělena mezi státy, které do roku 2005 snížily své emise oproti roku 1990 o více než 20 %. Mezi těmito státy je i ČR.

Další změny se týkají zapojení kreditů z projektu společné realizace a mechanismu čistého rozvoje, zlepšení monitorování a ověřování emisí či vypuštění malých zařízení s malým množstvím vypouštěných emisí ze systému. [36]

Revize systému je vítaným jevem, zejména co se týká jeho rozšíření a propojení s dalšími zeměmi mimo EU. Že je tento systém efektivní a že napomáhá ke snižování unijních emisí,

dokazují nejnovější výsledky. V polovině kontrolního období Kjótských závazků snížila EU své emise o 6,9 %, což znamená, že svým cílům dostojí. Na kolik je tento systém účinný ale nelze odhadnout. Faktem zůstává, že bez realizace tohoto systému by EU pouze přijala závazek, aniž by existoval jakýkoli nástroj, kterým by se dal splnit. Pouhý slib snižování nestačí a pobídky firmám, aby přešly na ekologičtější a efektivnější způsoby výroby by nemusely vždy stačit. EU tak uvedla do praxe systém, který se na počátku minulého desetiletí nacházel pouze na papíře a prakticky nikdo netušil, jak se podle něj bude obchodovat. Dokázala tak, že je právoplatným vůdcem v boji proti klimatické změně a to nejen na svém území, ale také na mezinárodní scéně. I když jsou obě tyto sféry propojeny, přece jen mezi nimi dokážeme najít často až dost markantní rozdíly. Jaké to jsou a jaké mají důsledky, bude součástí kapitoly s názvem *Komparativní analýza*.

3.5.2 Strategie pro přizpůsobení

Systém obchodování s emisemi není jediný nástroj, který EU používá. Byť se nedá přímo říci, že by byl vzniknul na boj s klimatickou změnou, spadá do této oblasti a je jakousi cestou, jak se obrnit před nejčernějšími předpověďmi klimatologů. Oba tyto nástroje musí již dnes jít ruku v ruce. Jednu stranu mince tvoří právě snižování emisí, druhou pak přizpůsobení se. V textu výše bylo několikrát zmíněno, že mezinárodnímu společenství trvá poměrně dlouhou dobu zkoordinovat postup v boji proti klimatické změně. I kdybychom najednou přesně v tuto chvíli přestali na planetě produkovat jakýkoli dodatečný skleníkový plyn, což samozřejmě technicky ani biologicky není možné, trvalo by několik stovek let, než by se atmosféra vrátila do původního stavu. Je tedy logické, že i přes všechna opatření, ke kterým v posledních letech dochází, je změna planetárního klimatu jistá. Bylo by pošetilé se domnívat, že po celou dobu existence lidstva zůstane podnebí stejné. Jsme součástí evolučního vývoje, který se námi určitě nezastaví, a kladené překážky je tedy třeba překonávat. Proto je strategie pro přizpůsobení neodmyslitelnou součástí politiky změny klimatu.

Na začátku je důležité poznat negativní dopady změny klimatu, které mohou nastat. Následně pak v těchto oblastech podniknout taková opatření, které zamezí katastrofálním škodám při případném uskutečnění zmiňovaných dopadů. Není to však důležité pouze z hlediska zachování normálního běhu věcí, ale také z hlediska ekonomického. Likvidace škod je ve většině případů mnohem nákladnější než investice do zabezpečení a předcházení škodě. Zde se může jednat o oblasti lidské činnosti jako například zajištění energetiky, zemědělství,

které je na výkyvy počasí velmi citlivé, lidská obydlí na březích moří a oceánů, kterým reálně hrozí zaplavení, také rybolov, infrastruktura, lidské zdraví, rozšiřování nemocí apod.

Výsledkem celé výzvy má být koordinovaný postup při zabezpečování oblastí a lokalit ohrožených klimatickou změnou. Strategie se neúčastní jen EU, ale také USA, které byly známy svým heslem, že se na klimatické změny adaptujeme. Regionálně či lokálně k takovým přizpůsobovacím strategiím a plánům již dochází, ale vzhledem ke své roztržitosti je jejich postup značně neefektivní. To by se harmonizací mělo změnit a případné negativní dopady změny klimatu by nás neměli nejenže překvapit, ale už vůbec ne ohrozit.

3.5.3 Další nástroje

Tyto dva hlavní nástroje, samozřejmě spolu s národními nástroji podle podmínek daného státu a kjótskými mechanismy, jsou při nastupující klimatické změně velmi potřebné. Jejich velikost a koordinovanost je toho důkazem. Přesto se v této oblasti dají vytyčit ještě další zásadní nástroje.

Jsou jimi například pořádané akce, kde je probírána klimatická změna. Jsou vysvětlovány důsledky nejen globálního oteplování, ale také každodenní lidské činnosti, která k němu velmi přispívá. Osvětové činnosti jsou důležité v každé oblasti, to je bezesporu, ovšem uhlíková stopa každého z nás se den ode dne zvětšuje neuváženým plýtváním přírodními zdroji, aniž si uvědomujeme, co tím můžeme způsobit. Počet lidí na planetě nezadržitelně stoupá a spolu s neřízeným chováním ohrožujícím životní prostředí musí tento fakt vést ke katastrofě. Typicky lidským argumentem však bývá, že se toho již nedožijeme. A tak dále plýtváme surovinami na úkor budoucích generací.

S tímto souvisí také přednášky na školách. A to nejen těch vysokých, kde se problematikou zajímají, ale na středních a základních, neboť princip předběžné opatrnosti by měl být vštěpován i těm nejmladším. Právě v tomto ohledu již probíhají na některých místech školení profesorů a učitelů o tom, jak by měli klimatickou změnu svým studentům a žákům podat.

Další možnosti jako kampaně různých ekologických skupin, koncerty, letáky, brožury a další věci jsou však prozatím lokálního významu. I přesto ale má tento malý boj smysl, pokud mu bude dána ucelenější forma a bude doplňovat snahy členských států, které mají úlohu v boji proti změně klimatu přebírat.

Jen pro zajímavost uvádím jeden z nástrojů osvěty a šíření vědomostí, který vtipnou formou poukazuje na klimatickou změnu a její negativní důsledky. Tento projekt vznikl v českých zemích. Humorným způsobem ve formě krátkých vzkazů se snaží upozornit na to, že i malý přínos je přínosem. A protože je tento kousek dílem Čechů, jsou vzkazy napsány na pivních táccích, které obsahují věty typu „Lepší teplé pivo než teplá planeta“ či „Pivo ze sedmého schodu už není, co bývalo“. Kde jinde se prodiskutují tak důležité věci než v hospodě?! [41]

3.6 Komparativní analýza

Předchozí kapitoly obsahovaly analýzu a popis vývoje a provádění politiky klimatické změny v EU. Také bylo zmíněné, že mezi mezinárodní politikou klimatické změny a politikou EU se stejným zaměřením, lze nalézt určité rozdíly. Proto si myslím, že je vhodné jejich vzájemné srovnání, byť je částečně politika EU právě mezinárodním vývojem určena. Přesto lze některé určité odlišnosti nalézt, protože, a to bezpochyby, je EU v boji s klimatickou změnou značně popředu. Aktualizovaná legislativa, neustálý výzkum a širší spolupráce umožňují dosahování efektivnějších výsledků. Vybrala jsem si celkem 4 kritéria, na základě kterých se pokusím srovnat vývoj a úsilí EU a mezinárodního společenství. Těmito ukazateli jsou:

- přijatá legislativa
- nástroje
- vývoj
- vytyčené a dosažené cíle a pokrok, kterého dané strany dosáhly

3.6.1 Legislativa

Legislativa je jednou ze základních součástí, bez které by nebylo možné postupy v dané oblasti harmonizovat. Dohody, byť sebeefektivnější, nemohou nést kýžený výsledek bez společného přijetí.

Legislativa mezinárodního společenství se zakládá na Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu, která vymezila klimatickou změnu jako závažný globální problém, se kterým je nutné bojovat. Přestože vytyčila cíl, kterého by měly signatářské státy dosáhnout, nevymezila žádné nástroje ani strategie postupu, jak těchto cílů dosáhnout. Cíl stabilizovat koncentrace skleníkových plynů tak, aby nedošlo k negativním důsledkům interakce lidské činnosti a životního prostředí již vešla ve všeobecnou známost. Za co však byl tento a i následně

přijatý dokument kritizován, je vynechání části odpovědnosti rozvojových států. V době měření možná nedosahovaly takových hodnot emisí, přesto se jejich podíl na světovém množství CO₂ v atmosféře zvyšuje. Jistě, ekonomicky vyspělé státy tak učinily možná proto, aby částečně odstranily „pocit černého svědomí“. Prosperující hospodářství a rostoucí životní standard obyvatel byl vykoupen zhoršujícími se klimatickými podmínkami celé planety, přesto s nejhoršími negativními dopady v zemích, jež svým nevyspělým a často naprosto nefungujícím hospodářstvím nemohou těmto důsledkům čelit. Přesto by tento postoj mohl rozvojovým státům přinést značný zisk, a to nejen ekonomický. Vzhledem k tomu, že mohou navrhovat nové projekty s novými technologiemi, je dost možné, že výsledným efektem by mohlo být pozvednutí hospodářství, včetně průmyslu, dané země. Nutným předpokladem je však plné zapojení do boje s klimatickou změnou, která vyžaduje značné úsilí. V rozvojových zemích, kde jde hlavním cílem každého obyvatele základní přežití, jsou tyto problémy moderního světa neznámé. Nemají ani tušení, jaký dopad na ně postupující změna klimatu bude mít. Abych se však vrátila k původní myšlence této části, některé z rozvojových zemí, jako například Čína, dnes vypouštějí mnohem více emisí, než některé státy, které se díky mezinárodním závazkům snaží své koncentrace CO₂ snižovat. Přesto dlouhou dobu nebyly tyto státy připojeny jako hlavní aktéři k povinnostem vyplývajícím z mezinárodních smluv. I přes všechny nedostatky byla Rámcová úmluva z roku 1992 o klimatické změně průlomovou a jako takovou ji můžeme považovat za velmi úspěšnou.

Ještě důležitějším dokumentem, kterým se řídí boj s klimatickou změnou na mezinárodní scéně, je následně vypracovaný protokol k Úmluvě, který signatářské země přijaly na konferenci smluvních stran v japonském Kjótu. Tzv. Kjótský protokol již ukládal ve své příloze konkrétní čísla, které znamenaly přímý závazek dané signatářské země Úmluvy. Krkolonné schvalování však jeho vážnost dosti pošramotilo. Také musel čelit mnoha útokům a byl kritizován z mnoha stran, přičemž od svého původního znění se v některých částech značně odchýlil, když si některé státy vyjednaly zvláštní podmínky. Navíc neexistující sankční mechanismus znamenal, že jsou případné dosažené výsledky jen jakýmsi projevem dobré vůle a morální vyspělosti států. Neexistoval a neexistuje žádný finanční postih, který by mohl neplnící státy upozornit, že přijaté závazky nejsou jen papírovou verzí smlouvy, ale že je nutné tyto podmínky a úkoly také dodržovat. Na potřebnost dokumentu tohoto typu a zaměření však žádná z kritických připomínek nemá vliv. Byť se zdá, že celosvětově nebudou kjótské závazky splněny, některé regiony přece jen své slovo plní a emise snižují.

Takovýmto regionem je EU, která nejen že své závazky, které podpisem přijala, plní, ale dokonce dokáže vyhovět i svým vlastním zpřísněným požadavkům na snižování emisí. K tomu ji pomohla efektivní legislativa, která, jak je v EU zvykem, je pro všechny státy závazná. Základem v této oblasti je samozřejmě Kjótský protokol. Do svého práva jej EU přijala směrnicí a každému ze svých členských států určila procentní a skutečný podíl na společném snižování emisí. V tomto bodě však existují jisté rozpory. Jak je známo, Kjótský protokol byl jako právně závazný dokument přijat až v roce 2005. Teprve tehdy jeho články vstoupily v platnost. EU přijala do svého práva se všemi podmínkami tento protokol v roce 2002, ale teprve v roce 2006 došlo k rozhodnutí Komise o přidělení jednotlivých závazků na snižování emisí. Protože se však počítalo s rychlejším vstupem protokolu v platnost, následné rozhodnutí o přidělených množstvích snižovaných emisí, nezahrnují společný závazek pro všech 27 členských států. Společné závazky jsou tedy přijaty pro EU-15 zvlášť. Ostatně, dokazují to i tabulky z kapitoly *Sekundární právo a jím vymezené cíle*.

Základní rozdíl mezi právem Společenství a mezinárodní scénou je v efektivnosti uplatňovaných opatření. Těžko říci, zda je to již naučenou disciplinovaností členských států EU, které se snaží harmonizovat právo, v jakékoli oblasti to jen jde, nebo či snad jen souhrou morálních projevů a odpovědnosti za změny klimatu na Zemi. Ať je důvod jakýkoli, důležitý je výsledek, kterého EU dosahuje s předstihem před ostatními státy, které se účastní celosvětového boje s klimatickou změnou.

Dalším rozdílem v legislativní oblasti obou srovnávaných stran, je rychlost při schvalování daných opatření. Jistě, je to dáno i počtem států u jednacího stolu, přesto, značná pomalost při schvalování legislativních aktů na mezinárodní scéně již mnohé irituje. V této oblasti není na čekat a dalšími zbytečnými průtahy se situace jen zhoršuje. Bohužel, Kjótský protokol je na dlouhou dobu posledním celosvětově právně závazným přijatým dokumentem. Dohoda na nové období je rok před koncem kontrolního období protokolu v nedohlednu, protože zatím všechna jednání, která se vedla po celém světě, přinesla pouze zklamání a další odsun na neurčito. Zde je na místě podotknout, že někteří jedinci zabývající se klimatickou politikou, degradují celosvětovou hrozbu na politickou hru, ze které se snaží získat co nejvíce.

EU naproti tomu již má cíle na další období několika let vymezené a přijala další legislativní akty, aby bylo možné těchto závazků dosáhnout. I zde nastaly jisté potíže při schvalování legislativy, protože jednotlivé státy mají odlišné představy o vývoji klimatické politiky EU, zejména co se financování týče. Přesto probíhá příprava aktů a jejich schválení rychleji

než v rámci mezinárodní politiky klimatické změny. Zejména pak co se týká rozvoje nástrojů na snižování emisí, jakožto důležitého komponentu celého snažení.

3.6.2 Nástroje

Metody a postupy snižování emisí vedoucí ke společnému cíli jsou u obou srovnávaných subjektů založeny na stejném základě, přesto se ve svých provedeních odlišují.

Kjótský protokol vytyčil tři základní strategie, pomocí nichž lze dosáhnout stanovených cílů. Je pouze na členských státech Úmluvy, které z nástrojů použijí. Samozřejmě, nemusí do své praxe uvést ani jeden z nabízených a samy iniciovat nové postupy a metody na snižování emisí. To se však stává velmi zřídka, ne-li vůbec. Mechanismus čistého rozvoje a společná implementace jsou, jak již bylo zmíněno výše, takové nástroje, jejichž pomocí dochází k zavedení, modernizaci a vylepšení stávajících výrobních technologií, efektivnější výroby energie a dalším úspěšným pokusům o zavedení eko-efektivní výroby do rozvojových zemí tak, aby přitom nestrádalo jejich hospodářství více než doposud. Rozvinuté státy, které tyto projekty v chudších zemích realizují, z nich získávají výhody, které pak mohou uplatnit ve svém vlastním sčítání emisí. Další nespornou výhodou těchto nástrojů je příprava dané země na to, že změna klimatu je skutečná a že se jí opravdu týká. Každá z výzkumných prací zabývajících se dopady klimatické změny potvrzuje, že právě nejchudší oblasti Sahelu, ale i dalších částí jak Afrického kontinentu, tak Asie, se budou potýkat se změnami klimatu se všemi jejími důsledky nejvíce.

Asi nejrozvinutějším nástrojem Kjótského protokolu je obchodování s emisními povolenkami, které se nejvíce rozšířilo právě v EU. Stalo se oblíbeným zejména z důvodu ekonomického dopadu, který má pro státy v tomto systému zapojené. Hlavní předmět obchodování, emisní povolenky na jednu tunu ekvivalentu CO₂, se do roku 2012 rozdávaly podnikům zdarma. Tento krok byl záměrný, neboť bylo zapojení co největšího množství podniků dosti důležité. Pokud by při startu systému byly podniky zatíženy ještě placením nákupu povolenek, které je již tak omezují v množství vypouštěných emisí, nebyl by počet společností valný. Samozřejmě jde v této hře také o prestiž. Nikdo nechce být „ten, který znečišťuje ovzduší a život okolo sebe, byť má prostředky k tomu, aby tomu tak nebylo.“ Morální faktor celého boje proti klimatu je jediným aspektem, který nemohou země a zákony nařídit.

Jak se tedy zdá, systém nakupování a prodávání emisních povolenek, který se rozšířil jen do několika málo států či společenství (EU, Nový Zéland apod.), je prozatím nejefektivnějším nástrojem, protože nutí společnosti zamýšlet se nad vypouštěným množstvím emisí zejména z pohledu ekonomiky svého podniku. Opatření na omezení emisí podniku mohou mít někdy nižší náklady než nákup dodatečných povolenek. Konkrétní čísla, která budou obsahem další podkapitoly, hovoří v EU ve prospěch úspěchu systému. Ovšem je otázka, nakolik je snížení emisí zásluhou pouze tohoto nástroje. Faktem však zůstává, že tento nenásilný a pomalý přechod na nižší množství emisí umožňuje podnikům pružně reagovat na měnící se podmínky obchodu a zároveň pomáhat plnit závazky, které si předsevzaly státy, jež se podepsaly pod Rámcovou úmluvu i Kjótský protokol.

3.6.3 Vývoj

Protože obsahem předchozích kapitol byl také postupný vývoj politiky klimatické změny jak na mezinárodní, tak na evropské scéně, rozhodla jsem se, že toho využiji a pokusím se rovněž porovnat jejich průběh. Na tomto místě je nutné podotknout, že EU zastupuje pouze 27 členských států, které jsou zároveň signatářskými zeměmi Kjótského protokolu. Naproti tomu, na mezinárodní scéně se pohybuje daleko více aktérů, kteří mají své vlastní požadavky. Zejména z tohoto důvodu je přijímání opatření velmi omezené.

Vývoj obou srovnávaných stran ovlivnily naprosto stejné okolnosti, jako zvýšený výskyt katastrof, nové publikace i výzkumy. A přestože se EU aktivně účastnila a zapojovala do přípravy nejdůležitější klimatické schůzky v Riu v roce 1992, do svého práva zanesla klimatickou změnu až po roce 2000. Rozdíl tedy nejsou ani tak ve vývoji do roku 2000, kdy obě strany postupovaly vcelku totožně, ale po roce 2000, kdy EU učinila obrovský skok a teoretické věci psané pouze na papíře, uvedla v život a především do praxe. Navíc, na rozdíl od mezinárodního společenství se nespokojila pouze se sníženými celosvětovými emisemi, které státy přijaly jako svůj závazek. Sama sobě povinné snížení množství emisí zvýšila. Tento svůj postoj a odhodlání posílila zavedením nástroje, který jinde ve světě nenašel uplatnění v takové velikosti, v jaké ho EU představila. O systému povolenek jsem však již psala výše, proto není třeba se o něm znovu zmiňovat.

3.6.4 Dosažené výsledky

Tento bod můžeme rovněž zařadit do komparativní analýzy, byť by mu příslušela samostatná podkapitola. Oba požadavky spojím, protože v této části zhodnotím výsledky dosažené na obou scénách podle nejnovějších informací a výsledky rozdílů pak budou zaneseny do tabulek, které budou rozdíly mezi dosaženými výsledky obou srovnávaných subjektů uzavírat. Všechna potřebná data jsou obsažena ve zprávách Evropské agentury pro životní prostředí (EEA), která vydala údaje za rok 2009 k 31. 5. 2011, a za rok 2008 dne 2. 2. 2010.

3.6.4.1 Rekapitulace přijatých závazků

V kategorii dosažených výsledků bych měla nejprve rozřadit jednotlivé cíle, protože ač se to nezdá, i cílů je více. Základní dělení:

- Kjótské cíle (období 2008 – 2012)
- cíle EU (období do 2020)

Kjótské cíle se rovněž v rámci EU dělí:

- cíle stanovené společně pro EU-15
- cíle pro ostatní státy, které v době podpisu Kjótského protokolu ještě nebyly součástí EU, cíle nejsou stanoveny pro Maltu a Kypr.

Velikost kjótského závazku byla určena po dlouhých tahanicích na 5,2 % snížení emisí oproti základnímu roku 1990. Zatím není kontrolní období ukončeno, přesto existují dohady, že cíl daný Kjótským protokolem nebude celosvětově splněn. Na výsledky si však budeme muset počkat. Přesto doporučení pro celosvětovou scénu v oblasti klimatu zaznívá ze všech úst stejně. Pokračovat v úsilí a snažit se dostát svým závazkům a ty následně ještě prohloubit, aby do roku 2050 byly emise sníženy o 50 – 60 %.

EU, jak již bylo několikrát zmíněno, šla v množství snižovaných emisí ještě dále a svůj cíl si stanovila na 8 %. Přesněji státy EU-15, pro které existuje společný evropský závazek. Ostatní státy přijaly buď také 8 % závazek, nebo jim byl snížen na 6 %. Přehled cílů již byl obsahem předcházejících kapitol.

Druhou kategorií cílů jsou cíle stanovené samostatně EU, kdy do roku 2020 mají být emise celkově sníženy o 20 %. Opět existují rozdíly mezi jednotlivými státy.

Z tohoto dělení je tedy patrné, že v rámci monitorování plnění snižování emisí je sledováno více cílů. Údaje, které poskytují nejrozličnější monitorovací zprávy, obsahují rovněž procentuální snížení emisí vztažené k roku předcházejícímu, nebo k roku, který byl určen jako základní. V případě kjótských závazků byl základním rokem určen rok 1990, stejně tak v případě společných závazků EU.

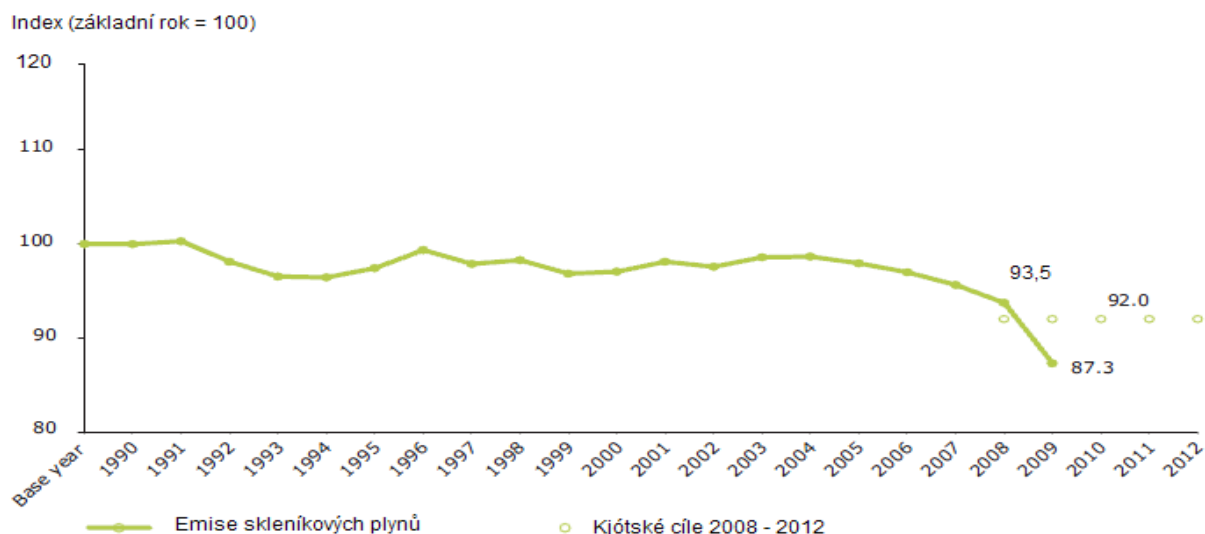
3.6.4.2 Plnění závazků EU-15

V současné době je nejdůležitější plnění kjótských cílů, neboť se nacházíme za polovinou kontrolního období. Každý členský stát na začátku roku zasílá své inventarizace skleníkových plynů, ze kterých odpovědné orgány sestaví soupis emisí skleníkových plynů, a poté je vydána zpráva uvádějící dosažený pokrok.

V prvních dvou letech, pro která jsou zatím dostupná data, plnila EU-15 své kjótské závazky obstojně. V roce 2008 se sice nacházela pod kjótským cílem 8 %, konkrétně oproti roku 1990 snížila své emise pouze o 6,5 %, následující rok jej ale překročila, když své emise oproti základnímu roku snížila o 12,7 %. [37],[38]

Jaký byl vývoj emisí skleníkových plynů v EU-15 od roku 1990 do roku 2009, ukazuje následující graf. Aktuální přesně známá hodnota emisí skleníkových plynů je posledním bodem zakresleným v grafu, který zároveň obsahuje také vyznačené kjótské cíle na úrovni 92, což představuje 8 % snížení emisí. Hodnota 93,5 zde udává snížení emisí v roce 2008 o 6,5 %. Z grafu je rovněž patrné, jaký byl vývoj celkových emisí těchto 15 států. Po celou dobu od počátku snižování, tedy roku 1990, se sice dařilo emise snižovat, ale velmi pomalým tempem o velmi malá procenta. Právě meziroční snížení v období 2008 a 2009 znamenalo prolomení kjótských cílů. Jen doufejme, že se podobný trend vývoje jako v naznačených dvou letech zachová i do budoucna.

Graf 3.1: Vývoj emisí skleníkových plynů v EU-15 v letech 1990 - 2009

Zdroj: Annual European Union greenhouse gas inventory 1990–2009 and inventory report 2011

Přestože je zpráva pro vývoj emisí skleníkových plynů v EU-15 příznivá, je nutné ještě větší úsilí při snižování emisí, zejména u tří konkrétních států. Rakousko, Dánsko a Itálie mají s plněním cílů podle zprávy EEA problémy, které by při nedostatečném úsilí mohly ohrozit snahu celé EU-15. I přes tento malý problém se však prognózy shodují v tom, že patnáctka starších členských států EU by měla do roku 2012 cíl 8 % splnit a dokonce jej překročit.

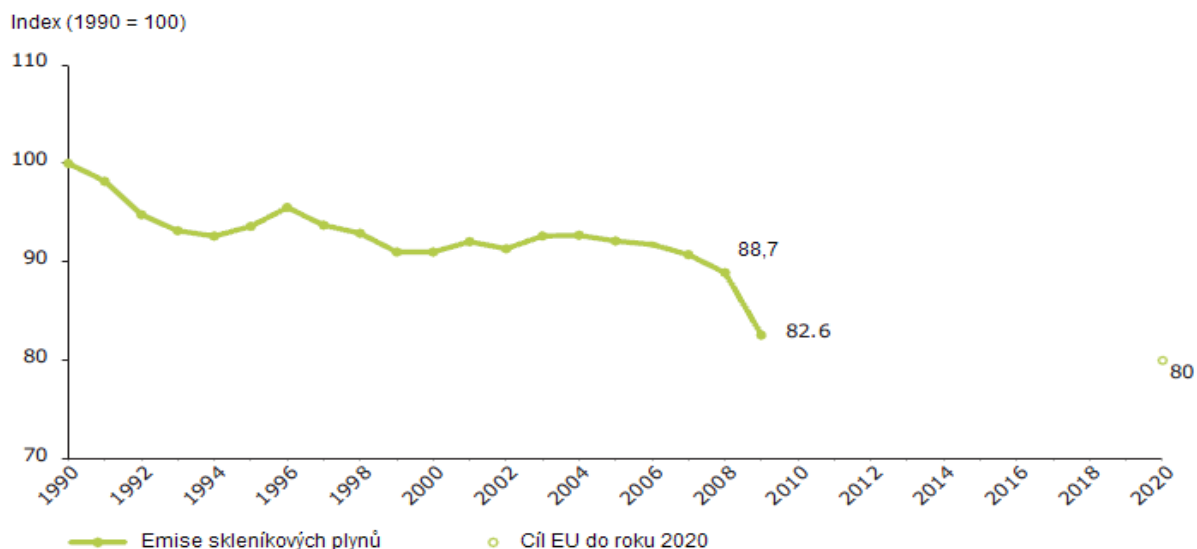
Zároveň je zajímavé i meziroční srovnání snížených emisí u EU-15. Z dostupných údajů se nabízí srovnání mezi roky 2006 a 2007, kdy představovalo toto snížení pouze 1,6 %, mezi léty 2007 a 2008 1,6 % a mezi léty 2008 a 2009, kdy stejný údaj dosahoval hodnoty 6,9 %. Skokové zvýšení množství snížených emisí mohlo být v roce 2009 zapříčiněno kombinací více faktorů. Jednak se v Evropě začal naplno rozjíždět systém obchodování s emisními povolenkami, který umožňoval nákladově efektivním způsobem řešit vyšší množství emisí, než je stanovena kvóta. Druhým faktorem bylo zvýšené úsilí členských států, neboť již započalo kontrolní období kjótských cílů, které vyžadovalo větší snížení, než kterého státy prozatím dosahovaly. Dalším možným faktorem mohla být hospodářská recese, která se usídlila na většině evropských ekonomik a omezila tak průmyslovou výrobu.

3.6.4.3 Plnění závazků EU-27

Rozhodnutím Evropského parlamentu a Rady č. 406/2009/ES je určen jako srovnávací rok pro splnění cíle 20 % do roku 2020 klasicky rok 1990 a všechna data obsažená ve zmíněné zprávě EEA jsou k tomuto roku vztažena. Je to z toho důvodu, aby bylo možné srovnání, zda celá sedmadvacítka plní kjótské závazky, byť pro ni nebyl určen společný cíl. Zmíněné rozhodnutí, byť je již v platnosti, uvádí kontrolní období pro snižování emisí až období 2013 – 2020. Přesto se již dnes můžeme podívat, jak EU-27 plní své závazky.

Jak ukazuje graf 3.2, v roce 2008 tedy celá EU-27 snížila své emise oproti roku 1990 o 11,3 %, což v grafu označuje hodnota 88,7. O rok později se toto číslo přibližuje již 20 %. V roce 2009 snižuje koncentrace skleníkových plynů o 17,4 %, čemuž v grafu odpovídá hodnota 82,6. Meziroční srovnání vyznívá opět lépe pro rok 2009, když rozdíl mezi léty 2007 a 2008 činí pouze 2 %, kdežto rozdíl mezi léty 2008 a 2009 je již 7,1 %. [37],[38]

Graf 3.2: Vývoj emisí skleníkových plynů v EU-27 v letech 1990 - 2009

Zdroj: Annual European Union greenhouse gas inventory 1990–2009 and inventory report 2011

Stejně jako předchozí graf, i tento ukazuje vývoj emisí skleníkových plynů, tentokrát v celé sedmadvacítce. Základní rok, ke kterému jsou údaje vztáhnuty, je stejný. Stejně tak je v grafu zakreslena cílová hodnota 20 %, které se EU-27 snaží dosáhnout, a odpovídá jí číslo 80

vyznačené nad rokem 2020. Pokud bychom oba grafy přiložili přes sebe, bylo by vidět, že se jejich průběh v podstatě neliší. Do roku 2004 je vývoj logicky totožný, neboť EU do té doby tvořilo jen výše zmíněných 15 států. Od tohoto roku se může vývoj trochu odlišovat, přesto je trend shodný.

Dosažené hodnoty jsou přehledně uspořádány do dvou tabulek, které shrnují výše popsané údaje monitorovacích zpráv. Uvádějí hodnoty snížených jak v procentuálním vyjádření, tak také v odpovídajících miliónech tun ekvivalentu CO₂.

Tab. : Dosažené hodnoty EU-15

			2008	2009
EU-15	v %	2007	1,9	
		2008		6,9
		1990	6,5	12,7
	v mil. tun ekv. CO ₂	2007	76	
		2008		274
		1990	274	542

Zdroj: Vlastní zpracování

Tab. : Dosažené hodnoty EU-27

			2008	2009
EU-27	v %	2007	2	
		2008		7,1
		1990	11,3	17,4
	v mil. tun ekv. CO ₂	2007	99	
		2008		355
		1990	627	974

Zdroj: Vlastní zpracování

Vysoké procento snížených emisí v roce 2009 u EU-15 a celé EU-27 se jeví jako prozatím nejúspěšnější rok ve snižování emisí. Jak již bylo naznačeno, nemuselo být těchto výsledků dosaženo pouze úsilím členských států. V tomto roce naplno do Evropy dorazila hospodářská krize, která výrazně omezila průmyslovou výrobu. Problémy měl automobilový průmysl a také stavebnictví. Podle dostupných pramenů se rovněž snížily emise z energetického průmyslu a teplárenství. Snížení emisí v posledních dvou jmenovaných oborech nemusí být pouze dílem recese, ale také zapojením obnovitelných zdrojů, kterým se dostává velké pozornosti.

I přes úspěšnost roku 2009 panují předběžné obavy, že rok 2010 přinesl opětovné zvýšení produkce emisí oproti roku 2009, zejména pak díky oživení hospodářství jednotlivých států.

Dokazují to i údaje ze systému obchodování s povolenkami, který uvádí, že se emise firem v roce 2010 zvýšily o 3 %. Tento systém však nezahrnuje veškerou průmyslovou výrobu EU, přesto 12 815 podniků tvoří jeho značnou část. Tabulka v příloze č. 7 nám pak ukazuje, kolik která země vydala povolenek a kolik jich na konci roku bylo ověřeno a odevzdáno, aby nemohly být dále použity. Z této tabulky vyplívá, že některé ze států v roce 2010 se svými povolenkami nevystačilo a musely od jiných aktérů na trhu s emisemi povolenky dokoupit. Těmito státy byly Německo, Dánsko, Estonsko, Finsko, Norsko a Spojené království. V tabulce jsou označeny červenou barvou.

Přes malou úspěšnost mezinárodní scény, a poněkud větší úspěchy na scéně evropské v téže oblasti, boj s klimatickou změnou kontrolním obdobím kjótských závazků nekončí. To ostatně již nastínila kapitola v rámci EU, která se zaměřila na klimaticko-energetický balíček a jeho cíle na období 2013 – 2020. Jaké jsou však prognózy do dalších let na mezinárodní scéně, či problémy, kterým bude nutné čelit, a jak všechny tyto události ovlivní či neovlivní činnost a snahu EU, bude obsahem následující poslední kapitoly, která se zaměří rovněž na perspektivy a faktory, které budou určovat budoucí vývoj politiky klimatické změny a to nejen v EU, ale také na mezinárodní scéně.

4 Problémy a perspektivy vývoje po roce 2012

Kontrolní období Kjótského protokolu skončí rokem 2012. Bylo tedy nutné dohodnout na mezinárodní scéně další jednotný postup tak, aby se celosvětová průměrná teplota nezvýšila o více než 2 °C, což je teplota, jejíž překročení by podle vědců znamenalo nevratné poškození klimatu.

Důležité pro dosažení nové mezinárodní dohody bylo pokračování schůzek COP, na kterých měla být tato smlouva diskutována a podepsána. Od schůzky v Marrákeši, která dala Kjótskému protokolu konečnou podobu, uplynulo bezmála 10 let. Přesto se do dnešních dnů neudálo nic, co by alespoň vzdáleně připomínalo novou podobu dohody o klimatu. Země se mezi sebou neustále přou a snaží se si pro sebe vyjednat ty nejlepší podmínky. Z pohledu veřejnosti to vypadá, jako by místo změny klimatu přešly do popředí ekonomické zájmy. Protože do data odevzdání této diplomové práce žádná mezinárodní dohoda o klimatu nevznikne, uvedu ve stručnosti vývoj do dnešní doby tak, aby na konci mohly být vyzdvihnuty faktory, které tato jednání ovlivnily a které ovlivní i budoucí jednání. Zároveň se budu snažit posoudit, které z těchto faktorů budou mít vliv na politiku klimatické změny EU a na její další vývoj, byť se po předchozích kapitolách může zdát, že její směr je již určen.

4.1 Práce na nové dohodě o klimatu

Nacházíme se na sklonku roku 2005. Kjótský protokol je v platnosti a státy se zavázaly plnit jeho cíle, strastiplná cesta k jeho schvalování skončila, USA a některé další vyspělé země jej stále bojkotují, emise se nijak závratně nesnižují, Čína a další rychle se rozvíjející země zaplavují nejen trhy, ale také atmosféru dalším růstem svých emisí a pro politické představitele začíná další boj, a to na vypracování nové dohody o klimatu, která po roce 2012 nahradí právě Kjótský protokol. V zimních měsících roku 2005 probíhá v kanadském Montrealu již jedenáctá COP, na níž se dohodnou postupy pro stabilizaci skleníkových plynů do roku 2020, avšak konkrétní smlouva nikoli. A když o rok později končí Nairobská COP-12 velkým krachem, zbývá již pouze 5 velkých schůzek, které by světu daly novou podobu smlouvy o snižování emisí.

Vše začíná v indonéském **Bali v prosinci roku 2007**. Jak to tak ale bývá, když se o dohodu snaží více zemí najednou, musejí se jejich čelní představitelé nejprve dohodnout, že se chtějí dohodnout. Tak se také stalo. Za tímto účelem byla vytvořena tzv. the Bali Road Map,

neboli jakási „cestovní mapa“, které obsahuje seznam všech schůzek do roku 2009, což je podle politiků nejzazší termín pro přijetí nové post-kjótské dohody. Jak se ale později ukáže, tento termín nebude ani zdaleka dodržen.

Konference v Indonésii však skončila hořkou porážkou pro EU, neboť její návrh na stanovení pevných limitů na omezení skleníkových plynů byl rázně zamítnut USA spolu s Kanadou, Japonskem a Austrálií. Jak již bylo zmíněno, EU se snaží urychlit proces snižování emisí, a proto požadovala, aby byly emise do roku 2020 sníženy o 25 – 40 % oproti základnímu roku 1990. Tento závazek měl být podle návrhu EU závazný pro všechny země. Avšak opět nejsilnějším protivníkem se stala USA, které chtěly tyto závazky prosadit v rámci dobrovolnosti a pouhém příslibu na snížení. Přesto že byl tento požadavek zamítnut, mohlo být pro EU alespoň útěchou zahájení projektů pro zmírnění procesu odlesňování. [39]

O rok později pokračovala jednání se všemi státy Úmluvy konferencí v **polské Poznani**. Schůzka pod označením COP-14 však dopadla podobně jako její předchůdkyně. V podstatě měla být jejím cílem příprava na dosud největší konferenci v oblasti životního prostředí. Přesto se podařilo znovu potvrdit globální cíl snížení emisí do roku 2050 o 50 % a USA přislíbili snížení svých emisí v roce 2009 o 17 % oproti roku 2005. Byť by se mohlo toto gesto od země, která bojkotovala jakoukoli snahu o záchranu klimatu zdát přívětivé, není tomu tak. Jejich produkce emisí skleníkových plynů tvoří více než čtvrtinu celosvětové produkce. Ano, právě po letech odmítání klimatické změny vůbec je to vskutku krok dopředu, přesto se USA neustále ošívají, mají-li se přijmout jakékoli závazné hodnoty.

Do neúspěchů celé konference pak byla zapletena rovněž Čína, která, jak se později dovíme, zkomplikuje ještě nejednu situaci na poli klimatické změny. Na konferenci v Poznani se však zejména s USA nemohly shodnout na tom, jak mají které státy pokračovat v boji se zvyšujícím se množstvím skleníkových plynů v atmosféře. USA, a nyní již nejen ony, vyzývají rychle se rozvíjející státy, aby se připojily k mezinárodním jednáním. [3]

Již před začátkem polské konference bylo jisté, že zde nebude dohody dosaženo, ostatně, ani to nebylo v plánu. Naproti tomu **kodaňská konference** v roce 2009 měla znamenat největší úspěch od dosažení shody v rámci Kjótského protokolu a byly do ní vkládány veškeré naděje. Všechno podle plánu ovšem neběželo. Stručně řečeno se jednalo o velký krach a v podstatě promarněnou příležitost.

Zapojení USA a Číny, států, které předtím dohodu bojkotovaly a k závazkům se příliš neměly, ze začátku znamenalo velký úspěch. Dva největší znečišťovatelé se usadí k jednacímu stolu a budou se snažit zachránit světové klima. Nakonec se ale ukázalo, že to nebude přesně takové, jaké si to ostatní země představovaly. Právě Čína je totiž viněna ze zablokování přijetí dohody v Kodani. Její postoj je ale vcelku pochopitelný. Hospodářský růst, který v současnosti prožívá a který ještě nějakou dobu vydrží, by neustálé kontrolování plnění právně závazných cílů na snižování emisí mohlo značně omezit. Na druhou stranu ale je takováto kontrola nutná, zvláště pokud jsou stanoveny dlouhodobé cíle, které budou vyžadovat značné úsilí.

Jiné státy, například Brazílie, přijely do Kodaně s vymezenými cíli na snížení emisí. Stále častěji se ozývají hlasy, že by jednotlivé státy měly samy přijmout své závazky bez ohledu na výsledky mezinárodních jednání.

I přes nepodepsanou dohodu byl „schválen“ dokument s názvem Kodaňská shoda, který je však jen malou náplastí na neuskutečněné plány. V rámci tohoto dokumentu byl potvrzen dlouhodobý strategický cíl nepřipustit, aby průměrná celosvětová teplota stoupla o více než 2 °C ve srovnání s předindustriální dobou, také byl potvrzen závazek z konference na Bali, tj. 50 % snížení emisí do roku 2050 a velmi důležitou součástí a pozitivním výsledkem neúspěšné konference byl požadavek na omezení a následné pozastavení odlesňování. Poslední jmenovaný závazek se týká zejména zemí v tropické oblasti. [3]

Po několika dalších jednáních, která se věnovala především dosud nepodepsané dohodě, se na konci loňského roku konala prozatím poslední COP, tentokrát v mexickém **Cancúnu**. Po předchozí velmi neúspěšné konferenci, která přinesla všeobecné zklamání, se od této schůzky očekávalo především další posunutí při vyjednávání o nové dohodě. Dá se říci, že se tak skutečně stalo. Výsledky konference, na které se opět střetly soupeřící strany jako USA a Čína a kde EU již nemělo tak silnou výchozí pozici, jsou všeobecně přijímány kladně, byť pro některé státy a oblasti hospodářství přinesly více negativního než pozitivního.

Na konci konference byl přijat návrh, který předložila pořadatelská země. V něm se konstatuje, že je velmi důležité snížit emise skleníkových plynů, aby bylo dosaženo dlouhodobého strategického cíle nedopustit oteplení planety o více než 2°C. Poprvé je tak tento cíl oficiálně uznán. Problém však je, že tento dokument jednak neobsahuje žádný návrh ani mechanismus, jak tohoto snížení dosáhnout, a druhým problémem je to, že není právně závazný, tudíž opět neexistuje žádný mechanismus postihů.

Výrazným úspěchem celé konference je zřízení tzv. zeleného fondu pro chudé státy. Ten byl ustanoven zejména z důvodu pomoci při adaptaci na změnu klimatu v chudých rozvojových zemích a také na pomoc při jejich přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku. Při jeho zřizování nastaly, jako u všech sporných bodů s vynaložením finančního obnosu, problémy, když jej některé státy nechtěly podpořit. Padly například argumenty, že rozvinuté státy nechtějí dávat peníze chudým lidem. Nutno podotknout, že to nebyl všeobecně přijímaný názor rozvinutých států, ale že se tímto postojem mohla „pyšnit“ USA. [40]

Jak dopadnou jednání v **Durbanu**, která se mají konat od 28. 11. do 9. 12. letošního roku, je prozatím ve hvězdách. Tiskem probíhají kuloární zprávy, že by se představitelé a vědci měli dohodnout na přesných hodnotách snižování emisí a přijmout tak skutečné právně závazné cíle. Důležitou otázkou této konference rovněž bude vymezení rozvojových a rozvinutých států, o čemž se mluví již nějakou dobu. Vzhledem k pokrokům některých ekonomik by mělo dojít k přehodnocení této definice. Pokud by se tak stalo, mohla by se například z Číny stát průmyslově vyspělá země, byť rozdíly mezi životními úrovněmi tamních obyvatel jsou markantní. I přes pozitivní efekt, který znamená zapojení skupiny BRICS (hospodářského uskupení Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jižní Afriky) do vyjednávání, existují faktory, které by mohly jednání opět přerušit a odsunout tak přijetí klimatické dohody na neurčito. Některé z těchto faktorů, které jsou podle mě důležité a budou hrát zásadní roli při implementaci efektivní politiky klimatické změny, uvedu v následující kapitole.

4.2 Faktory ovlivňující vyjednávání o klimatické dohodě z pohledu EU

Pokud bude uzavřena nová dohoda o klimatu, což byl také cíl předchozích jednání, bude ovlivněna také politika klimatické změny EU, neboť nová dohoda přinese nové závazky. Ovšem zdali budou tyto závazky přísnější, o tom by se vzhledem k předchozímu vývoji dalo polemizovat. Vyjednávání na mezinárodním poli nejvíce ovlivní další vývoj politiky klimatické změny i v EU, neboť ať chceme nebo ne, jsou vzájemně dosti propojené, i přes rozdíly, které byly analyzovány v předchozí kapitole.

Světová jednání jsou velmi spleťtá, nepřehledná a často tvořená více zákulisními jednáními mezi několika členy než spravedlivým jednáním mezi všemi zúčastněnými stranami. Vztahy mezi jednotlivými státy jsou komplikované a problém vyznat se v nich mají mnohdy i odborníci, kteří tuto problematiku sledují dlouhou dobu. Je však více než jasné, že následující jednání budou ovlivněna řadou faktorů, které podstatně změní výchozí

vyjednávací pozice a celou výslednou dohodu. Jak jsou tyto faktory důležité z pohledu EU, se pokusím nastínit v dalším textu.

Takovýchto faktorů můžeme vymezit celou řadu, jako například probíhající jadernou krizi, která zavládla po nehodě na Japonských ostrovech a velmi ovlivní složení energetického mixu a získávání energie. Dalším faktorem může být pozice Číny, která se neustále zesiluje. Stejně tak rozpory rozpory mezi ní a USA. Zároveň je nutné brát v úvahu nové politické spektrum, které může na vyjednávání velmi zatlačit, neboť tvoří skupinu velmi rychle se rozvíjejících států, které produkují značné množství emisí, jejichž podíl stále stoupá. Dalším faktorem, který může bránit rozvoji politiky klimatické změny v EU, je požadavek společného postupu. Protože se EU snaží být lídrem v této oblasti, měla by sama závazky dodržovat, avšak neklást si sama příliš vysoké cíle, aby tak nepůsobila na ostatní státy nadřazeně. Některým z vyjmenovaných faktorů se budu věnovat blíže.

4.2.1 Postoj Číny

V současnosti je postoj Číny ke klimatické změně velmi důležitým aspektem celého vyjednávání. V minulých letech úspěšně bojkotovala jakékoli snahy o zapojení do mezinárodního vyjednávání a i v Kodani se jí podařilo zmařit jakékoli závazky, které by státy mohly přijmout. Přesto se zdá, že se postoj Číny začíná obracet k zelenějším technologiím. Jako jedna z nejrychleji se rozvíjejících ekonomik dnešních dní založila svůj hospodářský rozmach na uhlíkové ekonomii. Stav jejího životního prostředí je ale pádným argumentem, aby tento krok přehodnotila. Znečištění životního prostředí, ztráta úrodnosti půd, rozšiřování pouště Gobi, která podléhá rychle desertifikaci. Všechny tyto aspekty vedou k tomu, že Čína je nucena vynakládat část svého rostoucího HDP, které by si při ochraně prostředí mohla ponechat.

Jak již bylo zmíněno, její ekonomika byla plně založena na fosilních palivech, které ale nemohou pokrýt tak velkou spotřebu, jakou Čína bezesporu má. Obrat k obnovitelným zdrojům a zelenějším technologiím výroby by znamenal jednak šetření životního prostředí, a tím následné ušetření části HDP, která by jinak na jeho záchranu musela být vynaložena, a na druhé straně by se mohla ve světových kruzích vyrovnat velmocím jako EU či USA. Nutno podotknout, že má pro získávání energií z obnovitelných zdrojů ty nejlepší předpoklady, proto se dá očekávat, že bude další zapojení alternativních zdrojů energie prosazovat i na mezinárodní scéně jako možnost, jak dále nezvyšovat emise

skleníkových plynů a přitom neohrozit růst ekonomik. Právě naopak. Šetrnější technologie spolu s výrobou při velmi nízkých nákladech tak, jak jsme na to u Číny zvyklí, ji katapultuje do čela mezinárodních ekonomik.

Nejdříve je ale nutné udělat první drobné krůčky. Po „sabotáži“ kodaňského summitu přislíbila přijmout závazky z Cancúnu. Do vyjednávání v Durbanu, kde by se mohla dokončit podoba nové mezinárodní dohody o klimatu, tak můžeme očekávat, že Čína vstoupí jako rovnocenný partner. Jednak proto, že se cítí být globálním hráčem, který bude mít na dění na mezinárodní scéně značný vliv, a také proto, že klimatická změna je jednou z nejpodstatnějších otázek, kterou se zabývají státy po celém světě. A Čína v této věci nechce zůstat mimo hru. Navíc, její pozice u vyjednávacího stolu je velmi silná, neboť spolu s USA produkují více než polovinu světových emisí. Je tedy jasné, že se mezinárodní společenství bez ní neobejde. To je pro EU zásadní fakt, protože sama produkuje asi jen 14 % světových emisí a přesto se nejvíce snaží o prosazení zákonem stanovených limitů, ze kterých má právě Čína obavy.

Přesto, pokud by se do mezinárodní dohody podařil prosadit také postupný přechod k nízkouhlíkové energetice, mohla by EU u Číny najít zastání, neboť ta se snaží obnovitelné zdroje zavádět již dnes. To by mohlo inspirovat i ostatní rozvojové státy, které by se tak mohly přidat na stranu Úmluvy, neboť právě čínský tygr je jednou ze zemí, která dokáže ovlivnit chudší státy k rozumnému řešení.

4.2.2 USA

Dalším hnacím motorem, kterým by se USA mohly stát, otřásá roztržičnost a obavy na své vlastní domovské půdě. Po nástupu prezidenta Obamy do úřadu všichni doufali v obrát o 360 °. USA se zapojila do mezinárodních jednání už ne jako pozorovatel, ale jako partner k vyjednávání, a zdálo se, že pan Obama je nakloněn myšlence celosvětové dohody o klimatu a jednotnému postupu v boji proti zvyšujícím se emisím skleníkových plynů. Byť znamená tento postoj průlom v jednání, nepodařilo se samotným Američanům prosadit klimatické závazky doma. Tím spíš odmítají jakékoli finanční transakce, které by měly pomáhat chudým zemím v boji proti klimatické změně.

Pokud se zablokují jednání na domovské půdě USA o klimatické změně a jejím řešení, bude problém prosadit účinná opatření na celosvětové úrovni. Přijímat mezinárodní závazky,

kteřé bude nutné do určitého data splnit s tím, že tento krok nemůžete doma učinit a víte, že závazky nesplníte, je holý nesmysl. Zároveň je účast USA na klimatických jednáních životně důležitá. Jak již bylo zmíněno, s Čínou představují dvě velmoci, které je nutné zapojit do řešení problémů klimatické změny. Tento fakt může mít velmi negativní vliv na další vývoj politiky klimatické změny jak ve světě, tak také v EU.

Samozřejmě by se tento negativní postoj dal poněkud obejít. Snižování emisí je sice jedním z nejdůležitějších nástrojů na odvrácení klimatické katastrofy, přesto není jediný. Již klasický postoj USA, že není třeba snižovat emise, ale pouze stačí se na změny adaptovat je znám po celém světě jako velmi alibistický. Přesto, jedna jeho část je podle mne pravdivá. Pokud by postupně všechny průmyslové podniky, nebo alespoň podstatná část z nich, přešla na ekologičtější průmyslovou výrobu, při zapojení obnovitelných zdrojů, které v současnosti hýbou světovou energetikou, by emise nemusely stoupat tak drasticky.

V každém případě, USA se konference v Durbanu zúčastní, s jakými poselstvími, to se zatím netuší. Můžeme se však dohadovat, že nebude chtít prosadit závazné limity pro snižování emisí, bude požadovat větší úsilí při adaptivních opatřeních, ale zda se bude chtít zapojit do pomoci rozvojovým státům, které jsou dopady klimatické změny postiženy již dnes, bude na rozhodnutí amerického Senátu. Tajné schůzky s Čínou a případná lobby za neurčité závazky či přísliby by mohly zmařit snahu zejména EU, která se právě závazné limity snaží prosadit.

4.2.3 Krize jádra

Tento faktor, který bezesporu ovlivní jednání o klimatu, je poměrně nového charakteru, i když proti jádru již řadu let bojují zejména ekologické organizace, často masivními protesty. Jadernou energetiku můžeme zařadit mezi obnovitelné zdroje, byť odpad, se kterým si nikdo neví rady, přináší více starostí než užitku. Přesto je do energetického mixu většiny zemí zapojena. Sice malým procentem, ve většině případů do 5 %, ale přesto zapojena.

Nehoda, která se stala na Japonských ostrovech, však na toto odvětví uvrhla stín krize. Hodně zemí se začíná bát o svou bezpečnost a provádí zátěžové testy, na nichž se dohodla i celá EU. Jsou však i země, kde již dochází k odstávkám celých jaderných bloků, a existují i plány na úplně pozastavení výroby energie z jádra. Tak je tomu například v sousedním Německu.

Na klimatických jednáních bude mezinárodní panika, kterou krize vyvolala, hrát velkou roli. Může se stát, že by podíl takto získané energie mohl být mezinárodním společenstvím snížen o několik procent. To může být velký problém zejména pro rozvíjející se státy, které budoucnost přechodu od spaloven vidí právě v jaderné energetice, jež má zajišťovat stabilní dodávky energie. Například i USA jsou známy kladným postojem k jaderné energetice, která podle nich představuje bezpečný způsob získávání energií bez zbytečného spalování fosilních paliv. Navíc, při posílení ochrany a bezpečnosti jaderných elektráren, které by odolaly přírodním katastrofám či teroristickému útoku, není důvod tento zdroj energie úplně vyškrtnout.

Přesto je tato krize ve své podstatě pro mezinárodní společenství výhodná. Pokud bychom vyřadili jádro jako možný způsob získávání energie, a omezili používání fosilních paliv na nutné minimum, zbývají pouze alternativní způsoby výroby energie. Obnovitelné zdroje by se tak na jednáních dostaly do popředí zájmů. Jistě, nejsou plně spolehlivé a jsou závislé na klimatických podmínkách dané oblasti, přesto by mohly v budoucnu sloužit jako významné energetické zdroje. Zde ale existuje jedna zásadní otázka, která musí být před masivním zaváděním do praxe rovněž prodiskutována. Co když negativní dopad výroby zařízení na výrobu energie z obnovitelných zdrojů bude větší než přínos ze samotné výroby energie? Mám tím na mysli, že větrné turbíny, fotovoltaické články a další komponenty nezbytné pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů, je nutné vyrobit tradičním způsobem založeným na využití fosilních paliv. Potom by se o pozitivních důsledcích takového zdroje energie dalo polemizovat.

Je však více než jasné, že tato krize bude udávat tón nadcházející schůzi politických představitelů v jihoafrickém Durbanu. Do nové dohody o klimatu by totiž měly být prosazeny také ekologičtější výroby energie, aby tak podpořily úsilí ve snižování emisí skleníkových plynů.

4.2.4 Vůdčí úloha EU

Již na začátku formování politiky EU v oblasti životního prostředí jsem poukazovala na to, že není jednoduché sladit zájmy několik různě se vyvíjejících států, které mají rozdílnou historii, mentalitu i politické spektrum. Přestože počet členů neustále rozšiřoval, ukázalo se, že je přeci jen určitá harmonizace pravidel možná, dokonce vítaná. EU dokázala fungovat jako jeden celek. Přesto se často stávalo, že na mezinárodním poli, kde EU jako taková

neměla mandát, vystupovaly spíše jednotlivé členské země samy za sebe. S tímto jevem se dlouhou dobu bojovalo, celkem úspěšně. Přesto se nyní tyto obavy vynořily opět, a ne nepodložené. Konference v Kodani je toho přímým důkazem.

Vůdce je většinou subjekt, který dokáže motivovat, ovlivnit a přimět ostatní dělat věc stejným způsobem. Takovou pozici chtěla EU zaujmout na poli mezinárodních vyjednávání o klimatu. Po odstoupení USA od jednacího stolu se této úlohy zhostila s překvapivým efektem. Podařilo se jí vyvíjet značný tlak na mezinárodní veřejnost a dopomoci Kjótskému protokolu v platnost. Stejnou pozici si chtěla zachovat.

S opětovným zapojením USA a novým zapojením Číny do vyjednávání ale nastal problém. EU sice má ambice na snižování skleníkových plynů, ale na celosvětových emisích se podílí malým procentem. Navíc nemá takovou podporu, jakou by potřebovala, proto jsou její návrhy ve většině případů smeteny ze stolu. Přesto EU dál bojuje. A to nejen proto, že rozhodující slovo mají v současné době státy, které se nechtějí zavázat k jasným cílům a číslům se naprosto vyhýbají.

Je jisté, že následná jednání v Durbanu o klimatické dohodě budou v rukou rozvíjejících se států skupiny BRICS, která utvořila nové politické spektrum, a také v rukou USA, které s touto skupinou spojují společné zájmy. Ekonomické zájmy jsou již dlouhou dobu nadřazenější těm ekologickým. Přesto se doufá, že by tato konference mohla dát světu pokračování Kjótského protokolu.

Plán EU je jasný. Rozhodnost. Ta uspěla při vyjednávání o předešlé dohodě, stejná taktika bude rovněž použita i zde. Podle mého názoru je EU při zavádění opatření na domácím poli úspěšnější než na poli mezinárodním. Je to hodně dáno také strnulostí ve vyjednávání a jakousi tuhostí. Přes 200 států se snaží dosáhnout dohody, existují zákulisní jednání bez přístupu veřejnosti, tajné dohody a podobné věci, které bohužel ovlivnit nelze. EU však nezhálí a i přes velmi malé procento celosvětových emisí, které produkuje, se snaží prostřednictvím svých mechanismů dosáhnout strategických cílů.

Vyjednávání budou i přes její snahu velmi složitá, ovlivněna lobby a ekonomickými aspekty politického jednání. Začíná se projevovat názor, že příprava na změnu klimatu bude podstatně levnější než náklady na její řešení, přičemž není jistota, že se podaří negativním důsledkům předcházet.

4.2.5 Další faktory

Nejdůležitější faktory, nejsilnější strany a možné dopady na vyjednávání o klimatické dohodě jsou doplněny dalšími významnými faktory. Můžeme mezi ně zařadit například **historický souboj chudých a bohatých zemí**, a problém přiřknutí odpovědnosti za změny klimatu. Ten provází konference již od samého počátku a nijak se nemění ani se zakládáním dalších fondů s finančními prostředky právě pro rozvojové státy. Peníze jsou důležitým aspektem jakéhokoli vyjednávání. Některé z vyspělých států nechtějí přijmout nesdílenou odpovědnost na současný stav klimatu. Rozvojové státy se rovněž na emisích podílejí, byť v malém měřítku, ale podílejí. Proto by se také měly snažit s klimatickou změnou bojovat a ne jen pasivně přihlížet, k jakým opatřením dojde. Tento spor je však příliš dlouho zakořeněn v mezinárodních jednáních a nemusí se jednat pouze o změnu klimatu. Proto je více než jisté, že tento faktor bude hrát rovněž zásadní roli při vyjednáváních o klimatické dohodě a její výsledek bude mít význam pro novou dimenzi politiky klimatické změny EU.

Další situací, která může ovlivnit směřování klimatické změny, je **vztah USA a Číny**. V tomto případě se ani tak nejedná o vztah, ale spíše spor. Jejich vzájemné obviňování už zmařilo nejednu akci. Čína jako rozvojový stát nemusí prozatím dodržovat mezinárodní závazky, a spíše by ji měly průmyslově vyspělé země podporovat, což se ale USA nezamlouvá, neboť právě Čína je největším celosvětovým producentem emisí skleníkových plynů. Proto USA požaduje její větší zapojení do jednání o nové dohodě. Ta na druhé straně argumentuje tím, že samotné USA jsou obrovským znečišťovatelem a přitom se ke klimatické dohodě staví zády stejně jako ke Kjótskému protokolu. Je zřejmé, že se vztahy dvou největších a nejsilnějších zemí vyjednávání jen tak samy do pořádku nedají a bude na ostatních státech, kam se budou snažit obě velmoci nasměrovat.

Jako další můžu jmenovat velkou **tuhost jednání**, která při počtu přibližně 200 delegátů zabraňuje jakékoli otevřené diskuzi. Tento systém je však kritizován delší dobu, přesto k jeho přehodnocení nedošlo. Bude se s ním tedy muset počítat i do dalších jednání. Velkým negativem je, že takto nepružné možnosti jednání mohou mít nepříznivý vliv na vyjednávání a mohou tak prodlužovat přijetí jakéhokoli závazku. Samozřejmě s tím souvisí i počet zúčastněných stran. Problém ale je, že pokud mají být jednání celosvětová, neexistuje prozatím jiný systém, jak podobnou schůzku uskutečnit. Proto se musí i EU připravit na zdlouhavá jednání a zejména na to, že přijetí jakékoli klimatické dohody se na příštím zasedání může změnit opět v neurčité závazky a přísliby.

K posledním ze závažných faktorů bych mohla přiřadit **nutnost společného postupu** při implementaci politiky klimatické změny. Musí zde existovat jistá koordinace mezi politikou EU a mezinárodní politikou. To je ovšem logické. Přesto, pomalý vývoj na mezinárodní scéně nemusí nijak brzdit EU v přijímání svých vlastních závazků. Pokud by se však mezinárodní jednání začala ubírat jiným směrem, což je sice značně nepravděpodobné, ale kdyby přeci, musela by se EU podvolit jejich směřování, či jako USA v případě první dohody bojkotovat její podpis a následné schválení. Obě tyto varianty by však pro EU znamenaly ztrátu.

Zmíněné faktory budou mít na budoucí jednání bezesporu významný vliv a je pouze na zástupcích států jednajících o klimatu, jak se s nimi vypořádají. I přesto, že se jim prozatím nedaří veřejnost přesvědčit v efektivitě a účelnosti své práce na nové podobě mezinárodní dohody, existují oblasti, kde jsou poněkud úspěšnější. Do praxe byl uveden nový mechanismus na snižování emisí, který může po přijetí nových závazků usnadnit plnění cílů. Je jím mechanismus na snížení emisí z odlesňování a znehodnocování lesů, znám pod zkratkou UN-REDD.

4.3 Nový mechanismus UN-REDD

Prozatím nebylo nové dohody dosaženo a stanovené cíle tedy nebyly přijaty žádné, ale již několik let se stoupenci klimatické změny snaží prosadit nové nástroje, které by jednak doplňovaly národní projekty i kjótské mechanismy, a které by se pak mohly stát součástí komplexního boje s klimatickou změnou. Zejména jeden z nich stojí za povšimnutí, neboť v sobě snoubí snahu prováděnou již po celá desetiletí s moderními přístupy, které poslouží naprosto jinému účelu, než původní ochránci zamýšleli. Výsledek však pro obě skupiny bude příznivý.

Mám na mysli ochranu deštných lesů a pralesů, nebo zkráceně lesnictví, které se do popředí zájmů dostalo na Cancúnské konferenci. Konkrétně se tedy jedná o program na snížení emisí z odlesňování a znehodnocování lesů pod záštitou OSN, tzv. program **UN-REDD**. V současné době se tento program zaměřuje na tropické pralesy jako veliké rezervoáry skleníkových plynů, které pohlcují značné množství CO₂ při fotosyntéze. Zároveň jsou tyto oblasti velice rychlým způsobem devastovány. Přílišná těžba vzácných dřevin již po celá

desetiletí způsobuje ztrátu několik set hektarů pralesa ročně. Pokud se dřevo netěží na obchod, lesy se vypalují a přeměňují na zemědělskou půdu, která se však ve většině případů používá na pěstování olejnin pro biopaliva. Další negativní dopady na původní porost pralesa má budování infrastruktury, přeměna na pastviny či požáry. Všechny tyto lidské činnosti snižují množství pohlcených emisí skleníkových plynů a znehodnocují přírodní prostředí dané země.

Program má nejen těmto aktivitám zabránit, ale má zároveň lesy a pralesy ochraňovat, stejně jako jejich biodiverzitu, prosazovat udržitelné hospodářství, a pomoci chudým státům v rozvoji a zapojení do boje proti klimatické změně. Celý program je koncipován jako kompenzační. To znamená, že rozvojovým státům, jejichž příjem z dřevin je většinou velkou položkou v národních účtech, musíme za jejich ochranu a nekácení pralesů poskytnout nějakou náhradu. Často to bývá v podobě finančních prostředků. K tomu je určen fond, do kterého rozvinuté státy prozatím dobrovolně poskytují finance. Tyto prostředky jsou pak na základě národních plánů schvalovány jako příspěvky pro jednotlivé státy, které se do tohoto programu zapojily. Z Evropských zemí se poskytnout prostředky rozhodlo například Německo, Norsko, Finsko či Dánsko.

Protože je program koncipován jako mechanismus podobný těm kjótským, je také pouze jen doplňkovým nástrojem na snižování emisí. Pokud se tedy kterýkoli z rozvojových států rozhodne ochránit své deštné pralesy či lesy a připojí se k tomu programu, bude ho čekat vypracování národní strategie REDD+, při jehož zpracování je mu samozřejmě nabídnuta pomoc. Na této úrovni program rozvíjí své regionální aktivity. Ty globální se týkají zejména koordinace přístupů, analýz či sběru dat.

Přijetí celkové koncepce UN-REDD programu se plánovalo v Cancúnu, která se lesním hospodářstvím zabývala. Přijmout se měla již v Kodani, neúspěch celé konference ovšem znamenal krach i na tomto poli. Program samotný funguje již od roku 2008. Je prozatím docela úspěšný, neboť zahrnuje 29 zemí z oblasti Afriky, Asie a Jižní Ameriky. Již 12 státům program finančně kompenzoval ztráty z ochrany lesních porostů. Celková výše prozatímní alokace činila 51,4 miliony \$. Program zároveň umožňuje pouze partnerskou spolupráci na sdílení znalostí, přičemž v tomto režimu nejsou státy finančně odškodňovány, ale pouze získávají informace například spoluúčastí na seminářích a schůzkách programu.

Přestože je na hodnocení úspěšnosti programu poněkud brzy, protože v praxi funguje necelé 3 roky, poskytl již jisté záruky, že by se s tím mechanismem mělo počítat i do budoucna.

Spolu s omezováním emisí, přechodem na ekologičtější průmyslovou výrobu a obnovitelné zdroje by mohl poskytnout značnou výhodu v boji s klimatickou změnou. I tak má program podle mě jednu velkou chybu. Nikde jsem se nedostala k informaci, co se za lesní porost počítá a co již nikoli. Je všeobecně známo, že vegetace s rychlým efektem růstu také pohlcuje CO₂, přesto jsou původní porosty deštných lesů a pralesů v této „práci“ efektivnější. A udržovat v dobré stavu stromy staré i několik set let je poměrně náročnější, než na jejich místo vysadit rychle rostoucí monokultury, které podobným způsobem zajistí danému státu zisk. [42]

Výhodou programu naopak je aktivní zapojení rozvojových států do boje s klimatickou změnou. Důležité je jejich uvědomění si, že i oni mohou přispět svým dílem k mezinárodnímu úsilí a nemusejí jen čekat, až jak se světové velmoci dohodnou. Jejich postavení a zejména to budoucí se podle mého názoru stane silnějším. Další výhodou je možnost zkoumání, co je hlavním faktorem odlesňování, což by mohlo pomoci jej zastavit. Poslední z řady výhod programu, které krom vyjmenovaných a finanční kompenzace uvedu, jsou jeho relativně levné náklady. Švédský stát si nechal vypracovat posudek na náročnost nákladů boje s odlesňováním a výsledek byl vskutku překvapující, protože „za jednu švédskou korunu investovanou do lesů se ušetří stejné množství emisí jako při pěti korunách investovaných do kontroverzní technologie ukládání uhlíků," říká Lasse Gustavsson z WWF, neboli ze švédské pobočky Světového fondu na ochranu přírody. [43]

Do budoucna je tedy nutné s tímto nástrojem počítat a je rovněž nutné, aby se do něj zapojilo co nejvíce rozvinutých států. Příspěvky do kompenzačního fondu jsou zatím dobrovolné a záleží pouze na vládách dané země, zda se rozhodnou do něj přispět. Do budoucna je ale nutné počítat, že se příspěvky mohou stát povinnými. Nebude to nejspíše blízká budoucnost výhledu několika let, ale jistě k tomu dojde. Zachování deštných pralesů je cílem mnoha ekologických organizací již několik desetiletí. Teď se k tomuto kroku konečně dospělo. Je ovšem smutné, že se tak stalo pouze díky finančním kompenzacím a že není snahou lidí zachovat si planetu v co možná nejméně změněné podobě.

4.4 Předčasné hodnocení post-kjótské etapy

V poslední části poslední kapitoly věnující se etapě po roce 2012 by bylo vhodné malé zhodnocení, jako takové shrnutí zjištěných faktů. V průběhu práce jsem se dostávala ke spoustě informačních zdrojů, které se klimatické změny přímo dotýkaly, nebo na ni

alespoň odkazovaly. Informací bylo velké množství. Většinou ale oplývaly apokalyptickými hrozbami, že pokud se hned něco neučiní, bude nás to velmi mrzet. Zemi máme jen jednu. To je první fakt. Že se k ní nechováme zrovna ohleduplně, to je druhý. Přesto se již na většině problémů pracuje a dosahuje se i pozitivních výsledků. Takovou oblastí ovšem není klimatická změna.

Jednání probíhající po roce 2005, která se zabývala budoucností po uplynutí závazného Kjótského protokolu, byla dosti křečovitá, bez konkrétních závazků a v podstatě s nulovými výsledky. Myslím tedy těmi zásadními. Že je společenství boje za záchranu klimatu obrovské, je díky jeho globálnosti jasné. Proto se dalo počítat se zádrhly v jednání a s problémy při komunikaci. Přesto, 6 let probíhající jednání o jedné jediné dohodě je opravdu dlouhá doba. Přínosem těchto schůzek byly i některé dílčí výsledky, které by se daly považovat za úspěchy.

Například opětovné zapojení USA do této problematiky bylo vítaným jevem. Také zapojení rozvojových států, jako Čína či Brazílie, které se rozhodly mezinárodní společenství podpořit, je velmi významné. Sice se brání závazným limitům a kontrolám, přesto je nutné alespoň na tomto výsledku vidět pozitiva. Dohodnut byl i strategický cíl pro snižování emisí do roku 2050 a dlouhodobý cíl zajistit růst oteplení ne větší než 2 °C v porovnání s předindustriální dobou. Zavedeny byly i nové nástroje, například zmíněný UN-REDD, který má ochránit lesnictví před neřízeným kácením. Také obnovitelné zdroje jsou díky dalším vyjednáváním a krizi jaderné energetiky na vzestupu.

Totálním zklamáním se však stala dosud nepodepsaná, ba ani nedojednaná dohoda o klimatické změně, která by udávala rámec této mezinárodní politiky po roce 2012. Zpočátku se to zdálo jako lehký úkol. Vždyť již jedna taková dohoda existuje a obstála vcelku dobře, byť byla zpočátku velmi kritizována. Zástupci vyspělých i rozvojových států ale laickou veřejnost přesvědčili o opaku. Nebyli schopni se dohodnout ani na tak základní věci, zda limity zavést jako povinné či dobrovolné. Ve většině případů se nepřiklání k násilnému řešení jakékoli situace, ať už na poli politickém či jiném. Nařídít státům, jak se mají ve své klimatické politice zachovat, a jak ovlivňovat svou průmyslovou výrobu, aby splnily závazky dané celému světu, se jako násilné řešení jeví. Všechna mezinárodní jednání jsou ale vedena v demokratickém duchu a v tomto případě není možné takovéto nařízení vydat, neboť neexistuje žádný nadnárodní orgán či mechanismus, který by to umožňoval.

Před prostudováním dostupných materiálů jsem o klimatické změně věděla základní věci, byla ovlivněna hollywoodskými velkofilmy a věčné debaty bez výsledku mi připadaly jako zbytečné plýtvání financemi. Pocit z plýtvání sice na konci této práce přetrvává, znalosti jsou však větší, a proto je mi velmi líto, že musím tuto myšlenku vložit na papír. Přesto, demokratické procesy ve vyjednáváních v poslední době často selhávají. Byť by větší zapojení veřejnosti a tlak z jejich strany na politické představitele byl jistý řešením, obyvatelé států účastnících se klimatických konferencí mají většinou jiné starosti či k takovýmto krokům nemá dostatek možností. Klimatická změna je ale velmi citlivá oblast, které může ovlivnit stovky životů a zatím se jen ztrácí čas na poli diplomatických tanečků. Čas ale dochází. S každým dnem se snižuje šance na změnu k lepšímu. Nám, kteří jsou s problémem klimatické změny obeznámeni trochu blíže, i ostatním, kteří ji znají povrchově, nezbyvá než doufat, že političtí představitelé dohodnou další postup a zachrání alespoň část ze své reputace coby ochránců klimatu.

5 Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala politikou klimatické změny jak mezinárodního rozsahu, tak také evropského. Cílem práce bylo posouzení politiky klimatu EU, zejména jejího vývoje, nástrojů a dosažených výsledků a také zhodnocení faktorů, které ovlivňovaly a nadále budou ovlivňovat její vývoj po roce 2012, a to jak na úrovni mezinárodní, tak v rámci Evropských společenství.

Poslední závěrečnou část práce jsem si vymezila pro shrnutí poznatků a také pro stručné zhodnocení dosažených poznatků a závěrů, ke kterým jsem v průběhu práce dospěla.

Z komparativní analýzy vývoje obou stran můžeme vyčíst, že se na formování mezinárodní politiky klimatické změny podílely obě strany společně. Spolupráce spolu s dalšími státy vyústila ve vytvoření přelomové Rámcové úmluvy OSN o klimatické změně a následně přijatého Kjótského protokolu, jež tvoří právně závaznou legislativu pro další fungování politiky klimatické změny a jehož závazky byly jedním z kritérií pro hodnocení efektivnosti prováděné politiky.

Právě Kjótský protokol tvoří prozatím ústřední bod mezinárodní politiky klimatu a EU se na něm významnou měrou podílela. Přijetí a schválení dokumentu s jasně definovanými cíly pro jednotlivé státy vyžadovalo značné úsilí a trvalo bezmála 14 let, od přijetí Rámcové úmluvy v roce 1992, přes přijetí Kjótského protokolu v roce 1997, až po jeho vstup v platnost v roce 2005. V průběhu těchto 14 let se mezinárodní společenství často setkávalo s problémy, které Protokolu bránily dřívějšímu vstupu v platnost. Svědčí to o složitosti a obtížnosti při jeho prosazování. Nicméně, jeho platnost bude oficiálně ukončena s 31. prosincem příštího roku a dosud se nepodařilo přijmout žádný dokument, který by jej nahrazoval, ačkoli přípravy a jednání probíhají již od roku 2005. Do této doby se nepodařilo dosáhnout ani základní shody o formě a výši závazků pro post-kjótskou etapu, přičemž největší problém tvoří opačné názory EU a USA s Čínou na právní závaznost vytyčených cílů na nové období 2013 – 2020. Přijetím kjótského závazku však nebyly uspokojeny všechny strany jednání, neboť přijaté opatření ani zdaleka nemohlo stačit k výraznému snížení emisí tak, aby nebylo zemské klima nevratně poškozeno, tj. aby oteplení nepřesáhlo 2°C ve srovnání s předindustriální dobou. Navíc, dostupné údaje jasně napovídají tomu, že ani takto malé cíle s největší pravděpodobností nepodaří splnit. Důvodů neúspěšnosti je několik, mezi ty hlavní bych zařadila:

- Kompromisní řešení Kjótského protokolu, kdy byl cíl velmi snížen na neuspokojivých 5,2 % tak, aby se pod něj podepsalo co nejvíce zemí.
- Neúspěch při zapojení největších producentů, kteří se rozhodli Protokol bojkotovat. Jedná se zejména o negativní postoj USA, a také Austrálie a Kanady, které bez účasti USA nechtěly kjótské závazky podpořit.
- Stoupající emise skleníkových plynů jsou rovněž způsobeny dynamickým rozvojem některých rozvojových zemí, především hospodářského seskupení BRICS, jež se zároveň stalo silnou vyjednávací skupinou na mezinárodních jednáních.
- Velmi pomalé zapojování rozvojových zemí do problematiky klimatické změny, jež argumentují tím, že nemohou a nechtějí nést náklady negativních dopadů změny klimatu, kterou nezavinily. Nedostatečná je rovněž podpora ze strany ekonomicky vyspělých zemí.

Tyto důvody byly s největší pravděpodobností hlavní příčinou, proč zejména EU zvýšila iniciativu, aby byly zajištěny zvýšená množství závazků pro země, jež podepsaly Kjótský protokol. Sama pak na nové post-kjótské období přijala zvýšený závazek snížit emise CO₂ o 20 % do roku 2020 a nabídla jeho zvýšení na 30 %, pokud se připojí i další velcí producenti.

Stejně jako v době přijímání Kjótského protokolu, se také v této době stala EU významným aktérem formování mezinárodní politiky klimatické změny. Stává se ale, že je v současné době za svůj postoj kritizována, protože neprojevuje dostatečné vůdcovské schopnosti, byť jsou její cíle stanoveny mnohem výše, než cíle jiných subjektů mezinárodní politiky. Právě zde nastává problém, neboť v post-kjótské etapě se rozcházejí názory světově největších producentů emisí skleníkových plynů a EU. Pro EU to znamená oslabení její pozice, protože se bez dvou největších znečišťovatelů při vyjednáváních o nové dohodě neobejde, jelikož sama zastává jen relativně malý podíl na světových emisích. Několikrát jsem ve své práci zmiňovala, že USA a Čína nestojí o žádné závazně stanovené kvóty, jež by znamenaly neustálou kontrolu a ohrožení ekonomické prosperity zemí. Dalším problémem má již historické kořeny a týká se postoje chudších rozvojových zemí k bohatým průmyslově vyspělým zemím, které označuje za původce problému. Nechtějí se proto tolik zapojovat do mezinárodního řešení, což naopak některé z ekonomicky vyspělých států požadují.

Samotná politika klimatické změny EU již vykazuje lepší výsledky, byť byl její vývoj dosti těžkopádny a pomalý, i při zapojení do mezinárodního klimatického společenství. Podle dostupných údajů EU s největší pravděpodobností dostojí svým kjótským závazkům, navíc současné hodnoty EU-15 nasvědčují tomu, že by tyto cíle mohly být splněny se značným náskokem. Přesto je jisté, že tento mimořádný pokles byl velmi ovlivněn ekonomickou krizí v kombinaci s účinnými nástroji, které EU na boj s klimatickou změnou zavádí. O některých jsem se ve své práci zmiňovalo a za nejúčinnější z nich považuji následující:

- Zavedení systému obchodování s emisními povoleními (ETS), které umožnilo jednak snížení emisních kvót pro druhé obchodovací období a následně i zahrnutí dalších odvětví do systému. Pro další období se navíc předpokládá, že producenti emisí budou povolenky nakupovat, což dále zvýší jejich motivaci k omezování emisí.
- Přijetí klimaticko-energetického balíčku, jenž je koncipován jako soubor legislativních opatření a vytyčuje cíle, označované jako 20-20-20 do roku 2020. Jinými slovy působením přijatých směrnic a rozhodnutí má být dosaženo do roku 2020 snížení emisí skleníkových plynů o 20% (k roku 1990), zvýšit podíl energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě o 20 %, a zvýšit energetickou účinnost o 20%.

EU se tak stala jednou z ekonomik, kde jdou klimatické problémy ruku v ruce s problémy ekonomickými. Úspora energie při nízkých nákladech na přechod k nízkouhlíkové ekonomice mohou EU dostat do popředí mezinárodní scény. Prozatím nikde ve světě nepanuje takové všeobecné povědomí o problému a snaha jej řešit. Vždyť jen plnění kjótských cílů i cílů daných samotnou EU řečí čísel, je jasnou ukázkou toho, že klimatická politika je ve Společenství velmi úspěšná a že je jí kladena ta nejvyšší priorita. Jakým směrem se však bude vyvíjet v následujících několika letech, které budou pro tuto politiku klíčové, ukáže čas.

Slovy by se dala tato politika zhodnotit jako velmi dobrá a úspěšná. Čísly je to však o mnoho lepší, protože o ty jde především. Tabulky a grafy třetí kapitoly jasně ukazují, jak se v EU vyvíjely emise skleníkových plynů a jak tedy byly státy při plnění svých závazků úspěšné. Přesto se však jedná pouze o výsledky nedokončeného kontrolního období kjótského protokolu. Jaká bude konečná podoba výsledných emisí, se dozvíme zhruba v polovině roku 2013. Tím však snažení států neskončí, proto EU si dala závazek emise ještě více snížit. Že se

těmto cílům přiblížila již dnes, je jasným impulsem, že je politika velmi úspěšnou, byť ji v tom pomohla i hospodářská krize. Ta ale propukla ve většině zemí, proto není třeba tento faktor vyzdvihovat jako argument pro neúspěšnost politiky.

Budoucnost je ale vždy nejistá. Prognózy se mnohdy mýlí, zasáhnout faktory, se kterými nebylo počítáno, či nastanou neočekávané události, které zmaří úspěšné provádění politiky. Součástí mé práce bylo i zhodnocení faktorů, které by mohly ovlivnit klimatickou dohodu. Ta by měla být přijata pouze na horizont několika let, konkrétně do roku 2020. Potom je další vývoj vzhledem k současným událostem nejistý. Za jedinou jistotu však můžeme považovat neutuchající úsilí v boji s klimatickou změnou ze strany EU.

Vývoj obou politik byl zdoluhavý, zejména u mezinárodní politiky, a často se ztrácel v malichernostech. A přestože je politika EU určena tou světovou, najdeme v ní v posledních několika letech jisté odlišnosti. I ty byly součástí práce a byly obsaženy na konci třetí kapitoly. Snažila jsem se o objektivní posouzení z pohledu nezaujatého pozorovatele a myslím, že výsledky tomu odpovídají.

V úplném závěru bych se chtěla omluvit za jisté emocionální pasáže. Byť jsem se na začátku práce nechtěla pouštět do filozofických úvah o lidském konání, neboť tyto věci nesplňují nároky vědeckých prací, nedalo se jim vyhnout. Toto téma je velmi aktuální a velmi citlivé a při psaní o věcech jako tání ledovců doufáte, že pokud by tuto práci někdo četl, mohl by se příslovečně „chytit na nos“. Ano, i studenti pátého ročníku jsou naivní, ale třeba právě to je zapotřebí, aby se na našich zahrádkách v příštím století nepěstovaly tropické plodiny.

Seznam použité literatury

Tištěné zdroje

- [1] EVROPSKÁ KOMISE. Akce EU proti změně klimatu. Systém EU pro obchodování s emisemi. 2009. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2009. 23 s. ISBN 978-92-79-13400-5
- [2] GORE, A. *Nepříjemná pravda: naše planeta v ohrožení - globální oteplování a co s ním můžeme udělat*. 1.vyd. Praha: Argo, 2007. 325 s. ISBN 978-80-7203-868-8.
- [3] JERMÁŘ, M. *Globální změna: cesta ze světového chaosu do budoucnosti*. 1.vyd. Praha: Aula, 2010. 414 s. ISBN 978-80-86751-05-4.
- [4] KADRNOŽKA, J. *Země se ubrání*. 1.vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2010. 238 s. ISBN 978-80-7204-678-2.
- [5] MOLDAN, B. *(Ne)udržitelný rozvoj: ekologie, hrozba i naděje*. 2.vyd. V Praze: Karolinum, 2003. 141 s. ISBN 80-246-0769-7.

Elektronické zdroje

- [6] CHMI. Sekretariát Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu [online]. 2006. [cit. 2011-02-13]. Dostupné z WWW: <<http://old.chmi.cz/cc/cop1-6bis.html>>.
- [7] CONNOLE, P. USA jsou zklamány přístupem EU k obchodování s emisemi skleníkových plynů. *Ekolist* [online]. 1999. [cit. 2011-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/usa-jsou-zklamany-pristupem-eu-k-obchodovani-s-emisemi-sklenikovych-plynu>>.
- [8] ČTK. V EU byl znovu otevřen trh s emisními povolenkami [online]. 2011. [cit. 2011-04-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.enviweb.cz/clanek/vzduch/85243/v-eu-byl-znovu-otevren-trh-s-emisnimi-povolenkami>>.
- [9] Department of Public Information. UN Conference on Environment and Development (1992) [online]. 1997. [cit. 2011-01-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/geninfo/bp/enviro.html>>.

- [10] European Environment Agency Annual European Union greenhouse gas inventory 1990 – 2008 and inventory report 2010. [online]. 2010. [cit. 2011-05-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.eea.europa.eu/publications/european-union-greenhouse-gas-inventory-2010>>
- [11] European Environment Agency. Annual European Union greenhouse gas inventory 1990–2009 and inventory report 2011. [online]. 2011. [cit. 2011-05-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.eea.europa.eu/publications/european-union-greenhouse-gas-inventory-2011>>.
- [12] Evropská komise. Skleníkové plyny [online]. 2004. [cit. 2011-01-16]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/clima/sites/campaign/pdf/gases_cs.pdf>.
- [13] HATLAPATKA, M. Ceny emisních povolenek rostou na rekordní pokrizové úrovni. [online]. 2011. [cit. 2011-04-28]. Dostupné z WWW: <<http://zpravy.kurzy.cz/266740-ceny-emisnich-povolenek-rostou-na-rekordni-pokrizove-urovne/>>.
- [14] Historie mezinárodních aktivit v oblasti klimatických změn. *Ekolist* [online]. 2007. [cit. 2011-01-18]. Dostupné z WWW: <<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/historie-mezinarodnich-aktivit-v-oblasti-klimatickych-zmen>>.
- [15] CHARVÁT, H. ABC: Nátlak na Rusko kvůli podpisu Kjóta je nespravedlivý, říká Ivanov. *Ekolist* [online]. 2004. [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/abc-natlak-na-rusko-kvuli-podpisu-kjota-je-nespravedlivy-rika-ivanov>>.
- [16] CHARVÁT, H. Jednání o klimatu v Cancúnu dosáhla dohody. *Ekolist* [online]. 2010. [cit. 2011-05-11]. Dostupné z WWW: <<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/bbc-jednani-o-klimatu-v-cancunu-jsou-blizko-dohode>>.
- [17] CHARVÁT, H. New Kerala: Chránit lesy je pětikrát levnější než zachycovat uhlík, říká WWF. *Ekolist* [online]. 2009. [cit. 2011-05-25]. Dostupné z WWW: <<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/new-kerala-chranit-lesy-je-petkrat-levnejsi-nez-zachycovat-uhlik-rika-wwf>>.
- [18] CHARVÁT, H. Pivo i planeta mají mít tu správnou teplotu, radí tácky. *Ekolist* [online]. 2010. [cit. 2011-05-16]. Dostupné z WWW: <<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/pivo-i-planeta-maji-mit-tu-spravnou-teplotu-radi-tacky>>.

- [19] KAŠPAR, J. Na čem se dohodli v Bonnu signatáři Kjótského protokolu? *Ekolist* [online]. 2001. [cit. 2011-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/na-cem-se-dohodli-v-bonnu-signatari-kjotskeho-protokolu>>.
- [20] Kjótský protokol. [online]. 1997. [cit. 2011-03-26]. Dostupné z WWW: <[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/\\$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf)>.
- [21] KOLÁŘOVÁ, H. Co je a kde se vzal Kjótský protokol [online]. 2004. [cit. 2011-02-18]. Dostupné z WWW: <http://www.czp.cuni.cz/enviwikidata/hk/Kjotsky_protokol>.
- [22] KOTECKÝ, V. Rusko ratifikovalo Kjótský protokol. *Ekolist* [online]. 2004. [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/tiskove-zpravy/rusko-ratifikovalo-kjotsky-protokol>>.
- [23] Mezinárodní úmluvy [online]. 2007. [cit. 2011-01-18]. Dostupné z WWW: <http://fle.czu.cz/~ulbrichova/Skripta_HIO/kapitoly/mezinardohodyazavazky/Mezinarumluvy.htm>.
- [24] MIKO, L. Politika ochrany klimatu v české republice: Návrh Ministerstva životního prostředí ČR [online]. 2009. [cit. 2010-11-20]. Dostupné z WWW: <[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/narodni_program_zmirneni_dopadu/\\$FILE/OZK-Narodni_program-20040303.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/narodni_program_zmirneni_dopadu/$FILE/OZK-Narodni_program-20040303.pdf)>.
- [25] NACHTMANNOVÁ, I. Kde skončí oxid uhličitý? *Ekolist* [online]. 2002. [cit. 2011-04-18]. Dostupné z WWW: <<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/kde-skonci-oxid-uhlicity>>.
- [26] Oficiální web UN-REDD Programu. About the UN-REDD Programme. [online]. 2009. [cit. 2011-05-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.un-redd.org/AboutUNREDDProgramme/tabid/583/Default.aspx>>.
- [27] POLÁK, M. USA: Nemáme zájem realizovat Kjótský protokol. *Ekolist* [online]. 2001. [cit. 2011-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/usa-nemame-zajem-realizovat-kjotsky-protokol>>.

[28] Rámcová úmluva OSN o změně klimatu [online]. 1992. [cit. 2011-02-09]. Dostupné z WWW: <[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu/\\$FILE/OMV-cesky_umluva-20081120.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu/$FILE/OMV-cesky_umluva-20081120.pdf)>.

[29] RYBÁŘ, J. Klimatolog Jan Pretel: Drasticky snižovat emise je nesmysl. *Ekolist* [online]. 2011. [cit. 2011-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://ekolist.cz/cz/publicistika/rozhovory/klimatolog-jan-pretel-drasticky-snizovat-emise-je-nesmysl>>.

[30] RYBÁŘ, J. Luboš Motl: Klimatická změna svět neohrožuje, alarmisté ano. *Ekolist* [online]. 2011. [cit. 2011-03-26]. Dostupné z WWW: <[http://ekolist.cz/cz/publicistika/rozhovory/lubos-motl-klimaticka-zmena-svet-neohrozuje-alarmiste-ano?sel_ids=1&ids\[xc5c67a6d8c589cec1fdbe7e724a164b9\]=1](http://ekolist.cz/cz/publicistika/rozhovory/lubos-motl-klimaticka-zmena-svet-neohrozuje-alarmiste-ano?sel_ids=1&ids[xc5c67a6d8c589cec1fdbe7e724a164b9]=1)>.

[31] SVÍTIL, R. USA: Emise zvýšíme, na klimatické změny se adaptujeme. *Ekolist* [online]. 2002. [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/usa-emise-zvysime-na-klimaticke-zmeny-se-adaptujeme>>.

[32] SVÍTIL, R.; MARÁKOVÁ, V. Geneticky modifikované stromy budou pohlcovat oxid uhličitý. *Ekolist* [online]. 2003. [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/geneticky-modifikovane-stromy-budou-pohlcovat-oxid-uhlicity>>.

[33] SVÍTIL, R; POLÁK, M. Co přináší Kjótský protokol? *Ekolist* [online]. 2005. [cit. 2011-04-06]. Dostupné z WWW: <<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/co-prinasi-kjotsky-protokol>>.

[34] STEJSKAL, J. Klimaticko-energetický balíček EU: Co vlastně obsahuje? A jak o něm hlasovali Češi? *Ekolist* [online]. 2009. [cit. 2011-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/klimaticko-energeticky-balicek-eu-co-vlastne-obsahuje-a-jak-o-nem-hlasovali-cesi>>.

[35] TOFAN, L. Mezinárodní jednání o změně klimatu [online]. 2002. [cit. 2011-01-18]. Dostupné z WWW: <http://climate.sweb.cz/dokumenty/Mez_jednani.pdf>.

[36] TUREČEK, I. Atmosférický skleníkový efekt [online]. 2009. [cit. 2010-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.osel.cz/index.php?obsah=6&clanek=4534>>.

[37] UNFCCC. The United Nations Climate Change Conference in Bali. [online]. 2007. [cit. 2011-05-10]. Dostupné z WWW: <http://unfccc.int/meetings/cop_13/items/4049.php>.

[38] Úřední věstník Evropské unie. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 443/2009, kterým se stanoví výkonnostní emisní normy pro nové osobní automobily v rámci integrovaného přístupu Společenství ke snižování emisí CO₂ z lehkých užitkových vozidel. [online]. 2009. [cit. 2011-04-18]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:0001:0015:CS:PDF>>.

[39] Úřední věstník Evropské unie. Platné právní předpisy: Životní prostředí, spotřebitelé a ochrana zdraví. [online]. 2011. [cit. 2011-04-06]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/legis/20110501/chap15102030.htm>>.

[40] Úřední věstník Evropské unie. Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 406/2009/ES o úsilí členských států snížit emise skleníkových plynů, aby byly splněny závazky Společenství v oblasti snížení emisí skleníkových plynů do roku 2020. [online]. 2009. [cit. 2011-04-12]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:0136:0148:CS:PDF>>.

[41] Úřední věstník Evropské unie. Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1600/2002/ES ze dne 22. července 2002 o šestém akčním programu Společenství pro životní prostředí. [online]. 2002. [cit. 2011-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:15:07:32002D1600:CS:PDF>>.

[42] Úřední věstník Evropské unie. Směrnice 2009/31/ES o geologickém ukládání oxidu uhličitého. [online]. 2009. [cit. 2011-04-12]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:0114:0135:CS:PDF>>.

[43] Úřední věstník Evropské unie. Směrnice EP a Rady 2009/29/ES, kterou se mění směrnice 2003/87/ES s cílem zlepšit a rozšířit systém pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů [online]. 2009. [cit. 2011-04-28]. Dostupné z WWW: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:0063:0087:CS:PDF>>

[44] Úřední věstník Evropské unie. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů. [online]. 2009. [cit. 2011-04-12]. Dostupné z WWW: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:0016:0062:cs:PDF>>.

Seznam zkratk

CO ₂	Oxid uhličitý
WMO	Světová meteorologická organizace
UNEP	Program OSN pro životní prostředí
ISCU	Mezinárodní rada vědeckých svazů
IPCC	Mezinárodní panel klimatické změny
OSN	Organizace spojených národů
UNCED	Světová konference OSN o životním prostředí a rozvoji
EU	Evropská unie
COP	Konference smluvních stran
USA	Spojené státy Americké
LULUCF	Využití půdy, změny využití půdy a lesní aktivity Land Use, Land Use Change and Forestry Activities
6EAP	6. environmentální akční program
NAP	Národních alokačních plánů
BRICS	Uskupení Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jižní Afriky
UN-REDD	Program na snížení emisí z odlesňování a znehodnocování lesů

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 2. července 2011

.....
Zuzana Blažková

Adresa trvalého pobytu studenta

Havlíčkova 1174

757 01 Valašské Meziříčí